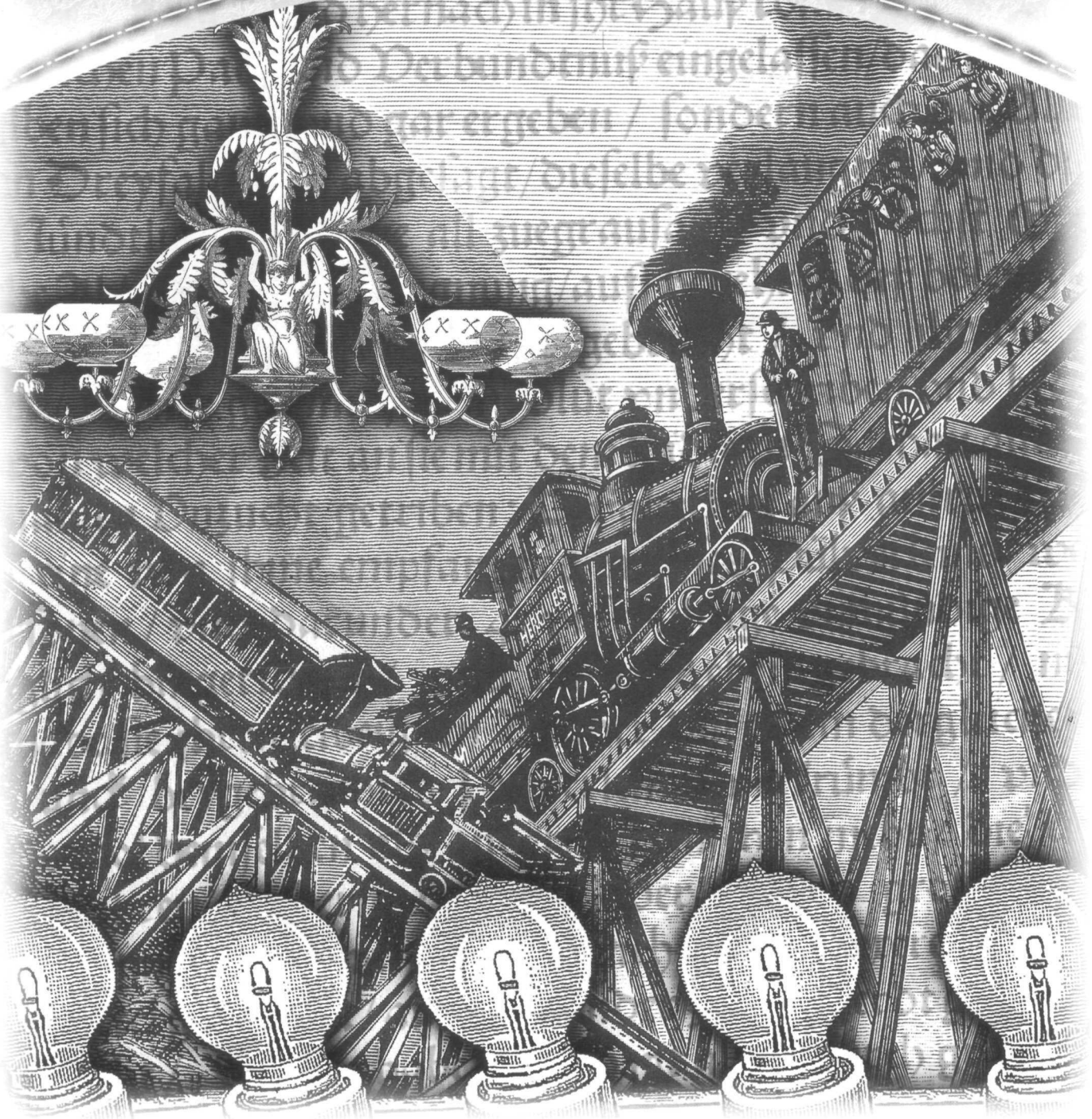

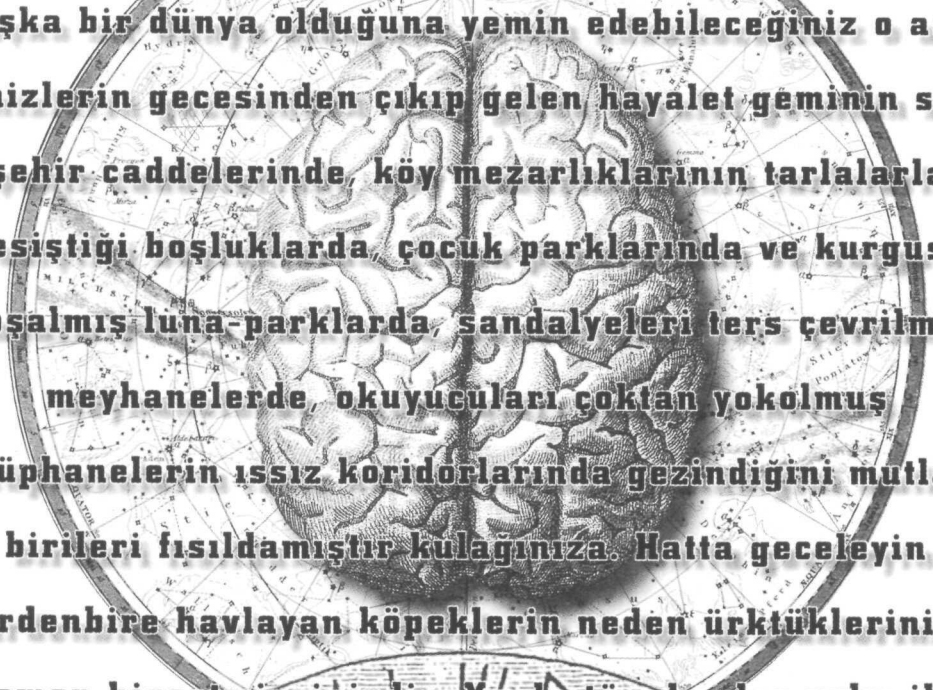
Hayalet Geni

Sayı 48 Mayıs/Haziran 1999

500.000 T.L.

ISSN 1301-9708

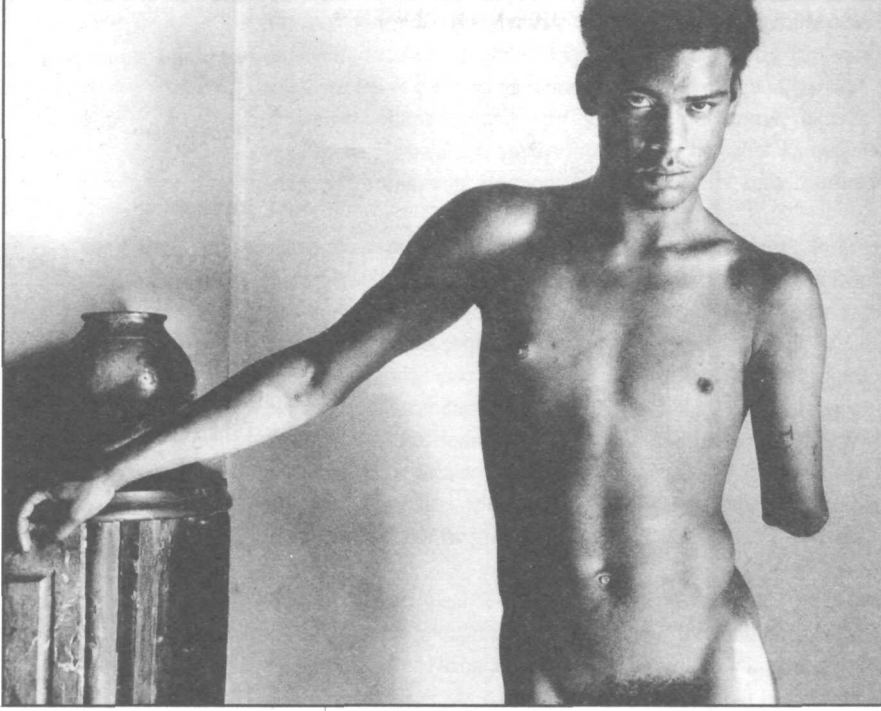
Başka bir dünya olduğuna yemin edebileceğiniz o açık denizlerin gecesinden çıkıp gelen hayalet geminin sisli şehir caddelerinde, köy mezarlıklarının tarlalarla keşiştiği boşluklarda, çocuk parklarında ve kurgusu boşalmış luna-parklarda, sandalyeleri ters çevrilmiş meyhanelerde, okuyucuları çoktan yokolmuş kütüphanelerin ıssız koridorlarında gezindiğini mutlaka birileri fısıldamıştır kulağınıza. Hatta geceleyin birdenbire havlayan köpeklerin neden ürktüklerini o zaman hissetmişsinizdir. Ya da tüm bunlar uyku ile uyanıklık arasında yaşanan türden bir hayal...

Eğer Hayalet Gemi ile ilişki kurmak istiyorsanız...

Herhangi bir evin loş odalarından birinde gözlerinizi kapatın. Ve karanlıkta bir koltuğa kendinizi bırakıp, geçmiş ve geleceği ve en önemlisi bugünü düşünüp sorular sorun. Sonra yaklaşmakta olan Hayalet Gemi'yi düşleyin.

Ya da bize yazın.

Ancak şimdi eminiz: hiç bir eksliğimiz yok.

Yok mu gerçekten?

Hayalet Gemi

İki Ayda Bir Yayınlanır
Sayı 48, Mayıs/Haziran 1999
500 000 TL KDV Dahil
ISSN 1301-9708

Sahibi ve Sorumlu Yazı İşleri Müdürü

Adına Adnan Kurt

Yazı Kurulu

Sedef Erkman

Murat Gülsoy

Ergun Kocabiyik

Nazlı Ökten

Pınar Türen

Tasarım

Faruk Ulay

Baskı

Net Matbaacılık

home.earthlink.com/~ulay/hayaletgemi

İçindekiler

3. [üstüçüzilmişikiler]

Çin Malı

Lali

4. [gemikedisi]

Sayılara Güven:

Verileri Matemajik İle Korumak

R.J. McEliece

11. [yanlışpusula]

Üstünlük Çabası

Pınar Türen

12. [derinlik sarhoşluğu]

Kayıp, Aranıyor

Sibel Sümer

13. [defineadası]

Eksik

Sacit Karamürsel

14. [medcezir]

Puzzle

Yeşim Altuncu

16. [kayıphazine]

K627:Yiten Dehaya Ağıt

Zeynep Aktüre

23. [şeytanminaresi]

Noks'an

Derya Erkenci

26. [karagöründü!]

Kişilikteki Delikler

Frederick S. Perls

31. [deligömeği]

Tiksing

Kerem Yeğın

35. [yalnızlığınoyuncakları]

Sır

Yekta Kopan

41. [déjàvu]

Kafası Kesik Kedi

Zeynep Arıkanlı

45. [düşdeğirmeni]

Büyüyorsun

Orhan Cem Çetin

49. [deniz kızlarının şarkısı]

İki Eksi K Eşittir Sıfır

Pınar Öğünç

51. [başkabirdünya]

Horozlu Ayna

Balku

56. [ay tutulması]

Eksimek Ya Da

Aslı Kızıklı

57. [uçanhollandalı]

Zoraki Turist

Murat Gülsoy

↓

Süpermarket reyonlarının koku dizgesini takip ederek bir yaşantının kurgulanışına tanık olsak ne görürdük. Ne yiyorlar, ne içiyorlar, nasıl çıkarıyorlar, nasıl temizleniyorlar? Çeşitlendiriliriz: ürün çeşitliliği kadar çok tür olmamıza izin vardır. Temizlik ve ferahlık yanlısı, gizemli ve çekici ya da romantik ve masum... Sabun, baharat, çiçek... tam yağlı, yarım yağlı, diyet... Tamamlanmak için sepetinizi doldurmak, giderek daha çok doldurmak zorundasınız. Doğallıktan yanaysanız bile bu doğallığı kurgulamak için gerekli şeylerle donanmak zorundasınız. Hormonsuz sebze meyveler, katkısız ürünler, şifalı bitkiler...

Doğaya dönmek mi istiyorsunuz, dağa mı çıkacaksınız? Trekking pabuçlarınız, ispiro ocağınız, sağlamlığına güvendiğiniz markalı sırt çantanız, polarınız, Swiss Army çakınız yoksa zorlanacağınız açık. Tüketim toplumundan da bu kadar kaçılır. Marjinal bir yaşam alanı yaratmaya kalkıştığınızda yaratıcılığa ve yeniliğe hem aç hem mahkum olan makinenin dişlileri bir ucundan yakalayiverir eteğinizden. Seri üretime sokulabilecek yeni yaşam tarzları kendi ürünlerini standartlaştırır. Geçmişte hippy garabeti sayılan tütsüler, kokulu yağlar artık evlerin baş köşelerinde. İşe, okula gitmeyip bütün gün kaykay yapan gençlerin rahatça kayabilmek için paçalarını diz altından kestikleri, kendilerine iki beden büyük gelen, bellerinden düştükleri için iç çamaşırlarının görünmesine -ve görenlerin ayıplamasına-neden olan pantolonlar şimdilerde en lüks klüplerde.

Dünyanın birçok ülkesinde turistik merkezlerin hediyelik eşya satan dükkanlarından oraya özgü diye satın aldığınız eşyayı şöyle bir çevirdiğinizde altında Çin malı yazdığını görebilirsiniz. İster Niagara şelalelerinde olun, ister Avustralya kıyılarında. Çin malı tekila bardakları, yüksükler sizi karşılar, sadece üzerine basılı kent adı değişmiş olarak. Kapitalist sistemin, tüketim toplumunun en geç fethettiği varsayılan bu kalenin insanları sanki hiç durmadan damgalıyorlar hayatımızı dolduran o nesnelere arkasını. Çin'de rejim muhaliflerine en sık verilen cezaların çalışma kampları olduğu söyleniyor. Hatta bilinçli olarak genişletilen muhalif kategorisinin çalışma kampları yoluyla emek sömürsünün bir biçimi olduğu söylenir. Hem ideolojik denetim, hem de iktisadi gelişme! Bir taşla iki kuş.

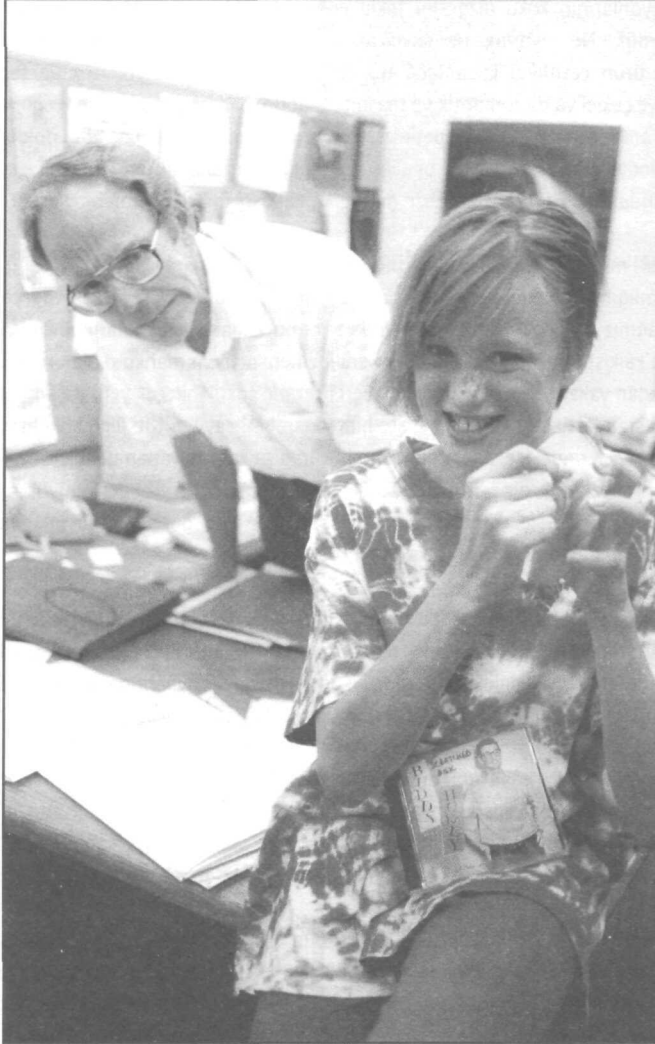
To be or to have. İkisinden birini seçersiniz derler: olmayı ya da sahip olmayı. Birçok insan aynı seçenikle karşı karşıya kalır. Çok para kazanılacak bir iş seçilip, dokuzdan beşe çalışıp iyi şeylere sahip olmak yoluyla mı tam olunacaktır yoksa sevilen şeyler yapıp tüketim açısından mütevazı bir yaşam mı sürülecektir? (Bazı şanslılar ikisine birden sahip olur). Kendinizi nesnelere mi donatacaksınız, bilgi beceri ve sevgiyle mi? Hayatımızın ne denli kıyasında bir 'lüks' gibi görünüyor değil mi? Ama birileri hâlâ farklı yaşamayı seçiyor. Birileri hâlâ mümkün olan dünyaların en iyisinde yaşamadığımıza inanıyor.

Sayılaraya Güven: Verileri Matemajik İle Korumak*

R.J. McEliece

gemikedi

Derler ki duygulanım sorunu olanlar psikolog olurlar; hastalıklı çocuklar büyüyünce doktor, çürük dişi olanlar diş hekimi ve benzer örnekler. Küçükken birçok hata yapardım dikkatsizce: Kendi elyazımı okuyamazdım; heceleme hataları yapardım; çarpma yaparken kalanları unutur, satranç oynarken hamleleri kaçırdım. Caltech'teki ilk yılımda JPL'de (Jet Propulsion Laboratory- Uzay araçları falan yapan, NASA ve Caltech'in ortak araştırma laboratuvarı) yardımcı öğrenci olarak çalışmaya başladığımda hata ve eksikleri otomatik olarak gidermenin matematiksel bir yolu olduğunu öğrendim! Bir şekilde bu konu beni anında heyecanlandırdı. Bu konuda herşeyi okudum, öğrendim; ve hata düzeltme kuramları hayatımın büyük bir parçasını oluşturdu. Hala bir dolu hata yapıyorum, ama şimdi bunları düzeltirken hayatımı kazanıyorum. Neden hata düzeltme kuramları çok eğlencelidir, ve günümüzde veri saklama ve iletişimdeki yaygın kullanımı ne işe yarar?

Herkes, hata gidermede, en azından İngilizce'de oldukça başarılıdır (Gramer ve temel yapılanma sorunlarına yol açmamak için, örnek ve çözümlenmeleri olduğu gibi bırakmayı seçtim. Ama okurken, Türkçe benzer uyarlamaları düşünmek elbette olasıdır. Ve "İngilizce" olarak belirtilen önermeleri "Anadili" olarak yorumlamak büyük çoğunlukla doğru olacaktır. Ç.n.) Aşağıdaki beş (yedi) harfli sözcüğün bir harfi silinip, yerine soru imi konulmuştur:

Q?EEN (K?ALİÇE)

Pek zor değil, ne dersiniz? Şimdi de hatalı bir harf içeren beş (yedi)harfli bir sözcüğü deneyelim:

TRADF (TİCAREF)

Belki bu da yeterince zor değildi. Ama yine de kendinizi kutlamalısınız, çünkü bir bilgisayar bu tür problemleri çözerken çok daha fazla zorlanır. Doğrusu hiçkimse, insanlar dil hatalarını nasıl düzeltiyor, bilmiyor. Ama bir kural olarak, hatayı düzeltmek eksiği tamamlamaktan iki kat daha güç denilebilir.

*"Safety in Numbers: Protecting Data Mathemagically" Engineering and Science, Summer 1989, California Institute of Technology'den Adnan Kurt tarafından özetlenmiştir.

İşte, denemeniz için beş sözcük daha. Bir harfi değiştirin ve sıradan bir sözcük elde edin:

HAPAL
GEBİ
KURAF
ÇAYIL
YABANCA

Gördüğünüz gibi hata giderme kolay olmasa da olası. Olası, çünkü sözcükler çok biçimsel olmasa da birtakım kurallarla oluşturuluyor. Bu bir örüntü, ve bozalsa bile (örneğin bir harfi silerek) sözcük hala anlaşılabilir kalıyor. Bazı örüntüler keskin kurallarla tanımlanır ve bu durumda tanıma çok daha kolay olur ve çözüm hızla gelir (örneğin Türkçe'de ses uyumu, sessiz harflerin dizimi kuralları gibi, ç.n.). Bazen de örüntüleri tanımak yetmez. Birden fazla çözüm olasılığı doğar.

SER?
SERA
SERİ
SERT
SERP

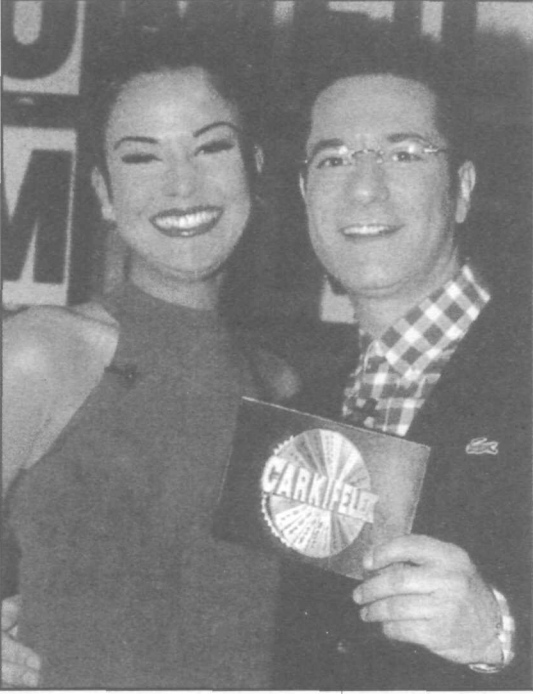
Gibi. Bir çok örnek hemen akla gelecektir. Denemek için, bir tek harf silindiğinde, altı değişik olasılıktan daha çok çeşitlenen bir sözcük bulmaya çalışabilirsiniz. Eğer harf silmek yerine hata yaparsanız, durum çok daha karmaşık olacaktır.

Bir sözcüğün tek harfini değiştirerek başka sözcükler elde edilebilir, elbette bazıları kolay, bazı sözcükler zor çeşitlenecektir. Lewis Carrol 1879da "ikileme" adını verdiği bir sözcük oyunu kurguladı. Oyun, bir çok sözcük çiftlerinin yalnızca tek harf değişikliği göstermesine dayanmaktadır. Örneğin BEYAZ sözcüğünü, her keresinde bir harf değiştirip, anlamlı sözcük dizileriyle, SİYAH'a dönüştürmek olasıdır. Denemek için LEAD (KURŞUN) sözcüğünü GOLD (ALTIN)'a dönüştürebilirsiniz:

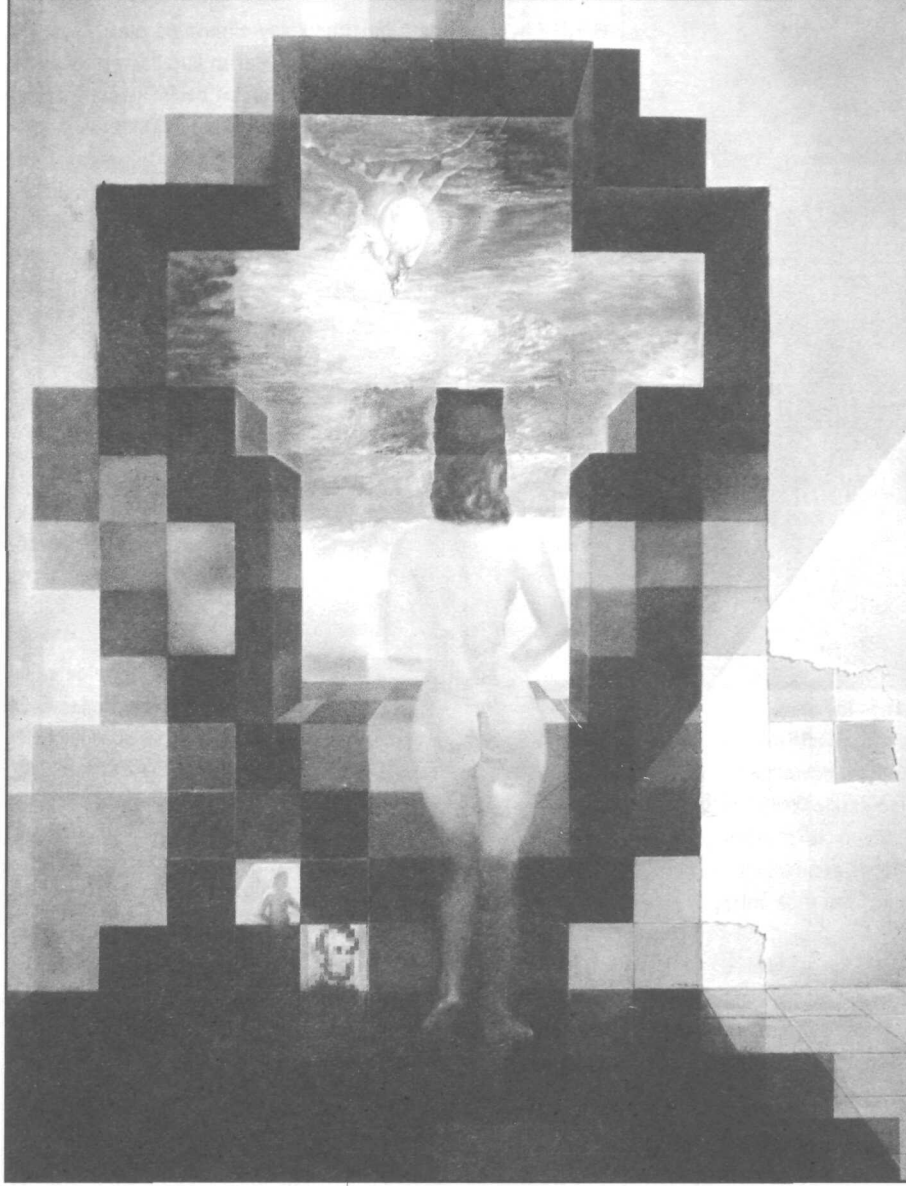
LEAD (KURŞUN)
LOAD (YÜK)
GOAD (ÜVENDİRE)
GOLD (ALTIN)

(BAKIR'ı ALTIN'a dönüştürebilir miyiz acaba?,
ç.n.)

Doğal örüntüleri nedeniyle, İngilizce'nin kendiliğinden birçok hata düzeltme ve eksik giderme özelliği vardır. Ama hata düzeltmek için sistematik olarak tasarlanmamıştır. Bu nedenle, bazen bir harf değişimi bile dramatik anlam kaymalarına yol açabilmektedir. Elbette bu mükemmel andırışma, sözcük oyunlarımızın, karmaşık şiirlerin, uydurma/sahte sözcük buluşlarının temelidir. İngilizce dilini değiştirmenizi önermem (her dilin kendi oyunları, heyecan ve yaratı yolları olmasın? Ben de Türkçe yerine başka dil önermem bu durumda ç.n.)

Ama diyelim ki çok önemli bilgilerin mutlak güvenilirlikte aktarılacağı bir yolda (hava trafik denetimi, askeri komutlar, derin uzay iletişimi, bilgisayar robot iletişimi gibi) kullanılacak çok kesin bir dil tasarlamak istedik. Belli ki İngilizce'de olduğundan çok daha iyisini yapabiliriz, eğlenceli sözcük oyunları, zekice şiirler falan olmadan ama. Buna karşın, hata düzeltme ve eksik gidermede çok daha kuvvetli özelliklerde.

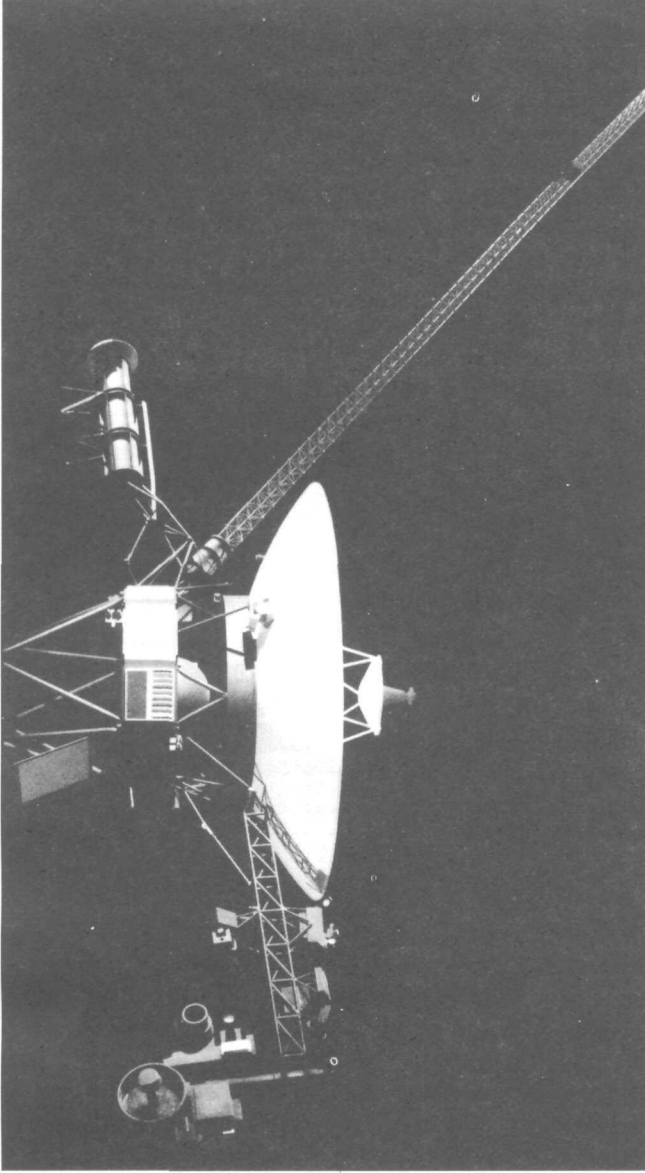
İlk bilinmesi gereken, hatalara karşı çok güvenli iletişim için bir dil tasarlayacaksanız 26 harften oluşan bir abece kullanmak zorunda olmadığınızdır. (Bu, Wilbur ve Orville Wright kardeşlerin uçak tasarlarken kuşlardan öykünmesine benzer. Kuşları gözledikleri doğru, ama salakça bir kuş kopyası yapmaya çalışmadılar. Kuşların kanadı var, güzel bir fikir. Kanatlarını çırpıyorlar, bu pek güzel bir fikir değil (aynı düşünceyi paylaşmıyorum. Zor, ya da tasarım gereği olanaksız olabilir ancak ç.n.). Yaptıkları uçağın pervaneleri var, tüyleri yok, kanat çırpıyorlar. Eğer istersek doğadan fikirler çalabiliriz, ama gerçekten istiyorsak.) Gerçekte, iki harfi olan bir abece herşeye yeter. Bilirsiniz, modern iletişim ve veri saklama sistemlerinin çoğu bu ikili abeceyi kullanır. Bu sayısal iletişim sistemidir işte: iki harfli bir dil sistemi.

Bu iki harfli abecelerdeki harflere genellikle sıfır ve bir denilir. Ama bu isimler

keyfidir, başka isim çiftleri de kullanılabilir, örneğin evet/hayır, aşağı/yukarı, açık/kapalı, yüksek/alçak. İki harfli bir sistemle her iletiyi taşıyabileceğiniz hiç de sıradan bir şey ya da apaçık değildir. Uzay Yolu'nun meşhur bir bölümü bu noktayı irdeler.

"Hayvanat Bahçesi" adındaki bu bölümde, talihsiz kaptan Cristopher Pike, neredeyse ölümcül dozda delta ışınlarına tutulur ve bir tür konserve kutusuna kapatılır. Görüp, işitmekte ve düşünebilmektedir normal bir şekilde. Ama konuşamaz. Teneke kutusunun önündeki bir ışık "evet" için bir kez, "hayır" için iki kez çakarak iletişim kurmasını sağlamaktadır: yani iki harfli bir alfabeti vardır. Kaptan Körk, birşeye canı sıkılmış görünen Pike'ın nesi var diye saatlerce uğraşır. Dr. McCoy da katkıda bulunmaya çalışsa da, durum üzerine felsefe yapmaktan öteye gidemez. Yıldız tarihi 3012.2dir ve diyalog şöyle gelişir:

Kaptan Körk: Sürekli "hayır" diye çakıyor, neye hayır?

Dr. McCoy: Sorgulamaya çalıştılar, kendisini neredeyse komaya sokacak kadar heyecanlanıyor.

Kaptan Körk: Ne kadar yaşayacak?

Dr.McCoy: Herhangi birimiz kadar yaşar. Tıp uygulamalarında insanın her organına bağlanmayı öğrendik-beyin dışında. Beyin, hayatın kendisidir. Bu adam hepimiz gibi düşünebiliyor, umutlanıyor, rüya görüyor; ama dışarıya aktaramıyor, ve hiç kimse ona erişemiyor.

Kaptan Körk: Sürekli "hayır" diyor, neye hayır?

Dr. McCoy: Onu günlerce, haftalarca doğru sonuç alamadan sorgulayabilirler.

Kaptan Körk: Spock'un yapabileceği birşey olabilir mi acaba?

Elbette Mr. Spock'un yapabileceği birşeyler vardır. Bu adamların nesi var? Kaptan Pike'ın aklı oraya tutuklu kalmadı ki. Sayısal iletişim konusunu çalışmaları gerekirdi. Ne olduğunu anlayabilecekleri birçok yol vardı. Örneğin Kaptan Pike'a "Sorununu tanımlayabilecek bir cümleyi düşün, ilk harfi A mı?" gibi sorular sorup, beş dakikada, Mr.Spock'un Kaptan Pike'ı kaçırap yasak gezegen TalosIV'e götürmeyi planladığını anlayacaklardı. Normal insanlar arasında konuşulabilen herşey, biraz sabır ve yaratıcılıkla Kaptan Pike'la da konuşulabilirdi (evet-hayır oyununu anımsayın ya da 20 soru oyununu).

20 soru oyununda iki oyuncu vardır. Oyunculardan birincisi aklında bir nesne tutar, ikincisi de bu nesneyi

"evet" ya da "hayır" diye yanıtlanabilecek sorular sorarak bilmeye çalışır. Oyunun geleneksel şeklinde ençok 20 soru sorulabilir. Basit bir örnek olarak, şu harflerden birisini seçtiğimi düşünün A, B, C, D, E, F, G, veya H. Evet/Hayır soru dizisi şöyle bir diyalogla sürebilir:

Soru: A, B, C, veya D mi?

Yanıt: Hayır

Soru: A, B, E, veya F mi?

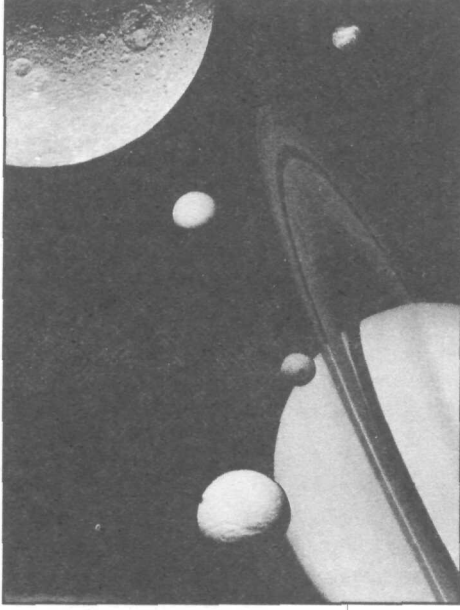
Yanıt: Evet

Soru: A, C, E, veya G mi?

Yanıt: Hayır

Bu üç sorunun sonunda harfin ne olduğu anlaşılabilir (bu durumda yanıt F olacaktır) Üç soru sorarak, bu sekiz harften hangisinin tutulduğu kesinlikle bilinebilir.

Kaptan Körk "evet-hayır" oyunuyla, Kaptan Pike'la konuşabilirdi. Kaptan Pike'in işaret lambası arada sırada bozuk çalıyor olsaydı bile (yani hayır dediğinde evet ışığı yansa, ya da tersi olsa) güvenli bir iletişim yine de kurulabilirdi. Bu gerçeklik sıradan ya da çok kolay anlaşılır olmasa da doğrudur. 1964'de Elwyn Berlekamp'ın MIT'deki doktora tezinde bulduğu "Yalanlı evet-hayır oyunu" oynanarak bu iletişim gerçekleştirilebilir. Açıklayabilmek için yine az önceki sekiz harften birisini tuttuğumu varsayın. Hangi harfi tuttuğumu anlamak için de evet,hayır soruları sorabilirsiniz, ama bu kez dürüst yanıt vermek zorunda değilim. Bazen yalan söyleyebilirim. Şimdi dokuz soru sorabilirsiniz, ama karşılığında iki kez yalan cevap verebilirim. Diyalog şöyle kurulabilir:

Soru: A, B, C, veya D mi?

Yanıt: Hayır

Soru: A, B, E, veya F mi?

Yanıt: Evet

Soru: A, B, C, veya E mi?

Yanıt: Hayır

Soru: A, E, veya F mi?

Yanıt: Evet

Soru: A veya F mi?

Yanıt: Hayır

Soru: F veya G mi?

Yanıt: Evet

Soru: F veya G mi?

Yanıt: Evet

Soru: F mi?

Yanıt: Hayır

Soru: F mi?

Yanıt Hayır?

Bu dokuz soru ardından, iki kez yalan söylemiş olsam bile, harfin ne olduğunu bulabilirsiniz (Yalanlı evet-hayır problemini çözmek için her dokuz yanıtı bazı harflere karşı bir oy olarak düşünebiliriz. Yani birinci yanıt A,B, C, ve D'ye karşı bir oy, ikinci yanıt C, D, G ve H'ye karşı bir oy, gibi. Bu şekilde, küçük bir tablo yaparak hangi harfe kaç karşı oy verildiğini bulabiliriz:

A: 1, 3, 5, 6, 7 yanıtlarıyla,

B: 1, 3, 4, 6, 7 yanıtlarıyla,

C: 1, 2, 3, 4, 6, 7 yanıtlarıyla,

D: 1, 2, 4, 6, 7 yanıtlarıyla,

E: 3, 6, 7 yanıtlarıyla,

F: 5, 8, 9 yanıtlarıyla,

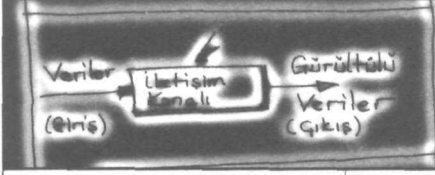
G: 2, 4 yanıtlarıyla,

H: 2, 4, 6, 7 yanıtlarıyla

karşı oy topladılar. A'nın 5 karşıt oyu olduğuna göre, A'yı tutmuş olsaydım 5 kez yalan söylemiş olacaktım, B için de aynı şekilde. Ama önceden en çok iki yalan için anlaştığımızı göre, yalnızca G harfi bu koşulu sağlıyor. Demek ki ikinci ve dördüncü sorulara yalan yanıt vermişim. Dokuz soru bu problemin çözümü için en az sayıdır.)

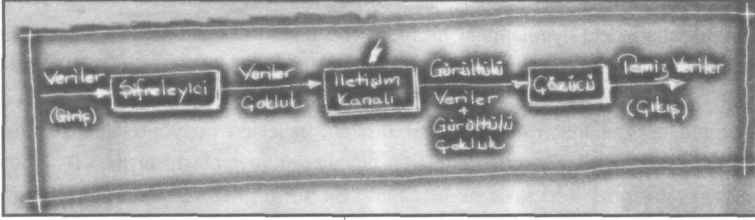
Yalanlı evet-hayır oyunu bir salon eğlencesi gibi görünse de çok önemli bir olguyu tanımlıyor: İletişim ortamının kendisi güvenilmez olsa bile sağlıklı iletişim kurmak olasıdır. Bu olgu ve çarpıcı sonuçları 1948'de Claude Shannon adında çağımızın en parlak beyinlerinden olan bir matematikçi tarafından bulunmuştu.

Claude Shannon, büyük bir yetenekle yaptığı genellemelerde herhangi bir iletişim sürecinin -isterse insanlar yüzyüze konuşsunlar, isterse telefonda konuşsunlar, televizyon seyretsinler, Neptün'den Dünya'ya fotoğraflar gönderilsin- çok basit bir şekilde modellenebilir.

İletilmesi gereken bilgi bir kanal üzerinden -konuşan iki insanın arasındaki hava, bir telefon teli, televizyon stüdyosu ve evimiz arasındaki karmaşık araçlar, ya da Neptün ve Dünya arasındaki 4.5 milyar kilometrelik boş uzay- gönderilmektedir. Tüm iletişim kanalları az ya da çok, ama bir derecede "gürültü" içerir. Yani kanaldan alınan veri, kanala beslenenle aynı şey değildir. Bir çok kanalda gürültü dayanılmazdır -bozuk bir telefon hattından ya da bir uçak havalanırken havaalanından telefonla konuşmaya çalıştığınızı düşünün.

Shannon'a kadar herkes, güvenilir bir kanal üzerinde daha güvenilir bir iletişimin tek yolunun daha güçlü vericiler ve daha duyarlı alıcılar yaparak, kanalı fiziksel olarak daha güvenli kılmaktan geçtiğini düşünüyordu. Oysa 1948'de Shannon, bunun gerekli olmadığını kanıtladı. Ne kadar gürültülü olursa olsun, mükemmel güvenlikte bir iletişim kurmak olasıdır. Bunu az önce gördük aslında: Hatalar oluşturan bir kanalda (yalanlarla) alfabenin bir harfini aktarmayı.

Şu çizim, Shannon'un güvenilir bir kanalda güvenilir bir iletişimin ana öğelerini göstermektedir. Fikir, veriyi kanaldan göndermeden önce şifreleyici makina ile işlemeyi gerektirir. Şifreleyici aracın işlevi veriyi alıp çokluk denilen birşeyi hesaplamaktır. Bu çokluk niceliği,

gönderilmeden önce veriyle tümleştirilir. Kabaca anlatmak gerekirse, veri ve çokluk tümleştirildiğinde güçlü bir örüntü ortaya çıkar. Bu, her Q harfinden sonra U harfi eklemeye benzer. Sonra, veri ve karşılık gelen çokluk (tümleşime genellikle şifresözcüğü denilir) gürültülü kanaldan gönderilir. Doğal olarak, kanal hem çoklukta hem de veride hatalar oluşturacaktır. Shannon, eğer çokluk doğru hesaplanırsa şifre sözüğündeki örüntünün, kanal ne kadar gürültülü olursa olsun tanınabileceğini kanıtladı. Örüntü tanıyan araç, yani çözücünün işlevi özgün veriyi, gürültülü veri ve gürültülü çokluk niceliğini kullanarak yeniden oluşturmaktır.

Bunun bir sonucu, belki de Shannon'un çalışmasının en önemli sonucu bugün bile yeterince anlaşılammıştır. Shannon'un kuramı tüm kanallara uyarlanabilir, gürültülü olmayanlara bile. Hatta, kanal yeterince çok hata yapmıyorsa tüm kapasitesini kullanamıyorsunuz demektir. Örneğin, Neptün'den Dünya'ya diyelim ki saniyede bir kez fotoğraf gönderiyorsunuz, ve herşeyin olabileceği kadar mükemmel gittiğini sanıyorsanız yanılıyorsunuz. Kanalı daha da zorlamalısınız, kanalın çökmesine neden olacak bir hıza yakın, belki de saniyede on fotoğraf hızında. Kanalın daha çok hata yapmasına neden olup, daha sonra da çokluk ve örüntü tanıma işlevleriyle hataları düzelterek verimi artırabilirsiniz. Bu yöntemle, "Kanal Kapasitesi" ya da Shannon sınırı denilen, her kanalın veri aktarımındaki sınır değerini oluşturan niceliğin varlığını kanıtlayan Shannon, bu sınıra ancak kanal çok sayıda hata yapıyorsa (bu arada çözümlenici, çirkinca hata düzeltme yapıyor) erişilebileceğini göstermiştir. Kanal kapasitesi ışık hızı gibidir, acayip şifreleyiciler ve çözümleniciler yapmak için yeterince uğraşarak daha da yakınına gelinebilir; ama asla

ulaşamaz.

Shannon'un yapmadığı şey, şifreleyici ve çözümleyicilerin nasıl tasarlanacağını göstermektir, yalnızca olanaklı olduğunu kanıtlamıştır. Gerçek tasarım işi, zorlu işi kabullenen gelecek kuşaklara kalmıştır (Tanrı'ya şükür, bize de yapacak birşeyler bırakmış!).

Genel olarak Shannon kuramlarının ve özellikle de Reed ve Solomon'un 1960'da MIT'de geliştirdikleri hata düzeltme/eksik giderme yöntemlerinin birçok gündelik teknolojiye karşılığı vardır. Yüksek performanslı askeri ve sivil iletişim sistemlerinde (artık tüm telefon santrallerinde, hücresele-GSM telefonlarda da, ç.n.), bilgisayarların, kredi kartı okuyucularının sıradan telefon hatlarında mükemmel iletişim yapmasını sağlayan modemlerde, ve birçok başka bilişim aracında. En gösterişli uygulamalardan birisi belki de bu gezende şimdiye kadar yapılmış en karmaşık ve güçlü iletişim sistemini kullanan Voyager2 uzay aracıyla Uranüs'ten Dünya'ya fotoğraflar gönderme işlemidir (Uranüs 4milyar kilometre uzaktadır ve Voyager'in vericisi yalnızca 20Watt gücündedir, yani bir gece lambası kadar güçte). Elbette, Voyager'in iletişim sistemi çok daha başka şeylere dayanmaktadır. Büyük ve keskin antenler, düşük gürültülü alıcılar, karmaşık vericiler ve diğerleri. Ama yine de, hata giderme kodları olmadan, gönderebileceği verinin ancak %20 kadarını gönderebilir.

İletişim sistemlerindeki uygulamalar hikayenin bir kısmıdır. Shannon'un kuramı yalnızca iletişime değil, veri saklamaya da uygulanmaktadır. Eğer düşünürseniz, veri saklama iletişimin bir biçimidir; bu kez uzaysal aralık yerine zamanda iletişim -oradan buraya değil, o zamandan bu zamana. Tüm bilgisayar diskleri, bellekleri bu yöntemleri kullanır. En yaygın olarak da müzik CDleri bu kodlama biçimlerini yaygınlaştırmıştır. CD, 74 dakika müzik saklayabilen bir veri saklama ortamıdır. Bir sürü birler ve sıfırlardan oluşan sayı dizileriyle, müzik sayısal olarak saklanmaktadır. Her saniye müzik için 1.5 milyon bit (bir veya sıfır) kullanılmaktadır. 74 dakika için 6 milyar bit veri saklanmaktadır. CD'nin aynamsı bir yüzüne kazınan deliklerle, veri optik olarak saklanmaktadır. 5 kilometreden uzun ve 0.5 mikron kalınlığında bir sarmal yol üzerinde bu sayısal veri kazınmaktadır. Bu incecik oyuklar ve yollar parmak izi, toz, pislik, çizik ve üretim bozuklukları gibi birçok hatalara açıktır. Reed-Solomon kodları kullanan bu kayıt sistemlerinde, diskin %25'i veri hataları düzeltme kodları için kullanılmaktadır. Evinizde kullandığınız CD çalarlar, saniyede 2 milyon şifrelenmiş bit çözebilen, karmaşık Reed-Solomon çözücüsü gerektirmektedir.

Bunun sonucunda CDler, hatalara karşı çok dirençli bir veri saklama ortamı olmuştur. CD'ye küçük delikler açsanız bile, ya da CD'yi kızımın yaptığı gibi çizerseniz, müziği hala bilgi kaybı olmadan (büyük olasılıkla) dinleyebilirsiniz. Hata düzeltme yöntemleriyle, çizik bir CD'den dinleyeceğiniz müzik neredeyse aslı gibi değil, tam olarak aslı gibidir. Ama yeterince saldırganlık yapar ve CD'yi parçalara ayırırsanız, ne yazık ki bunu hata düzeltme, eksik veri giderme yöntemleri bile çözemez.

Şeytanın cennetten kovuluş hikayesini dinlediğinizde ne düşünürsünüz?

'Şeytan isyankardı, zaten Tanrıya baş kaldırmamın fırsatını kolluyordu...'

'Şeytan bilinçliydi, herşeyden önce aklını kullanan bir akıllıydı ve kendisinden sonra hem de daha eksik yaratılanın önünde sırf Tanrının canı istiyor diye secde etmeyecek kadar kibirliydi veya gururluydu.... Bu nedenle belki tüm melekler arasında en kişiliklisi oydu ve cezası da cennetten kovulmak ve sonsuza kadar KÖTÜDÜR damgası yemek oldu.'

Peki, Tanrı için ne düşünürsünüz?

'Kaprisli çocuklar gibi istediğini yaptırtmaya çalışan'

'Şeytanın "üretim hatası" olduğunu ve ileride başına daha büyük belalar açabileceğini anlamış ve kolay yoldan kurtulmaya çalışmış'

Ya da şöyle düşünebilirsiniz : 'Pek demokrat değilmiş'

Sonuçta bu laf kalabalığından biz insanlara kalan bir gerçek var o da iyilik ve kötülük hep içimizde mücadele halindedir, bazen biri bazen diğeri öne çıkıyor ve hangisinin ağır bastığı davranışlarımızı belirliyor.

'Bana yaptığınız en büyük kötülüğü söyleyin size karakterinizi vereyim' diyemem. Hiç de o kadar kolay değil insan kişiliğinin oluşumunu, niteliklerini, kıvrımlarını açıklayabilmek. Neredeyse psikoloji profesörlerinin hepsinin bu konuyla ilgili bir teorisi vardır. Eğer bir psikoloji öğrencisiyseniz bunların en azından öne çıkanlarını öğrenmek durumundasınızdır. Yine de yaşadıkça...gördükçe...dinledikçe...duydukça... insanların ve insanlığın akıl almaz hikayelerini, çoğu teori kifayetsizleşir.

Mesela Freud' un öne çıkan ciddi öğrencilerinden Adler "ÜSTÜNLÜK ÇABASI" teorisi ile kişinin karakterini belirleyen en önemli unsurun komplekslerine karşı verdiği mücadele olduğunu söyler. Yani EKSİKLİKLERİ kapatma uğraşı.

Büyük kent yaşamının her allahın günü kafasına balyoz vurduğu; ileri teknolojiye hem faydalanacağı hem de bana ait yaşam alanımı koruyacağı diye çabalamaktan salağa dönmüşken; sermayenin herşeyi yönettiği ve tabii ki savaşların ve acıların asla ve kata bitmediği sevimli dünyamda ruhumu sanal ortamlara kaptırmışken soruyorum:

Hangi eksiklik(ler) yaptı bunları bize? Hangi eksiklik bir anneye küçük yavrusunu dövdürtür, hangi eksiklik erkeklere kadınlara vurma emri verir, hangi eksiklik tetik çektirir insanlara, hangi eksiklik sopalar indirtir insanların kafalarına, hangi eksiklikler Hitler, Milesoviç ve adlarını bilemediğim küçük kopyacılarını yaratır. Ve bu ne biçim eksiklikler ki bulaşmayan bir allahın kulu kalmamıştır?.

Şeytan eksikliğimiz mi yoksa tam tersi fazlalığımız mı? Şeytana atfederek bastırmaya çalıştığımız ama pek de başarılı olamadığımız bu kötülüğümüz eksiklik mi yoksa fazlalık mı?

Bence Adler teorisini oluştururken insanlara çok iyi niyetli yaklaşmış. Mesela çirkin bir adamın ince ruhlu bir şair olması (merak etmeyin en bilindik klişe olduğunun gayet farkındayım) hoş ve iyi niyetli bir yaklaşım olabilir ama eksiklikleri kapatma yolu genelde kötülüğün verdiği güçten geçiyor gibi geliyor bana.

En azından kendi adıma eksikliklerimin kendimden başka kimseye zarar vermediğine inanmak istiyorum ama bu da huzurlu olmaya yetmiyor elbette.

Safca bir şey merak ediyorum, cennet ve cehennem aynı anda mı yaratıldı yoksa cehennemın ateşi biz insanların da üretim hatası oldukları anlaşıldıktan sonra mı yakıldı?

Safca bir şey
merak ediyorum,
cennet ve
cehennem aynı
anda mı yaratıldı
yoksa
cehennemın ateşi
biz insanların da
üretim hatası
oldukları
anlaşıldıktan
sonra mı yakıldı?

İki resim, aynı yerde, yan yana yer almak için yapılmış iki resim, yalnız olduklarında eksilirler mi?

Ben buradayım. Sen hangi sayfadasın bilmiyorum.

Sonra giden
birşey durur, var
olan bir ses
kesilir. Ve o an
biz birşeylerin
eksildiğini
anlarız. Ama
neyin? Hep aynı
olduğu için
bilincimizden yok
ettiğimiz ve bu
nedenle artık ne
olduğunu
bilemediğimiz bir
şeyin.
Başlangıçları,
yeni hareketleri,
sesleri, olayları,
dokunuşları
hemen algılarız,
nedir, ne
şekildedir, ne
renktir ... Ama
birşey eksikse o
nedir? Belki en
fazla o artık
sadece eksikliği
bilinen şey, belki
bir ses, belki bir
görüntü, ışık, bu
kadarını
bilebiliriz, "ama
ne?", bunu bize
söyleseler de
artık bilemeyiz,
emin olamayız.

Doğumla beraber başlar bu his. Küçükken hep birşeyler eksiktir; herşeyde. Kendimizde, içimizde, çevremizde. Huysuzluklar hırçınlıklar bundandır. Sonra yavaş yavaş eksikler azalmaya başlar. Herşey, biraz daha olması gerektiği gibi görünmeye başlar. Gençlikle beraber yine bazı eksiklikler ortaya çıkar, sonra yine yoluna girer. Yaş ilerledikçe bizler de eksilmeye başlarız, böylece yine eksiklikler kendini gösterir, kimimizde bu ömrümüzün sonuna kadar gider, kimimizde ise yavaş ya da çabucak herşeyin tam olduğu bir döneme girilir. Artık eksik diye birşey yoktur; çünkü farkına varacak kadar eksiksiz değildir artık.

Beynimiz benzerlikleri ve değişmeden süren şeyleri saptayarak hayatı sadeleştirir bizim için. Aynı şekilde süren sesleri duymaz oluruz. Kıpırdamadan oturunca hissetmemeye başlarız. Hareket etmeyen şeyleri görmeyiz. Hep aynı şekilde hareket edenleri de görmeyiz. Hani fizikteki temel yasalardandır ya, uzayda duran durur, giden aynı hızla gitmeye devam eder. İşte aynen beynimizde de böyle. Değişime uğramayan şeyler bilincimizden çıkar.

Duyularımızla oluşturduğumuz çevremiz değişiyorsa farkederiz. Değişmiyorsa biz değişmeye başlarız. Hep bilinci uyuracak birşeyler oluşturmaya çalışırız. Bu da biryerde sonlanırsa artık bilincimiz de yok olur.

Duyularımız ne kadar hassas, beynimiz ne kadar gelişmişse çevremizi o kadar iyi algılarız, durağanmış gibi algılayana kadar daha uzun süre canlı tutar bizi, çevremiz ve beynimiz.

Sonra giden birşey durur, var olan bir ses kesilir. Ve o an biz birşeylerin eksildiğini anlarız. Ama neyin? Hep aynı olduğu için bilincimizden yok ettiğimiz ve bu nedenle artık ne olduğunu bilemediğimiz bir şeyin. Başlangıçları, yeni hareketleri, sesleri, olayları, dokunuşları hemen algılarız, nedir, ne şekildedir, ne renktir ... Ama birşey eksikse o nedir? Belki en fazla o artık sadece eksikliği bilinen şey, belki bir ses, belki bir görüntü, ışık, bu kadarını bilebiliriz, "ama ne?", bunu bize söyleseler de artık bilemeyiz, emin olamayız.

Birşeyin ortaya çıkması ayrıntıları olan bir bilgi. Ancak ortadan kalkması bizi biraz da rahatsız eden, ne olduğunu tam kavrayamadığımız bir eksiklik hissi...

Çevremizdeki eksiklikleri araştırarak ya da başkalarından öğrenerek anlayabiliriz. Ama eksiklik kendimizde ise bunu bilemeyiz, söylense de anlayamayız.

Eksik matematikteki eksiden başka birşey değil. Hani eksiyle artının çarpımı eksi, eksiyle eksinin çarpımı artı...

Herşey eksik yani herşey tamam başlarız, sonra:

Biz eksik çevre tam, birşeyler eksik, anlayamadığımız...

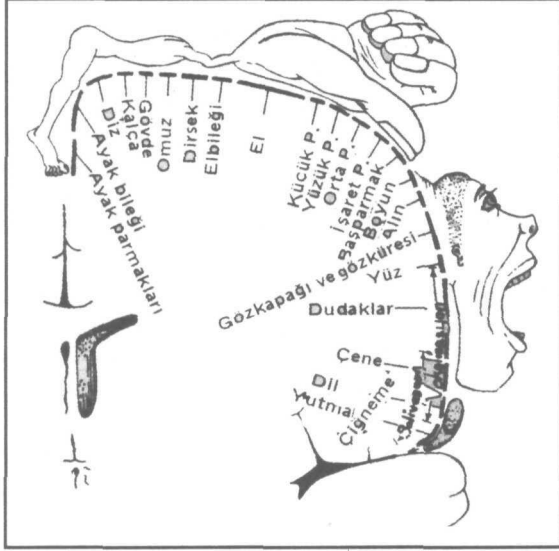
Biz tam çevre tam, herşey tamam...

Biz tam çevre eksikse hissettiğimiz eksiklik...

Biz eksik, çevre eksik ama gönlümüz rahat!

Öyle bir rahatlık ki artık yolculuğa hazır...

"Kolumun, bacağımın yerli yerinde olup olmadığına baktım. Her şey yerli yerindeydi. İçimdeki bu hissi doğrulamak için aynaya baktım. Sonra, başka ayna var mı diye bakındım. Sonra başka biri...Görüntü hep aynıydı: Kafamdaki, içimdeki, beynimdeki sağ kolum aynada yoktu. Kazadan sonra hastanede kendime gelişimde ve ilk yataktan doğrulamaya çalıştığımda sağ kolumun pek vücudumu taşımadığını hissetmiştim. Yaşadığım şaşkınlık ve yavaş yavaş şaşkınlıkla yer değiştiren geçmişteki dehşet, beni yeniden yokluyordu. Düşündüm ki zamanla alışıyorum, ehh sonuçta sekiz ay oldu. Yaşam devam ediyor; zaman zaman gelen 'hayalet' kolumun dışında pek bir sorunum yok".

Kayıp organların yarattığı gerçek duygulanımlara bakıldığında hafif bir sızı veya kasılmadan, dayanılmaz ağırlara varan farklılıklar gözlenir. Amputasyon sonrası hastaların yüzde sekseni değişik problemlerden yakınır. Hissedilen bu duyular her zaman aynı oranda, aynı yerde ve aynı zamanda olmadığı gibi bu duyuların zaman içinde kendini gösterme sıklığı değişebilir.

"Biraz benim hayaletten bahsedeyim. Doğrusunu söylemek gerekirse yaşadığım acılar o kadar gerçek ki hayalet demek gelmiyor içimden; daha çok benim 'Caspervari' kolumun peşinden koşan karabasanlar gibiler. Çok soğukta hâlâ parmaklarım sızlıyor, bazen de garip kasılmalar oluyor; kısacası her zaman kolumu hatırlatacak bir şeyler var. En kötüsü ise geçen gün başıma geldi. Kızım artık parka gidebilecek kadar büyüdü. Genelde annesi götürür, kazadan sonra ilk defa birlikte gidiyorduk. Kırmızı topu, kızımın en favori oyuncağıdır ve onu KAT - koş, at, tut - oyununda kullanırız. Kızım koş ve at kısmını başarıyla tamamladı. Bense tut kısmında biraz zorlandım. Daha doğrusu ben değil, olmayan kolum..."

Hayalet uzuvların geçmişi hakkındaki ilk bilgilerimiz, on altıncı yüzyıla dayanmasına rağmen tıp kitaplarına girmesi için üç yüzyıl beklemek gerekti ve bu dönem süresindeki bütün hayaletler hastaların yarattığı, organ kaybıyla ilgili hezeyanlar olarak ele alındı. Bu dönemi, kayıp uzuvların uzun zaman sonra bile hâlâ yerindeymiş gibi yarattığı

duyumsal tepkilerle ilgili değişik teorilerin gelişmesi izledi. Organik olduğunu savunan grup ki bunlar merkez teorisyenlerdi, serebral kortekste insan vücudunun doğumla birlikte kodlanan bir haritası olduğunu öne sürüyordu. Bu haritaya göre vücuttaki bir uzvu kesseler bile beyin hala algılamaya devam ediyordu. Psikolojik olduğunu savunanlar ise kayıp organa duyulan ihtiyaçtan bahsediyorlardı. İhtiyacın yoğunluğunu kayıp organla geçirilen süre ve yaşantılar belirliyordu. Örneğin, küçük yaşta meydana gelen bir uzuv kaybının yaratacağı travmanın hayalet uzuvların ortaya çıkmasındaki psikolojik ihtiyaçların rolü yetişkinlere göre daha azdı. Freud, travmanın etkisinin benlik üzerinde dayanılması güç bir baskı yaratacağını, bireyin bu baskı karşısında inkar etme gibi savunma mekanizmalarını kullandığından bahseder. Beden bütünlüğünün bozulmasına yönelik tehdit egonun yardımıyla travmanın inkarına dönüşmekte benlik kendi içinde bütünlüğünü korumaktadır. Başka bir yaklaşıma göre, travmanın yaratacağı duygusal baskı kendini beden diliyle ifade etmekte ve böylece hayaletler ifade edilmeyen duyguların aracı olmaktadır. Bu süreç çocukluk dönemindeki ihtiyaçların bedenselleştirilmesi dönemine denk düşmektedir.

"Yorgun ve biraz da bitkin eve geldiğimizde yalnız kalmak istediğimi söyledim.

Karanlıkta gözlerimi kapatıp düşünmeyi hep sevmişimdir. Bu sefer gözlerimi kapamak istemiyordum. İçimde sanki bana ait olan ama aslında olmayan bir duygu vardı. Birisi bana yalan söylüyordu. Çocukken kaptan Moby Dick'i okurken onun geminin marangozuyla ve yeni ayağı hakkındaki ilgili konuşmaları aklıma geldi. Belki de artık benim de eksik puzzle'ı tamamlamamın zamanı gelmişti".

Hayalet organlarla ilgili teorilere bakıldığında hayalet organların önemli bir işlevinin beden ve aklın bütünselliğini korumak olduğu sonucuna varılabilir. Bütünselliği koruma isteğinin sadece birey için değil, bireyin yarattığı eserler için de geçerli olduğu söylenebilir. Bir bütün yaratma arzusu, tamamlanmamış izlenimini veren bir sanat eserini izleyiciye hayal gücü aracılığıyla tamamlama fırsatını verir. Belki de bu yüzden Milo Venüsü yüzyıllardır güzelliğin ve estetiğin bir sembolü olarak algılanır. Hayalet, bireyin fantezi dünyasına giden kilidi açmayı başarmıştır.

Hayalet uzuvlar her ne kadar zevkten çok acı verseler de yok olan uzuvla ilgili olumlu deneyimlerin canlı tutulmasını sağlarlar. Tepkilerin hâlâ canlı tutulması, ileride yapılacak yapay organların bedene uyumunu kolaylaştıracak ortamı da hazırlamış olur. Hayalet organın algı düzeyinde yarattığı gerçek, yapay organla tekrar cisimselleşebilecektir. Tek eksik, basit bir çocuk oyunuyla başlayan bir 'kaza'yla kaybolan parçanın yerine uygun bir tamamlayıcının bulunmasıdır.

↓

Yıldızın Parladığı Anlar... Stefan Zweig, tarihin önemli dönüm noktalarında, böylesi dönüm noktalarını biçimlendiren karar anlarında, büyük eserlerin ortaya çıkış sancılarında insan hayatına pek seyrek olarak inme alçakgönüllülüğünü gösteren o eşsiz ışığı görür. Fatih'in ordularının İstanbul'u fethi, Napoléon'un Waterloo'da savaşı yitirmesi, Büyük Okyanus'un ve Güney Kutbu'nun keşfi... Zweig'a göre tüm bunların üzerinde parlayan bir yıldız vardır; kişilere yaşamının fırsatını tanıyan ve kendisinden yararlanmasını bilmeyenlerden acımasızca öğ alan. Yaratıcısı giyotinde can verdiği halde Fransız Devrimi'nin şarkısı olarak bilinegelen Marseillaise, Goethe'nin kendini kaptırdığı bir gönül buhranı sonucu yazdığı ve klasik Alman şiirinin en incelmış örnekleri arasında sayılan Marienbad Elejileri, Haendel'in, dört ay ağır felç halinde kalıp Aachen'da sıcak banyolarda kendi azmi sayesinde düzeldikten sonra üç haftada bestelediği Mesih oratoryosu da böylesi parlayan yıldızlar altında yazılmıştır; insan dehâsının kendini gösterme fırsatını yakaladığı o benzersiz anlarda... Kitapı ilk okuduğumda, listeden Mozart'ın Requiem'inin eksik olmasına çok şaşırmıştım.

Yıldızın Parladığı Anlar... Stefan Zweig, tarihin önemli dönüm noktalarında, böylesi dönüm noktalarını biçimlendiren karar anlarında, büyük eserlerin ortaya çıkış sancılarında insan hayatına pek seyrek olarak inme alçakgönüllülüğünü gösteren o eşsiz ışığı görür. Fatih'in ordularının İstanbul'u fethi, Napoléon'un Waterloo'da savaşı yitirmesi, Büyük Okyanus'un ve Güney Kutbu'nun keşfi... Zweig'a göre tüm bunların üzerinde parlayan bir yıldız vardır; kişilere yaşamının fırsatını tanıyan ve kendisinden yararlanmasını bilmeyenlerden acımasızca öğ alan. Yaratıcısı giyotinde can verdiği halde Fransız Devrimi'nin şarkısı olarak bilinegelen Marseillaise, Goethe'nin kendini kaptırdığı bir gönül buhranı sonucu yazdığı ve klasik Alman şiirinin en incelmış örnekleri arasında sayılan Marienbad Elejileri, Haendel'in, dört ay ağır felç halinde kalıp Aachen'da sıcak banyolarda kendi azmi sayesinde düzeldikten sonra üç haftada bestelediği Mesih oratoryosu da böylesi parlayan yıldızlar altında yazılmıştır; insan dehâsının kendini gösterme fırsatını yakaladığı o benzersiz anlarda...

Kitapı ilk okuduğumda, listeden Mozart'ın Requiem'inin eksik olmasına çok şaşırmıştım. Viyanalı bir bitkibilimci, madenbilimci, eğitimci ve aynı zamanda da müzik camiasının o gizemli "K"si olan Ludwig von Köchel'in ünlü bestecinin ölümünden yaklaşık yetmiş yıl sonra, 1862'de hazırladığı ve daha sonra gözden geçirerek iki türevini daha ürettiği, dâhi çocuk Wolfgang'ın beş yaşında babasına çaldığı K1 numaralı ilk bestesi bir harpsikord parçasından başlayarak tüm bestelerini zamandizinsel olarak sıralayan kataloğuna göre K626 numaralı son bestesi Requiem de bence ancak böylesi bir esin anının ürünü olabilirdi. Zaten Köchel'in zamandizinsel bir sıralama yöntemi seçmesi de Mozart'ın çalışma biçimine dair benim de neden olduğunu pek bilmeden paylaştığım fikri doğruluyordu: WOLFGANG AMADE MOZART'ın Bütün Müzik Eserlerinin Zamandizinsel-Konusal Kataloğu. Kayıp, Tamamlanmamış, Düzenlenmiş, Kuşku ve Taklit Bestelerinin Bir Dökümü ile Birlikte. Adından da anlaşılacağı gibi, Köchel'in kataloğu, hangi eserlerin Mozart'ın özgün bestesi olduğunu hangilerinin olmadığını anlamının olanaklı olduğu görüşü üzerine kuruluyor, zaten inandırıcılığını da büyük ölçüde sanat eserlerine ve üretim süreçlerine dair hakim Romantik görüşten alıyordu: Mozart benzersiz bir dehaydı; dehalar ancak başyapıtlar üretti; bir başyapıt, kusursuz olurdu; kusursuzluk, bir eserin bütünlüğü olması demekti, yani bir parça eklendiği veya çıkarıldığı durumda, bütünlük ve kusursuzluk bozulmuş olurdu. Eserlerin Almanca Urtext, yani başlangıçtaki tam ve eksiksiz hallerine yönelik arayış, işte, bu yüzdendi.

Anlaşıldığı kadarıyla, 1815 tarihli ve daha sonra sahte olduğu anlaşılacak bir mektupta, Köchel'de ve bizlerde oluşan bu Mozart efsanesi imgesinin kaynağı. Ünlü besteci mektupta bestelerini bir rüya aleminin içinde yaptığını kendi kaleminden itiraf ediyor, tüm eserin, en uzunlarının bile, neredeyse bitmiş ve tam halde kafasının içinde, kendisinin tıpkı güzel bir resmi veya heykeli incelediği gibi inceleyebileceği şekilde durduğunu belirtiyordu. Beni bir kenara bırakın, uzun bir liste oluşturan pek çok ünlü arasında Goethe ile Heidegger'i bile kandırmayı başarmış bir sahtecilik örneğiydi, mektup. Goethe, yıllar sonra, bu ve benzeri etkilerle, Eckermann'a Mozart'ın Frankfurt gösterisi hakkında şöyle yazacaktı: "Yalnızca ondört yaşındaydım ama, sanki hâlâ oradaymışım gibi, çocukluğunun kudreti ve bukleli saçlarıyla o küçük adamı görür gibiyim... Mozart gibi bir olgu açıklanamaz olmayı sürdürüyor." İşte, Romantik dönemin Mozart'ı: Porselen bir piyano çalan, kırmızı ceketli, beyaz perukalı, cennet gözlü porselen bir bebek. Milos Forman'ın 1984 yılında Peter Shaffer'in oyunundan beyazperdeye aktardığı, bol ödüllü Amadeus filminden bildiğimizden ne kadar da farklı bir Mozart imgesi, öyle değil mi?

Tanrı'nın Sesi?

Hatırlayacak olursanız, Amadeus'un baş kişisi, aslında, Mozart değil, Salieri idi. Antonio Salieri (1750-1825). Kendi döneminin çoğu bestecisi ve kamuoyu tarafından sevilen ve sayılan biri. Kutsal Roma İmparatoru Joseph II'nin (1741-1790) saray bestecisi. Salieri, sonra, elli yıldan da uzun bir süre, Viyana'nın müzik yaşamında önemli bir etki bırakmasına olanak tanıyan Kappellmeister, yani saray orkestrası şefi görevini yürüttü. Bir dönem Salieri'nin müziği Paris Operası'nı bile fethetti. Schubert'e, Beethoven'e ve Liszt'e müzik öğretti. Ancak, tüm bu başarılarla rağmen, Salieri'nin müzik yeteneği, Mozart'inkine yaklaşamadı bile. Shaffer'ın döneme dair yoğun bir özgeçmiş araştırması üzerine kurduğu Amadeus oyununun ana konusu da bu son noktanın yarattığı ahlaksal ikilem: Eğer yetenekliyseniz, yıllarınızı eğitimle geçirmişseniz, çok çalışmış ve kendi denginiz kişiler tarafından başarılarınız alkışa layık görülmüşse, sizin bir gün başarmayı umduğunuz herşeyi kolayca gölgede bırakan gerçek bir deha ile karşı karşıya geldiğinizde nasıl tepki verirsiniz, hele o deha küçük kaba bir afacan ise?

Amadeus'un ilk sahnesinde, Salieri'yi, kendi boğazını kesme girişiminin hemen sonrasında, elinde usturayla buluruz. Kısa ve fazla kanlı olmayan bir sahne bu. Salieri'nin intihar girişimi başarısız olur. Çok dindar bir kişidir, Salieri. Müziğin, özellikle de dinsel müziğin ve Mozart'inkiler gibi başyapıtların, Tanrı'nın sesi olduğuna inananlardan. Mozart'ın müziği hakkında "Tanrı'nın sesinin ta kendisi" dediği biliniyor. Ancak, filmde Salieri'yi gemilerini yakıp, Tanrı'ya "Biz artık düşmanız, sen ve ben.", diye seslenirken görürüz. "Çünkü sen kendine aracı olarak palavracı, şehvet düşkünü, açık saçık konuşan, çocuksu bir veledi seçtin ve bana ödül olarak da yalnızca [müzikte] yeniden doğuşunu anlama yeteneğini verdin. Sen adaletsiz [ve] zalim olduğun için, senin önünü keseceğim. Yemin ederim. Senin dünya üzerindeki yaratını engelleyecek ve ona zarar vereceğim. Becerebildiğim kadar, yeniden doğuşunu mahvedeceğim." Filmin buradan sonrası, Salieri'nin Mozart'ı nasıl öldürdüğüne dair. Filmin bu kısmında Shaffer'ın, tarihsel araştırmada elde ettiği bulguların hangilerini öyküye dahil edip vurgulayacağı, hangilerini tümüyle dışarıda bırakacağı ve kalan boşlukları nasıl dolduracağı konusunda, biraz önce sözü edilen ikilemin dramatik etkisini vurgulayacak yönde yaptığı seçimin tarihin kendisine göre bir yorumu ile sonuçlandığını görüyoruz. Raslantı bu ya, yorumun kilit noktasında da Requiem'in gizemli besteleniş öyküsü bulunuyor.

Kime Ağıt?

"Benimle tanışmadan Viyana'yı terketmek istemeyen birkaç İngiliz beni ziyaret etti - gerçekte istedikleri, o büyük insan Süssmayr ile tanışmaktı ve benim onu tanıma onuruna sahip olduğumu duyduklarından, nerede yaşadığını öğrenmek için benimle görüşmeye gelmişlerdi... Ona lambaları temizleme işini vermek istiyorlardı."

Mozart, karısı Constanze'a, 2 Temmuz 1791'de, yaşamının son yazında gönderdiği bir dizi neşeli mektubun birinde işte böyle yazıyor. Bu tür mektupları okuyunca, Mozart'ın dönüşü olmayacak bir biçimde yoksulluk ve umutsuzluk girdabına düşmüş bulunduğu sonucuna varmak hayli güç. Gerçekten de, o yaz başladığında Mozart meşgul ve mutluydu. Genellikle sorunlarla dolu olan maddi durumu göreceli bir kararlılığa ulaşmıştı ve altından ancak kalkabildiği bir hızla opera siparişleri alıyordu. Kısa bir süre önce eski dostu Emanuel Schikaneder onu Die Zauberflöte için tutmuştu ve Haziran ortalarında da Prag'dan, Eylül'de Leopold II'nin Bohemya Kralı olarak taç giymesini izleyecek törenlerde seslendirilmek üzere bir beste siparişi almıştı, La clemenza di Tito için.

Yine aynı yaz, griler giymiş maskeli bir yabancı, Mozart'a yaklaşarak ona bir requiem sipariş etti, yani Roma Katolik Kilisesi'nde ölülerin ruhu için yapılan duaya özgü bir ilâhi. Beste adını başlangıcındaki sesle okunan ilâhinin ilk sözcüğünden, Latince "sükûn" anlamına gelen "requies"den alır: Requiem aeternam dona eis, Domine—Onlara sonsuz sükûn ver, Ya Rabbim. İlâhinin metni farklılıklar gösterir; ancak hep bu satırla başlar. Girişteki bu 'Introitus' bölümü dışında, her requiemde 'Kyrie', 'Sanctus' ve 'Agnus Dei' bölümleri bulunur. Toplam

Bilindiği kadarıyla, Mozart'ın cesedi, kendi isteği doğrultusunda, bir yoksul mezarlığında açılan bir mezara, başkalarıyla birlikte gömülmüş. Keten bir örtüye sarılı bedeni, mezara kadar, tekrar kullanılabilen ahşap bir tabutta taşınmış. Çukura, bedenin çürümesi hızlandırması için, sönmemiş kireç serpilmiş. 8,5 florine çıkan, üçüncü sınıf bir cenaze töreni. Dönemin gelenekleri geniş katılımlı büyük cenaze törenlerini teşvik etmediğinden, pek az katılan olmuş; ancak aralarında Prag ve Viyana'nın da bulunduğu bazı kentlerde Mozart adına düzenlenen anma törenleri, büyük bir adamın kayıbindan duyulan üzüntünün kanıtları. Amadeus'da, Mozart'ın cenazesinin az sayıdaki katılımcı arasında, Mozart'ın hizmet ettiği Viyana Sarayı'ndan bir tek Salieri'yi görürüz ve kendi bestesi Requiem'in çalındığını duyarız. Ertesi gün karısı Constanze çiçek bırakmak üzere gittiğinde, Mozart'ın mezarını bulamaz. Gömüldüğü çukura, mezar taşı konmamıştır.

bölüm sayısının onüçü bulduğu örnekler vardır; ancak tipik bir requiem, dokuz bölümden oluşur: Introit, Kyrie, Gradual ve Tract, Sequentia, Offertorium, Sanctus, Benedictus, Agnus Dei ve Communio.

Onyedinci yüzyıl boyunca, en eski çok sesli örneği 1470lerde Ockeghem'in dört bölümlü bestesi olan bu müzik türünün yüzlerce örneği, Bassani, Cazzati, Kerll, Stadlmayr, Viadana ve başkaları tarafından verildi. Bu örneklerin pek çoğu, özel günler için bestelenmişlerdi ve onları, onsekizinci yüzyılda, Jommelli ile Paisiello'nunkilerin de arasında bulunduğu başka örnekler izledi. Ondokuzuncu yüzyılın ünlü bestecileri Cherubini, Berlioz ve Verdi, daha sonra da Liszt, Saint-Saëns, Bruckner ve Dvořák, hatta yirminci yüzyılda, İkinci Dünya Savaşı sonrasında Britten requiem besteledilerse de, requiem denince çoğumuzun aklına, tüm bu külliyyatın içinde bir tanesi gelir: Gerek orkestra dağına uygun ilk büyük ölçekli düzenleme olma özelliği, gerekse üzerinden günümüze kadar kalkmayan gizem perdesi ile kendisini tüm bu eserlerden ayırt eden, Mozart'ın 1791 tarihli "bitmemiş" Requiem'i.

Gelin, bu gizem perdesini biraz olsun aralamak üzere "maskeli yabancı"ya geri dönelim. Shaffer'ın yorumuna göre bu gizemli kişi, Mozart'ın saray bestecisi babası Leopold Mozart'ın bir kez giydiğini gördüğü pelerinli bir kostüm içindeki Salieri'dir. Tam da Salieri'nin planladığı gibi, o dönemde son derece hasta ve ruhsal olarak yıpranmış olan Mozart, gizemli yabancıyı, kendisine artık kendi ağıtını yazma vaktinin geldiği iletisini getirmek üzere öbür dünyadan gönderilmiş bir haberci olarak algılar. Mozart'ın uykusuz sayıklamalarla geçirdiği geceler boyunca öbür dünyadan gelen haberci sık sık besteciye görünür. Amadeus, çok geç olmadan kendine ağıtını bitirebilmek için, bu ürkütücü görüntü eşliğinde, dinlenmeyi ve yemeyi reddederek durmaksızın çalışır. Gerçekten de, bu dönemlerde, "Tavsiyelerini seve seve dinlerdim", diye yazdığı biliniyor Mozart'ın, kendisini biraz tatil yapmaya ikna etmeye çalışan bir arkadaşına; "ama nasıl yapabilirim? Vaktimin dolduğunu hissediyorum. Çanların benim için çaldığını şimdiden duyuyorum. Ölümün ülkesindeyim artık ben." Shaffer'ın yorumunda, Requiem'i bitiremeden öleceğini anlayan Mozart'ı, yavaş yavaş kendisini zehirlemekte olduğundan habersiz, dostluğuna güvendiği Salieri'ye aslında kendi siparişi olan eserin son notalarını yazdırırken görürüz.

Öykü kurgusunda Salieri'nin Mozart'ı zehirlediği yönündeki, kısmen bestecinin "Uzun dayanamayacağımı hissediyorum; kuşkusuz biri beni zehirledi" sözlerine dayanan söylentilere verdiği bu önemli yer, Shaffer'ın tarihsel malzemenin yorumlanmasında belki de kendisini en özgür hissettiği nokta. Edebiyat alanında ilk olarak, 1830'da, Rus şair Aleksander Puşkin'in kıskançlık, rekabet ve sanatçının toplum içindeki yeri üzerine yazdığı iki perdelik bir oyunla gündeme getirdiği bu söylenti, daha sonra oyunu tek perdeli bir opera olarak besteleyen Nikolai Rimsky-Korsakov tarafından sahneye aktıldı. Ancak iddia hâlâ belgelerin ışığında kanıtlanmayı bekliyor. Mozart'ın mektuplarında iki besteci arasındaki rekabet konusunda bir-iki ipucu bulmak olanaklı ise de, belgelerin bütününden Salieri'nin Mozart'ın yaşamında Shaffer'ın oyununda yorumlandığı kadar etkisinin ve ikisi arasında büyük bir yakınlığın bulunduğunu çıkarsamak çok güç. Hele hele bir yandan Mozart'ı zehirlerken bir yandan da onun güvenini kazanıp ölüm döşeginde, başucunda, kendi siparişi Requiem'i hırsla kağıda geçiren bir Salieri portresi tümünden imkânsız gözüküyor.

Zaten, konunun uzmanlarının yaygınlıkla benimsediği yoruma göre de, Requiem siparişini veren, Kont Franz Walsegg-Stuppach idi, yeni dul kalmış müziksever bir soylu. Walsegg'in, çeşitli bestecilere besteler sipariş verip, bu bestelerin notalarını kendi el yazısıyla kopya edip, bunları özel dinletilerde seslendirerek dinleyicilerin bestecinin kim olduğunu bulmalarını istemek gibi bir merakı vardı. Walsegg eseri olasılıkla son eşinin anısına ısmarladı; Mozart'dan bu girişimdeki rolünü gizlemesini istemişse de, kendi bestesi olarak ortaya çıkarmak gibi bir tasarısı olduğu yolunda herhangi bir kanıt yok. Bu konuda daha ağırlık kazanan bir yorum, Walsegg'in, bir Mason olarak, siparişi Mozart'a bestecinin Mason biraderi Michael Puchberg'e olan borçlarını ödemesine yardımcı olmak üzere vermiş olduğu yönünde. Bu yorum desteğini, Masonluğun Mozart üzerinde küçük yaşlarından başlayarak

Yunan Gizemleri tüm yaşamın gelişiminin temelinde ölümü görür. Ölmek, daha yüksek bir biçimde yeniden doğmak için bir tahavvülden başka bir şey değildir. Başağın yetişebilmesi için tohumun toprakta kaybolması gerekliliğinde yatan, işte, bu gerçektir. Mozart bu kavramı, Die Zauberflöte operasında sunar. Mozart'ın operanın, pek çoklarına göre muhteşem müziği ile tuhaf bir bütünlük içindeki oldukça anlamsız metnini, uzun yıllarını Mason simgeciğini öğrenmeye adanmış ve Viyana'daki Masonlar arasında konu üzerinde hatırı sayılır bir uzman olarak tanınan Baron Ignaz von Born ile tartışarak oluşturduğu biliniyor. Postma'nın aktardığına göre, derin simgesel bir anlam taşıyan bir metin bu. Mozart'ın ustalığa hazırlık yıllarının izlerini de kuşkusuz taşıyan Sihirli Flüt'deki ana motif, kendisini hazırlayan ve buna layık görülen istekliklerin, toprak, hava, ateş ve su tarafından bir dizi denemeye alınacağı. Büyük acılar çekmek ve kişiliğini yok etmek zorunda kalacak kişi, dayanıklılık ve üstesinden gelme azmi sayesinde, daha büyük bir aydınlığa doğacaktır. Belki de bu düşüncedir Mozart'ı bir kimsesizler mezarlığındaki isimsiz bir mezara gömülmeyi vasiyet etmeye iten.

hissedilen etkisinden alıyor. Birkaç örnek verecek olursak, Mozart'ın oniki yaşında bestelediği Almanca operet Bastien und Bastienne, Mason Dr. Anton Mesmer'in bahçesinde seslendirilmişti. Mozart, 1772 yılında, bir Mason ilâhisi üzerine bir arya yazdı. 1778 Yılında, iyi bir iş bulmak üzere Fransa'ya yaptığı yolculukta, cebinde Avusturyalı bir Mason tarafından Paris'deki localara yazılmış bir mektup taşıyordu. Aile fertleri, iş arkadaşları ve dostları arasında pek çok Mason vardı. Bu nedenle, 14 Aralık 1784'de kendisinin de locaya girmesi, doğal karşılanmalı. 26 Mart 1785'de Üye ve aynı yılın 22 Nisan'ında Usta olması ile babası Leopold Mozart'ı ve ünlü besteci Haydn'ı da locaya çekmesi, gösterdiği gayretin belirtileri.

Mozart'ın kabul edildiği Zur Wohltätigkeit (Hayırseverlik İçin) locası, dönemin pek çok başka Viyana Mason locası gibi, 1754 tarihinde Baron Carl Gothelf von Hund und Altengrottkau tarafından locaya benimsetilen sıkı bağlılık adetlerini izleyerek, kökeninin Templarlar'a kadar uzandığı iddiasındaydı. Kendilerini Antik gizem okullarının, Ortaçağ simyacılarının ve hermetik geleneklerin tinsel mirasçıları olarak kabul eden grubun ilgi alanı, simya deneyleri, doğaötesi öğretiler ile toplumsal eğlenceleri kapsıyordu. Her ne kadar Mozart'ın lonca içinde ustalık aşamasından sonra herhangi bir kademeye yükselip yükselmediği konusunda bilgi sahibi değilsek de, Postma'ya göre, eserleri hâlâ yaşamlarımızı zenginleştiren ve manevi olarak iyileştiren bu müzik dehasının, antik dönemlerin evrenbilim birikimine ve insanın doğuştan gelen doğaötesi gücünün bilgisine sahip olduğunu düşünmek olası—Kaynak ile yeniden bütünleşmeden önce yaşamın ve ölümün sonsuz görünen yollarını yürümek zorunda olan insanın...

Mozart'ın Requiem üzerinde çalışmaya başladığı 1791 yılı Eylül ayında bestecinin önünde hâlâ, librettosu bu ana kavram üzerine kurulu, Die Zauberflöte'nün son düzeltmeleri vardı. Ekim'de, Stadler için bestelediği K622 sayılı Klarnet Konçertosu üzerinde çalışırken, Mozart kendisini iyi hissetmediğinden şikayet etmeye başladı. Kasım'da kendi Mason loncası için K623 sayılı Laut verkünde unsre Freude kantatını besteledi. Requiem için zaman ayırmaya uğraşırsa da, Kasım'ın yirmisi civarında ortaya çıkan son hastalığından önce eseri tamamlamayı başaramadı.

Son araştırmaların ortaya çıkardığına göre, Requiem'in 'Introitus' ve 'Kyrie' bölümleri, ilk olarak, Mozart'ın ölümünden sadece beş gün sonra, 10 Aralık 1791 tarihinde besteci için Schikaneder tarafından düzenlenen bir cenaze töreninde seslendirildi. Eserin tamamının ilk seslendirilişi, 2 Ocak 1793'de, Gottfried van Swieten tarafından Constanze yararına düzenlenen bir gösteride oldu. Bundan yaklaşık bir yıl sonra, 14 Aralık 1793'de, Kont Walsegg, tasarladığı gibi, Requiem'in Wiener Neustadt'da Neukloster manastırındaki sunumunu yönetmeyi sonunda başardı.

"Eksik" bir Başyapıt?

Dinleyen herkesin hiç bir kuşku duymaksızın bir başyapıt olarak değerlendirdiği Requiem gibi bir eserin "tamam olmaması" ile gerçekte ne tür bir eksikliğin kastedildiğini öğrenmek oldukça sarsıcı.

Mozart'ın Requiem'i çeşitli alt bölümleri olan yedi kısımdan oluşuyor: Introitus (Requiem aeternam), Kyrie, Sequentia (Dies irae, Tuba mirum, Rex tremendae, Recordare, Confutatis, Lacrimosa), Offertorium (Domine Jesu Christe, Hostias), Sanctus (Sanctus, Benedictus), Agnus Dei, Communio (Lux Aeterna). Bende ki Requiem kaydının kitapçığına Theodore W. Libbey, Jr tarafından yazılan metne göre, Mozart 5 Aralık 1791'de öldüğünde, yalnızca 'Introitus'un orkestrasyonu tümüyle tamamlanmıştı. 'Kyrie', partiturlardaki bazı ayrıntılar dışında, tamam gibiydi. 'Sequentia'nın altı bölümünden (Dies irae'den Confutatis maledictis'e kadar) beşi ve Offertorium'un her iki bölümü (Domine, Jesu Christe ve Hostias et preces) ana hatlarıyla tamamı—tüm vokal kısımları yazılmıştı ve öngörülen enstrümantasyonun dağınık ipuçlarını veren ayrıntılandırılmış bir bas partisi hazır. Mozart—Sequentia'nın son bölümü ve tüm eserin duygusal ve yapısal dönüm noktası olan—Lacrimosa'nın ise yalnızca ilk sekiz ölçüsünü yazmıştı.

Öykünün bundan sonrası ise biraz karışık. Libbey'e göre, yaşamının son iki haftasında Mozart'ın eseri yardımcısı Süßmayr ve başkalarıyla tartıştığı ve ölümünden önceki gün de hasta odasında toplanan arkadaşları ve ailesinin bestecinin yönetiminde eserini okumasını yaptıkları kesin. Ancak, Süßmayr'ın tasarıya yakınlığına rağmen, Requiem'in bitirilmesi konusunda dul Constanze'nin ilk başvurduğu kişi, Joseph Eybler oldu—besteciye yaşamının son haftaları içinde birkaç kez ziyaret eden ve Mozart'ın hakkında çok olumlu düşündüğü bir başka eski öğrencisi. Eybler Lacrimosa'yı tamamlamaya çalıştı ve birkaç ölçünün orkestrasyonuna başladı, ancak kısa zaman içinde işi bıraktı. Bazı başka kişiler de yardım etmeyi reddedince, sonunda Constanze işi Süßmayr'e verdi. Süßmayr işi 1792'nin sonlarında bitirdi ve, belki de Constanze'nin ücretin kalan kısmını almasını kolaylaştırmak için, başlık sayfasına "Requiem. di me W: A: Mozart mpr. 792" ibaresini kondu.

Yine Libbey'in aktardığı bir söylentiye göre, Süßmayr, Constanze'nin Mozart'ın ölümünden sonra yazı masasından aldığı "tek tük müzik kırıntıları"ndan yararlandı. Mozart'ın bestelediği ölçülerin orkestrasyonunu Eybler'in tarzını rehber olarak kullanarak bitirdi, Lacrimosa'yı tamamladı ve, olasılıkla, 'Sanctus', 'Benedictus' ve 'Agnus Dei'yi besteledi. Libbey'in yorumuna göre, sondaki 'Communio'yu 'Introitus' ve 'Kyrie'nin tekrarı olarak yazarken, yalnızca Mozart'ın Viyana kilise müziği geneleklerine uygun olan direktiflerini uyguluyordu. Requiem'in bu söz konusu bölümlerinden günümüze Mozart'ın el yazısı ile ulaşan hiçbir şey bulunmuyorsa da, müziğin niteliği malzemenin en azından bir kısmının özgün olduğu düşüncesinin ortaya atılmasına yol açmış. Libbey, özellikle 'Agnus Dei'nin hayli ayrıntılı bir eskizinin Mozart tarafından çıkartılmış olduğu ve Süßmayr'ın bestesini böyle bir eskiz üzerine oturttuğuna inanmak için yeterli gerekçe bulunduğunu düşünüyor ve hemen hemen tüm eksik bölümler için Mozart tarafından yapılmış eskizler bulunduğuna kesin gözüyle bakıyor. Süßmayr tarafından gözardı edilmiş böyle bir eskiz 1962'de ortaya çıkmış—Lacrimosa'yı sonlandırarak onaltı ölçülük bir 'Amen' füzü.

Her ne kadar eserde gözlenen "bütünlüğü", Mozart'ın ölmeden önce geride bıraktığı varsayımı ile açıklamaya çalışıyor görünüyorsa da, Libbey de, bestenin karmaşık kökeni dikkate alındığında, Mozart'ın ruhunun böylesine açıkça ortaya çıkmasını bir mucize olarak değerlendiriyor. Yazara göre, kuşku götürmez melezliğine rağmen, eserin karışımının doğasında son derece ayırt edici ve Mozart'a özgü bir şey var: kısmen kilise tarzı, kısmen opera (melodinin, dokunun ve partiturların ele alınışında Tito ve Die Zauberflöte'nin yansımalarına sıkça rastlanıyor) ve kısmen Mason cenaze müziği. Libbey'in değerlendirmesine göre, armonik tasarımın bütünü ve kısımlar arasındaki tematik ve dokusal bağlantılar Mozart'ın daha kapsamlı eserlerde uyguladığı senfonik yaklaşımı açıkça yansıtırken, eserin tümünün değilse bile büyük kısmının armonisinin yürekliliği ve dışavurumculuğu Mozart'ın geç dönem tarzına özgü.

Geri dönüp, bir bakalım: Mozart benzersiz bir dehaydı; dehalar ancak başyapıtlar üretti; dolayısıyla, Mozart'ın Köchel'in kataloğuna göre son yapıtı olan Requiem de bir başyapıtı. Ama benim, Mesih oratoryosunun Haendel tarafından nasıl bestelediğini, aslında eserin 1789 tarihli bir Viyana sunumu için Mozart tarafından tamamlandığını ve bu tamamlamaların bir kısmının eserin ayrılmaz bir parçası haline geldiğini bilmeksizin, Zweig'in kitabından okuduğumda kafamda, parlayan bir yıldızın altında, ilk notasından sonuncusuna kadar bir solukta yazıldığını kurduğum Requiem, diğer başyapıtlardan farklı olarak, kusursuz değildi; "eksik" bir başyapıtı. Başkaları ona parçalar eklemişti, hem de Mozart gibi tüm eserini bitmiş ve tam halde kafasının içinde görüp inceleme olanağına sahip dehalar olmayan başkaları. Buna rağmen de eserin, konunun uzmanlarına göre, Mozart'a özgü bir bütünlüğü vardı. Nasıl mümkün olmuştu bu?

Mozart 42. Senfoni?

Beni yanlış anlamamanızı istemem. Gerçekte insanın yaratı gücünün başka herhangi bir açıklaması bulunmayan esin anlarında başyapıtlarını ürettiğini düşünen bir "Romantik" değilim ben. Üstelik, çoğu Mozart ve karısı Constanze tarafından yok edilmiş olduğu halde,

Ve, sayesinde Latince'yi neredeyse söktürdüm şu K626'yı ne zaman dinlesem dilime takılan, Sequentia'nın altı bölümünden ilki olan Dies irae'yi bir kenara not ederdim:

Dies irae, dies illa,
solvet saeculum in favilla,
teste David cum Sibylla.
Quantus tremor est futurus
quando iudex est venturus,
cuncta stricte discussurus.

Yani,

Gazap günü, o gün
dünyayı küller içinde tüketecek,
Davut'un ve Sibyl'in önceden haber
verdiği gibi.

Dehşet ne büyük olacak
Hakim geldiği zaman
Herşeyi harman etmek için.
Ve Tuba mirum'un başı:
Tuba mirum spagens sonum
per sepulcra regionum,
coget omnes ante thronum.

Mors stupebit et natura.

Cum resurget creature
judicanti responsura.

Yani,

Boru, korku veren bir ses yayarak
her topraktaki mezarlar arasında
herkesi tahtın önünde toplayacak.
Ölüm ve doğa şaşkın duracak
yaratılış tekrar başlarken
Hakime uymak için.

Davut, Sibyl, yaratılışın tekrar başlaması;
tekmili bir arada... Nasıl, iyi konu,değil
mi? Özellikle de Mozart'ın Mason
geçmiş ışığında... Neyse, başka bir sayıya
artık...

son yıllarda zahmetli araştırmalar sonucunda, örnekleri her on eserde bir gibi bir oranda ortaya çıkarılan eskizlerin ve müsveddelerin varlığından da haberdarım. Gerçekten de, Romantik dönemde baskın olan, kafasının içinde tamam halde duran besteyi neşeyle kağıda döktüren dâhi besteci Mozart imgesi yerini artık hiç gerçekleşmemiş eserler ile belirli bir aşamaya geldiği halde tamamlanmadan bırakılmış olanlar hakkında son yıllarda edinilen bilgilere bırakıyor. Artık Mozart'ın tamamlanmış eserlerinin pek çoğunu da bir aşamaya geldikten sonra bırakarak ancak aylar sonra bitirmiş olduğunu, bazıları için ise tümü de Mozart'ın elinden çıkma iki veya daha fazla "özgün" türev bulunduğunu biliyoruz. Yine de, tüm bunları bilmek, benim Requiem'in nasıl olup da Mozart'a özgü bir bütünlük taşıdığını kavramama yetmiyor; çünkü belki de parlayan yıldızlara değil ama insan dehasına hâlâ inanıyorum ben ve bütünlüğü sağlayanın bu deha olduğunu düşünüyorum.

Nisan 1997'de, Santa Cruz'daki Kaliforniya Üniversitesi'ndeki o konserde üniversite orkestrasından Mozart'ın 42. Senfoni'sini dinleyenlerin bazılarının bu zamanda nasıl olup da böyle düşünebildiğime şaşıklarını duyar gibiyim. Canım, ben de biliyorum Mozart'ın en son senfonisinin 41 numaralı ünlü Jüpiter olduğunu! Bu benim dediğim, Jüpiter'den tam 207 yıl sonra, Mozart'ın yazdığı 41 senfoni çözümlenip, Mozart'ın "öz"ü çıkararak bestelenmiş. Hem de EMI (Experiments in Musical Intelligence - Müzikte Yaratıcılık Üzerine Denemeler) adında bir Macintosh programı tarafından. Bir düşünün: Mozart'ın ölümünden iki yüzyıl sonra yazılmış olduğu halde, her bir notası Mozart'ın kendisi tarafından yazılmış, her armoni, ritim ve orkestrasyon ayrıntısı Mozart tarafından kararlaştırılmış bir beste! Programın yaratıcısı besteci David Cope, bestenin "Mozart'a özgülüğü"ne, eserin kaynağını bilmeyen hiçbir uzmanın bestenin Mozart tarafından yapıldığından emin olamayacağını söyleyecek kadar güveniyor.

Aslında beste yapan bir bilgisayar düşüncesi kafasını meşgul etmeye ilk başladığında, Cope'un niyeti, müziği böyle "temellerinden sarsmak" değilmiş. Tek istediği, birazcık yardımcı aslında. Cope, 1982 yılında, 41 yaşında ve eserleri yaygın olarak icra edilen başarılı bir besteciymiş. Ancak o yıl, meslek yaşamında ilk kez olarak, tıkanırdığını hissetmiş ve tıkanıklığı aşmak için, belki, o zamana kadar yazdığı müzikleri çözümlenerek, tıkanırdığı noktayı aşmak için hangi notalarla devam etmenin mantıklı olacağını önerecek bir bilgisayar programı yazmanın mümkün olabileceğini düşünmüş. Onbeş yıl ve 100,000 satır bilgisayar kodundan sonra sonuç, EMI. Cope, programı geliştirmeyi sürdürüyor.

EMI arkasındaki ana düşünce, Mozart ve diğer onsekizinci yüzyıl bestecilerinin çok sevdiği "müzikli zar oyunları". Cope'un iddiasına göre, bu besteciler, çalışmaya hangi sıra ile çalışıldığı fark etmeyen müzik parçacıkları ile başlıyor ve yeni eserlerini, parçaları zar atarak bir sıraya sokma yöntemiyle besteliyorlardı ("Dicing with Mozart", New Scientist, 14 December 1991, s.26). Cope da buna benzer bir yöntem denemek istemiş: Bildik bir parçayı alıp, onu ufak parçalara ayırmak; sonra parçaları farklı ama mantıklı yeni bir sıraya sokmak, tıpkı bir binayı yıkıp, onun tuğlalarını kullanarak benzer bir mimari tarzda yeni bir bina yapmak gibi. Parçalara ayırma işlemi sırasında, bilgisayarın eserleri anlamlı parçalara bölmeye için, müziğin yapısını bilmesi gerekiyor, yani tüm unsurları mantıklı bir düzen içinde tutan dilbilgisi ve sözdizim kurallarını. Cope, bunu başarabilmek için, her müzik parçasına dilbilgisel bir işlev yükleyebileceği bir inceleme yöntemi bulmuş. Kabaca ifade edersek, bulduğu yöntem, bir beste içinde ayrıştırılan her parçayı bir tümceyi başlatmasına, sonlandırmasına veya tümce içinde yalnızca süsleme işlevi görüyor olmasına göre sınıflandırıyor. Benzer şekilde, tümceler de daha büyük ölçekli müzik biçimleri içindeki işlevlerine göre sınıflandırılıyor. Kelime-işlemci bilgisayar programlarından ödünç alınan bir yöntem bu: Tıpkı tümce içindeki sözcükler gibi, müzik parçacıklarının birbirleriyle ilişkilerini, bir araya geldiklerinde anlamlı tümceler oluşturacakları şekilde tanımlamak ve bir anlam ifade etmeyecek bir araya gelişleri olanaksız kılmak.

EMI insan desteği olmadan sağır ve dilsiz olduğundan, bilgisayarın bir besteyi incelemeye başlayabilmesi için, Cope'un partituru anlayabileceği dilden yüklemesi gerekiyor. Cope'un

Bilemiyorum... Şu Romantiklik konusuna geri dönecek olursak, tüm bunları ekranından okuduğum bilgisayarımın ışığı altında bile, başyapıt payesini layık gördüğümüz sanat eserlerinde hâlâ insan dehasının belirleyici olduğuna inanmayı sürdürdüğümüne göre, belki de ben gerçekten de Romantik dönemde takılıp kalmış biriyim. Goethe gibi ben de hâlâ Mozart gibi bir "olgu"nun açıklanamaz olduğunu düşünüyorum; dilbilgisi ve şifrelenmiş sözdizim yapılarıyla bile. İşte bu yüzden—kimse sormaz ya—eğer "Şu 42. Senfoni'ye ne ad koyalım?" diye sorsalardı bana, onu "Köchel'in kuşku ve kayıp besteleri de içeren kataloğunda, onu bir başyapıt yapan Mozart'a özgüllüğüne dair gizem perdesi hâlâ üzerSinden kalkmamış olan "eksik" Requiem'in hemen ardına yerleştirin, bir de fiyakalı numara attırın" derdim: K627: Yiten Dehaya Ağıt. Sonra gider, Yıldızın Parladığı Anlar'ı bir kez daha okur ve Requiem'i tekrar tekrar dinlerdim. Hayran olmak için değil, hiç olmazsa kendi kafamın içine parlak bir yıldızın ışığını sızdıran bir çatlak açılısın diye.

Kaynakça

- Postma, I., 1980. Mozart's Key to Happiness. <http://www.theosophy-nw.org/theosnw/death/de-idap.htm>
- Towe, T.N., 1996. George Frideric Handel - Messiah - Arranged by Mozart. <http://www.classical.net/~music/comp.lst/works/handel/messiah/mozart.html>
- Zaslaw, N., 1996. 'Cataloguing Mozart', Arts & Sciences Newsletter 17 (Spring 1996)
- 2.<http://www.arts.cornell.edu/newsletr/spri ng96/zaslaw.htm>
- Zweig, S. Yıldızın Parladığı Anlar, çev.: Burhan Arpad. Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Learning Guide to Amadeus. <http://www.teachwithmovies.org/guides/amadeus.html>
- Musical Forms - Requiem. http://w3.rz-berlin.mpg.de/cmp/g_requiem.html
- 9 Ağustos 1997. 'Requiem for the soul', Electronic Telegraph. <http://www.last-word.com/ns/970809/features.html>
- Wolfgang Amadeus Mozart 1756-1791. http://www.geocities.com/Vienna/2499/Mozart_Main.html

yaptığı çeviri, her notayı ne zaman başladığı, ne kadar sürdüğü, perdesi, yüksekliği ve hangi çalgı tarafından çalındığı bilgisini kesinliğe kavuşturacak şekilde şifrelemekten ibaret. Sonra EMI parçanın harmonik yapısını, gerçek akorlardan bağımsız, kendine özgü bir şekilde çıkarıyor. Sonra da melodiyi çözümlüyor; hem de, hangi notanın çalındığını önemsiz kılacak şekilde, notalara göre değil de, notalar arasındaki aralıklara göre.

EMI'nin 42. Senfoni'yi besteleyebilmesi için, Cope Mozart senfonilerini bu şekilde şifreleyerek, bilgisayara yüklemiş. Sonra program, Mozart'ın müziği içinde neyin anlamlı ve mantıksal olduğunu ayırtılabilmek için, bu örnekleri incelemeye başlamış ve akor değişiklikleri, melodi örüntüleri ve müziksel bağlam gibi ipuçlarına yoğunlaşarak, bir senfoninin ilk ölçüsünü dört büyük bölüme ayırmayı başarabilmiş—bir ana tema, Mozart'ın ana temayı çeşitlendirdiği bir gelişme bölümü, bir özet ve bir sonuç bölümü veya coda. Sonra ana temayı da iki alt temaya bölmüş ve bunların her biri içinde tek tek tümceleri tanımlayarak, uzunluklarını, nasıl bir araya geldiklerini ve perdelerini kaydetmiş. Tek tek notalar düzeyinde de, program hangi çalgının bir akordaki hangi notaları çaldığını ve her bir çalgı için bir sonraki notanın ne olduğunu kaydetmiş. Aynı işlemin tüm Mozart senfonileri için tekrarı sonucu elde edilen, ünlü bestecinin senfonilerini yazarken yaptığı seçimlerin karmaşık bir kataloğu. Sonra, katalog bir tür sözlüğe dönüştürülmüş, yani liste dizilerine. Sözlükteki her madde, aynı türden müzik parçacıklarını içeriyor; örneğin Mozart'ın solün altıncısı akoru ile başlayan tüm tümcelerde kullandığı ana nota perdesindeki tüm tümce sonlarını.

Yeni bir senfoni üretmek için, EMI bir açılış akoru seçiyor ve Mozart'ın bir sonraki adımda ne yaptığını sormak üzere uygun sözlük maddesine başvuruyor. Önüne açılan seçeneklerden bir tanesini rasgele seçiyor ve, yaptığı seçime göre, yine uygun sözlük maddesine giderek, sonra neyin gelebileceğini danışıyor. Besteleme süreci, bundan ibaret. Tüm bu adımlar boyunca program, tümcelerin, daha önce yaptığı çözümlenmelere göre bitmesi gereken yerde ve doğru perdede bitmesi için, bir yandan da daha büyük ölçekli biçimleri dikkatle izliyor. Son bir rötüş, Mozart besteleri içinde, hani ressamaların tüm resimlerinde tekrarlanarak imzaları yerine geçen şu meşhur "firça izi"ne karşılık gelen, kısacık, belki altı notalık geçişlerle geliyor. EMI bunları ayrı bir yerde depolayarak, uygun bulduğu yerlere serpiştiriyor ki kendi bestelerini dinleyen kulaklar bunları kolayca yakalayabilsin ve "İşte!", desin, "İşte, Mozart bu!".

Belki de Cope'un EMI'nin bestesinin "Mozart'a özgüllük" konusunda ikna ediciliğine duyduğu güvenin en büyük nedeni de bu sahte imzalıdır. Çünkü aslında Cope da EMI'nin müziğinin "gerçek dehanın pırlantısı"ndan yoksun olduğunu ve bu nedenle de dinleyicilerin pek çoğunu, haklı olarak, tatmin etmediğini kabul ediyor. Karşı savı ise "insan" bestecilerin pek çoğunun da aynı dehadan yoksun oldukları. Cope, EMI'nin Mozart 42. Senfoni bestesinin Mozart-olmayan klasik Batı müziğinin yüzde doksan dokuzundan daha iyi olduğu iddiasında. Shaffer'in Amadeus yorumunu destekleyecek şekilde, Salieri'nin müziğini de bu yüzdeye dahil ediyor.

Bilemiyorum... Şu Romantiklik konusuna geri dönecek olursak, tüm bunları ekranından okuduğum bilgisayarımın ışığı altında bile, başyapıt payesini layık gördüğümüz sanat eserlerinde hâlâ insan dehasının belirleyici olduğuna inanmayı sürdürdüğümüne göre, belki de ben gerçekten de Romantik dönemde takılıp kalmış biriyim. Goethe gibi ben de hâlâ Mozart gibi bir "olgu"nun açıklanamaz olduğunu düşünüyorum; dilbilgisi ve şifrelenmiş sözdizim yapılarıyla bile. İşte bu yüzden—kimse sormaz ya—eğer "Şu 42. Senfoni'ye ne ad koyalım?" diye sorsalardı bana, onu "Köchel'in kuşku ve kayıp besteleri de içeren kataloğunda, onu bir başyapıt yapan Mozart'a özgüllüğüne dair gizem perdesi hâlâ üzerSinden kalkmamış olan "eksik" Requiem'in hemen ardına yerleştirin, bir de fiyakalı numara attırın" derdim: K627: Yiten Dehaya Ağıt. Sonra gider, Yıldızın Parladığı Anlar'ı bir kez daha okur ve Requiem'i tekrar tekrar dinlerdim. Hayran olmak için değil, hiç olmazsa kendi kafamın içine parlak bir yıldızın ışığını sızdıran bir çatlak açılısın diye. ↓

Sana; sezonu oldukça kısa bir yazlıktan, alkolik ve geçmiş karanlık kubar dumanına düşkün küçük girişimcilerin ümitsizce açtıkları, yerli kumdan birikmelerle berkitilmiş ve isimleri inşa edildikleri yaz başının en popüler kelimelerini anımsatan kır diskoteklerinin kış yalnızlıklarının pist ıssızlığından, Burt Lancaster'ın, kendi belleğinin dışındaki yaşamda her şeyin değiştiğini bir türlü kabullenemeyen yüzücülü filminde, boş havuzların kızıl ölü yapraklarla dolmasına doğru, ruhi bunalım çözümlü düşünce akışları.

Devlet terörünün, yüksek izlenme oranlı bir yarışma programı olduğu ülkeden, güz boyu süren poyrazın getirdiği oyuncak bebek kolu, minik araba direksiyonu, baş parmağa cuk diye oturan çamaşır suyu kapakları, yoksul ocakbaşların süsü yapay güllerin taç yaprakları, dalgayla yuvarlanıp buzlanmış güzel marmara ve ege versiyonu evin şarabı şişesi artıkları, kendiliğinden tuzluk olarak planlanmış tuz kutuları, kıyılmayıp tutuşturmalık tahta parçası niyetine merdiven altlarına götürülen çeşit çeşit odun parçalarıyla şenlenmiş kumsallara giden teklik alıştırmaları içerisinde, hapşırıldığın anda burnunu silebilmek için yakınında olacağıma dair bir mesaj içeren, ağzı sıkı mantarlı eski usül bir şişe.

Daha annelerinin leğen kemiklerinden kopabilecek çağa gelememiş bebeleri anjin eden sıcaklarda, göbek deliklerimiz hisasına kadar suya oturup, emeklilik bahçesi tanrılarında bağımsız kendi kendine biten otlukların yeşiline acımayan güneşlerden korunmak için, ilaç firması hediyesi havlulardan feraceler taktığımız, ciğerlere işkence tütün dumanlı mecburi zebani günlerinde, nedensiz yere aniden suyun çarşafını yalayan ve ense tüylerimizi ürperten kısa soluklu sert rüzgardan, menşei parke taşı yokuş sokağının kalorifer dumanını dağıtacak bir nefes.

Koyun adasına doğru, basit yaşam becerileri imparatoru Turhan ustanın eski Beşiktaş bitiriminin didişmelerine efendice usturmaçalık etmiş voltaj imzalı kocaman ellerinin değdiği kalas bozması bir bankta otururken, zemherinin can verdiği gün tohumladığımız karayelin cüce kıldıği bodur kendirlerimizin dirseklerimizi gıdıklayan baharatvari kokularını içimize çekerek, Karabiga üzerine hortum gibi yağın yağmurları izleyebileceğimiz, ağızlarda ayçiçeği tohumu gevelenen bir akşamüstü.

Eminönü'ne giderken, annemin "İnsanları izlemeye gidiyorum" yanıtıyla karşılaştığında yüzünün, takındığı hayatının en salak ifadesinden -ki aynı ifade, cumartesi pazarından aldığı ve kendini orjinal olduğuna inandırdığı fason bir malı bize sergilerken, onu ürünle ilgili gerçek konusunda hayal kırıklığına uğrattığımda da ortaya çıkar- yani kavak yellerimin garip çabalarının kent içi yolculuklarının göbek deliğinden, Dolmabahçe'nin bol çınarlı hüznünden geçen 26 numara Dikilitaş-Eminönü otobüsünün tamponunun sürtündüğü asırlık kalın bir gövde, sevdiğinin ismini gazete promosyonu çok amaçlı çakıyla üzerine kazıman için.

Peder beyin deyimiyle "Balığın kudurduğu" ve sandal başına düşen nasibin yüksek yoğunluklu olduğu tertemiz aradeniz öğle üzeri ay doğumlarında, bir cılız esinti sonucu ortak alınan kararlar bütün kayıklarda hızla çaparilerin toplanmasından, karınları tuzlusu ile doyurabilmenin bilgeliğinden, dünya tarihinin en zorba fırtınalarının ayak seslerinin mermi ucundan, bir acele değil yalnızca hayat bilgisi deneyimlerine ulanmış bir çabukluk duygusu.

Bacaksız kalmanın bedellerinden biri olan yersiz korkularıyla dolu, ama basınç emmiş bir mercek kadar sağlamca suçluluk duygusundan uzak, karar verme mekanizmalarını kontrol etmememin ferah bir iktidar sağladığı ve kalbime baskı oluyor paranoyasından sıyrılarak içerisinde rahatlıkla yüzükoyun uyuyabildiğim bir aşk öyküsünün metni kaynaklı, şaşırtmacalı sorularla oluşturulmuş

Koyun adasına
doğru, basit yaşam
becerileri imparatoru
Turhan ustanın eski
Beşiktaş
bitiriminin
didişmelerine
efendice
usturmaçalık etmiş
voltaj imzalı
kocaman ellerinin
değdiği kalas
bozması bir bankta
otururken,
zemherinin can
verdiği gün
tohumladığımız
karayelin cüce kıldıği
bodur kendirlerimizin
dirseklerimizi
gıdıklayan
baharatvari
kokularını içimize
çekerek, Karabiga
üzerine hortum gibi
yağın yağmurları
izleyebileceğimiz,
ağızlarda ayçiçeği
tohumu gevelenen
bir akşamüstü.

Hiç bir kıymet
yükleyemediğim
saydam soluk
alışlarımı katırımın
sırtındaki heybeye
koyarak, ülkenin
bütün çıkmaz
sokaklarında ona
uyan anlamı
aradığım savrulma
masallarımın bir
türünü
bıkamamamın
getirdiği suskun
tutkuyla bezenmiş,
doğduğunda sahte
hacıların kulak
deliğine üçlediği
adını ve
genlerinden
geldiğini
reddettiğim
hastalıklarımı iri
balgamlarla
tükürmekten
çekinmediğim,
şekerden evleri
anlatan
kitaplardaki gizli
patikalar kadar
tarifsiz bir yakınlık
kuytusunu.

küçük bir sınav, boş yerleri yumuşak uçlu kurşun kalemle dolduracağın.

Okyanus aşırı denizci Ali ağabeyin, henüz ada vapuru seferlerinin tükenmediği Maltepe kıyısını meraka boğan bir sefer sonrası uzak ülkelerden getirdiği ömrümün ilk teneke kutu kolasını, yaprakları dolmalığa gelen ve kıvrık ara filizleri salıncak sortileri molalarında genizleri ekşiten asmanın gölgelediği pencerenin önünde, Süreyya plajı esintili bir yetmişler akşamüstüsü içtikten sonra, ellidört yaşında fazlaca kırmızı et yemekten, anneannemin tekaüd kahvehanesine kaçırılan huysuzluktan ya da çok bilinen kaderciler mahalle tabiriyle "Allahın sevdiği kulumu yanına erken alması"dan dolayı vakitsizce ölen güzeller güzeli Mehmet dedemin, bir kaç sonra açılır kapanır bok sarısı formika masa üzerinde cadıca bir heyecanla çağrılan ruhundan arta kalan, pamuk yorgan altı ikliminin kanterinin cehennemindeki bir torunun kulaklarındaki, parlak masa yüzeyinde ilerleyen parmaklı kahve fincanı sürüklenme sesinden bir kabus, ölümün gerçek bir son olduğuna dair.

Hiç bir kıymet yükleyemediğim saydam soluk alışlarımı katırımın sırtındaki heybeye koyarak, ülkenin bütün çıkmaz sokaklarında ona uyan anlamı aradığım savrulma masallarımın getirdiği suskun tutkuyla bezenmiş, doğduğunda sahte hacıların kulak deliğine üçlediği adını ve genlerinden geldiğini reddettiğim hastalıklarımı iri balgamlarla tükürmekten çekinmediğim, şekerden evleri anlatan kitaplardaki gizli patikalar kadar tarifsiz bir yakınlık kuytusunu.

Dolma lastik tekerlekli ve ağır demir borudan dikine el arabalı kağıt toplayıcı çocukların konuşma ve okuma güçlüklerinden, burjuvazinin meşin yuvarlağını tutmalarından, yanaklarında upuzun ve bir dizi sivri sinek yan yana bir çizgi üzerinde ilerleyerek sokmuş gibi kabarık duran metropolün kendi şark çibanlarından, gri renkli ayaklarına giydikleri geçmiş afilli olsa da onun ayaklarıyla ancak eski sahip yıllarca bakkal makoseni olarak arkalarına basarak kullandıktan sonra buluşabilmiş papuçlarından, en temiz giyecekleri olan arkaları ayarlı asitli içecek tanıtımı uzun siperlikli şapkalarından, kırık antenleri bir karışı bulmayan elektrik tesisat kablolarıyla desteklenmiş ince kalem pilli cep radyolarının ölgün sesinden dakika ve skor.

Yetersiz günlük telefon bağlantılarının ardından, kulak deliğimden giren sesin işitsel verilerinin belleğimde oluşan görsel durumlarına göre, yer yer mutedil kaygılı bir oşinografi raporu tutmayı planlamak saçmalığının avareliğini omuzlarımdan atmak için gittiğim, adanın en ıssız ucunda Auer marka kışlara ve metal yorgunluğuna direnen bir sobayla ısıtılan evin banyosunda, ellerimi kokuna uyan bir esansla tatlandırılmış sabunla yıkayınca birdenbire ağırlığını baldırlarımda hissetmem ve karın boşluğunda ters uyuyan asla doğmayacak bir cenin gibi yaşlı sobanın tek dostu olan divanın üzerine büzülüp, dışarıdaki renk ısı değeri tavana vurmuş fırtınaya bakmamaya çalışarak, yarı baygın bir şekilde ayaklarımı koklamamı, ağabeylerini kıskanan evde kalmış görüşmelere en mantıksız açıklayabilecek, arpa suyu kokulu ağız dolusu bir öpüş.

Deniz mili cinsinden hesaplanabilecek uzaklıkta, geçmişimin bitkiler ve düşünebilen hayvanlardan kurulu beklentili ordusunun, durumlar karşısında gittikçe ezilip küçülerek üzeri siğir resimli bir etsuyu tableti kutusuna dönüşen sergüzeşt deryanın, dalgalandırmak istemediği sulara göre hareket edeceği, kuralları çaresiz eşitsizliklerle dolu ve sürecine düzenli olarak geciktirici sürülen bir düello için, yağmurun beklendiği cinnetin dışında büyüyen katmerli cins karanfil olduğundan, kaba yeşil camla şişelenmiş galon ada şarabının cismiyle damağına gelecek bir minnet.

"Parmagımı sıklatınca uyanacaksınız" gibi senaryosal hipnoz serzenişleriyle başlayıp, ilerisindeki teklemelerde ilahi bütün güçleri öldürmeye kadar varılabilecek kadar küfurbaz ve cüretkar bir kavuşma gününde, gri damarlı taze bileklerinin kurdeşenlerimin nüksetmesini engelleyebilecek tek ilaç olduğunu varsayarak, tuz yalamaya fazlaca meyilli bir oğlak gibi emerek onları, kuruyan kursağımla serinliği Kürt dağlarından gelen memelerinin pınarına dayayarak, kana kana ilk doğum sütü içme hayallerimden bir annelik buğusu.

Orta kahvedeki blöflü pişti ve kız tavlalı müsabakalarından sonra, çeşitleri kaymaklıdan vişneliye sınırlı dondurmacıda fazlaca oyalanıp jenaratörün bitim saatini geçirdiğimiz gece yarılarında, karanlıkta inlerini terkeden asabi uyuz it çetesinin lisanını anlamadığımız nefretinin ortasında

Seyrek saçlarımızın
ivlerinde biriken
suyun tam yüz
santigrat derecede
kaynadığı sıfır
rakımlı doğal çayır
sahalarda, çocuk
ricaları üzerine
mahalle
demircilerinin
emeği katılmış su
borusu malzemeli
minyatür kale
futbol
maçlarındaki
yaşama erkinden
yola çıkıp, deniz
seviyesinde aynı
düzlem üzerinde
yazın genç taylar
koşturulan kış
göletindeki
kurbağalar
mahşerine varan,
gecenin delirtici
sessizliğine
katabilmen için,
görüntüsü oksit
sarı balkonların en
sıradan köşelerine
sabitlenmiş video
ses kayıtları.

kalıp, onları taşlama ahmaklığını göstermeyip tek çare olan yere çömelmenin cesaret dolu bilgiçliğinin kent yaşamında hiç bir boka yaramadığını kanıtlayacak, büyük ve kalabalık meydanlarda yönelik iki kişilik beyhude oturma eylemleri.

Şap atılmış beton zeminli, tuğla dekorlu duvarları sıvasız bodrum katlarında, dar hayatlarına yasak aşklar sığdırmanın bedelini ucuz pazar rafyalarıyla kendilerini kalorifer borularına asarak ödeyen ve belirsiz damarlı boyunları, samanyollu gecelerde akasya ağaçlarında deliksiz simsiyah düşlü basit uykularla uyurken usta işi çatalastiklerle acımasızca taşıdığımız besili sığırıkların, eşşek düzebilmele koşut özentili köylü çocuk hoyratlığıyla koparılmış gibi sessizce kesilen kara çarşafı varoş kadınlarının, kabir azaplarının bile çürütemeyeceği yalnızca iki koca kara gözden ibaret bebelerine, yaşam kirletme okullarından mezun tiksiniç habercilerce coplarmışcasına dayanan kızıl süngerli mikrofonlarla, gözünü bakaçların kadraj çizgilerine sabitlemenin biricik kurtuluş olduğunu düşünen görüntücü suç ortaklığından arınabilmenin dinini aramış ve bir aziz olma şansını akşamüstleri kavrulmuş soğan kokan antrelerden sırf hürriyet diyebileceğimiz görel bir macerayla ayrılarak yitirmiş, annesinin yumurta hücreğine yakınlığı ağır basan, organları ters yerleştirilmiş bir vücuttan Alman hastanesinden çalıntı steril bir enjektörle çekilmiş tanımsız sıvı, bağrındaki çelimsiz sivilceleri korkutacak.

Gezinti alanı rüzgarla ve suyun çevrimiyle sınırlı hayta bir kümülüsün bıraktığı kısa yağmur sonrası, perspektifleri Anzak mezarlarının kimsesizliğini taşıyan bağ kütüklerine arkadaş olarak dikilmiş, su buharı sisleri arasındaki uçsuz bucaksız zeytinliklerde, torlak ayak tabanlarını önüme kattığım tuzgölü beyazı tenini tökezletip usturupluca kumlu toprağa düşürdüğüm, çekirgelerin yelkovanlar arasına sıkışarak yaşamlarını şiirbaz diz kapaklarımla fazlaca yücelttiğim sevişlerimize kurban ettikleri takvimsiz ikindilerde, hep uçuk yeşil varsaydığım geceliğini vandalların kemiklerini parçalamaktan kararlımış dövme çelik kılıcımla beceriyle kesip aldığım, limon sulu salamuralı bir küp kalamata olmak hülyalarıyla köklerini kıraç yükseltilere yollayan yeni ergin barış dallı ağacın altında içine girdiğim ve şehvetin etkisinden çok dudaklarını fazlaca aralamadığım öpüşlerin şiddetli manasının istem dışı gelgitleriyle başımı ağacın yerçekimine meydan okuyan kızıl karıncalar otobanı gövdesine çarptıkça, kapalı titrek göz kapaklarına Akdenizli yapraklardan damlayan çiğlerin içinde kırılan gün ışıklarının ebemkuşağından, sadece kendime saklayamayacağım filinta gibi neşeli bir dilek, kucağımdan hiç inmemene ilişkin.

Seyrek saçlarımızın ivlerinde biriken suyun tam yüz santigrat derecede kaynadığı sıfır rakımlı doğal çayır sahalarda, çocuk ricaları üzerine mahalle demircilerinin emeği katılmış su borusu malzemeli minyatür kale futbol maçlarındaki yaşama erkinden yola çıkıp, deniz seviyesinde aynı düzlem üzerinde yazın genç taylar koşturulan kış göletindeki kurbağalar mahşerine varan, gecenin delirtici sessizliğine katabilmen için, görüntüsü oksit sarı balkonların en sıradan köşelerine sabitlenmiş video ses kayıtları.

Sana; lohusa kadınlara uzun boylu çarşamba karılarının silüetleriyle ulaşan ve bol iç dürtülü uykularımda koro halinde adımı yineleyen ve ruhumu aralarına katmaya çalışan kırıkları; bütün sınıfların bir arada okuduğu ilkokulun alçak duvarını yükselten kamlardan, artık ultra viole ışınlarını süzecek kaputlardan yoksun haziran ışıklarından, içine azca kemik rengi katılmış göklü bir yağlı boya kutusundan kara toprağa sürülmüş bedenini korumak için çapraz dizimle portatif kameriyeyi; bir gün tamamen tiksinekten korktuğum için azar azar aldığım sentetik bir uyuşturucu olan sevişmeyi düşündükçe aklıma gelen Hint okyanusu adalarının talihsizce nesli tüketilmiş ve yaşasaydı bilinçlice konuşabilecek tek hayvanmış gibi görünen Dodo kuşunu; onyediyi yaşımdayken ılık bir yaz ortasına denk düşmüş kanlı bayram tatili akşamüstü, ıssız bir kumsalda deve güreşi kılıflı bir hazla omuzlarıma aldığım genç kadının yosmaca sırtına işediği yer, yani sol omzumun arkası, kürek kemiğimin deri dokusunun belirsiz bir samyeliyle ürperdiği ılık banyoları; metamorfozun paratonerveri öküzbaş kafamı gelip bulan bir yıldırım ya da farkında olmadan ilerleyen sonsuz bölümlü dizi rüyalarımı bir gün keşfetmek olduğunu birbirinden ayıramadığım, kendi içime büyüyen yüzlerce kıl dönmesi olduğunu harmanlayıp, küpeli kulaklarının gölgeli kıvrımlarına kattığım koşulsuz bir sevgi, bütün noksanlıkları tamamlamak için. ↓

Rüya Atelyesi

Giriş

Esas olarak yaptığım şey grup içinde bir tür bireysel terapi, fakat iş bununla sınırlı değil; çok sıklıkta bir grupsal vaka ortaya çıkar gibi oluyor. Genellikle ben, sadece bu grupsal vaka bir kafa ütüleme olayı haline geldiğinde müdahale ederim. Bir çok grup terapisi, kafa ütulemekten başka bir işe yaramaz. Pin pon oyunları, "kim haklı?," fikir alışverişleri, yorumlar, bütün o saçmalıklar. Eğer insanlar bunları yaparsa, ben müdahale ederim. Eğer deneyimlerini aktarıyorlarsa, ifadelerinde dürüstlerse – bu harika. Genellikle, grup çok destekleyicidir fakat "yardımcı" olmaktan ileriye gidemedikleri taktirde, onları safdışı bırakıyorum. Yardım, müdahale eden karşıt görüşteki erkekler. İnsanlar, menedilerek, becerikli bir biçimde men edilerek büyümek zorundadırlar. Aksi taktirde, hayatla başa çıkmanın yollarını ve araçlarını geliştirecek dürtüleri olmaz. Fakat bazen, çok güzel şeyler de olur, ve temelde çok fazla çatışma yoktur, gruptaki herkes katılır. Zaman zaman, beş haftalık atelye boyunca tek kelime etmeyen, ve çok değiştiklerini, kendi özel terapilerini – ya da nasıl adlandırmak istiyorsanız- yaptıklarını söyleyip giden insanlar oluyor. Görüldüğü gibi, herşey olabilir. Siz onu bütünüyle yapılandırılmayıp sezgilerinizle, gözlerinizle ve kulaklarınızla çalıştıkça, bir şey olmak zorundadır.

İnanıyorum ki atelyede, diğer insanda olup biten çatışmaları anlayarak çok şey öğreniyorsunuz, ve onun karmaşalarının bir çoğunun sizinkilerle aynı olduğunu farkediyorsunuz, ve özdeşleşme yoluyla öğreniyorsunuz. Öğrenme, keşifle eş anlamlıdır. Kendinizi keşfedersiniz, ve farkına varma keşfetmeye giden yoldur.

İki yıl önce Amerikan Psikoloji Birliği'nde bir makale sundum. Bütün bireysel terapilerin modası geçmiş olduklarını iddia ettim, ve atelyenin avantajlarına dikkat çektim. İnanıyorum ki atelyede, diğer insanda olup biten çatışmaları anlayarak çok şey öğreniyorsunuz, ve onun karmaşalarının bir çoğunun sizinkilerle aynı olduğunu farkediyorsunuz, ve özdeşleşme yoluyla öğreniyorsunuz. Öğrenme, keşifle eş anlamlıdır. Kendinizi keşfedersiniz, ve farkına varma keşfetmeye giden yoldur.

Şimdi yavaş yavaş atelyelerin ve grup terapilerinin de modasının geçmiş olduğunu sezmeye başlıyorum. Böylece, ilk Gestalt kibbutz'umuza gelecek yıl başlayacağız. Gestalt kibbutz'u, şimdiden bazı gerçek malzemeler mevcutsa da, az çok aşağıda anlatılan fantezidir. Sürekli aynı sayıda – ki bu 30 kişi civarındır- insan bulundurmaya umuyorum. Çalışanlar ve atelyeye katılanlar arasında bir ayırma gerek kalmayacaktır. Temel olan, – şimdilik, daha iyi bir terim olmadığı için- terapi yoluyla yakalanan topluluk ruhudur. Bütün olayın bir büyüme deneyimi olması beklenmektedir ve umuyoruz ki bu süre içinde hayatta bir duruş edinmeye ve yaşamları için sorumluluk almaya istekli insanlar yaratabiliriz.

Burada, gestalt terapisiyle yaptığımız çalışmada, iki tip çalışmayı birbirinden ayırıyoruz. Bunlardan biri seminer, diğeri de atelye çalışması. Atelye çalışması, en fazla on beş olmak üzere, çok sınırlı sayıda insanla yapılır, ve biz orada çalışırız. Daha geniş çapta olan hafta sonu seminerinin başka bir amacı var – sizi ne yaptığımıza dair bilgilendirmek- , ve buna rağmen umuyorum ki bir şeyler öğreneceksiniz. Yalnız, bu açıklayıcı konferans biçimindeki seminerler tedavi edici atelye çalışması değildir. Onlar, bir çeşit örnekleme durumudur, ve herhangi bir büyüme deneyimi veya tedavi edici deneyim tamamen rastlantısalıdır.

**Ben Tanrı değilim,
ben bir
katalizörüm.
Yansıtmaları ve
benzer şeyleri
anlamada, sadece
gözlem yapmam
gerekten durumlara o
insanın hayatında
rol almam gereken
durumu ayırt
etmede oldukça iyi
deneyime sahibim.
Beni ağlama
duvarına
çeviriyorlar, ya da
bir babaya, ya da
bir haine, veya
bilge bir adama.
Bir terapist olarak
benim işlevim sizin
'burada' ve
'şimdi'nin farkına
varmanıza yardımcı
olmak, ve bundan
kaçmaya
çalıştığınızda sizi
men etmek. Terapi
rolünde benim
terapist olarak
varlığım budur.**

Gestalt Terapisinin ne olduğu hakkında biraz fikir vermek için, benimle çalışmaya gönüllü belli sayıda insan her zaman vardır, ve ben pozisyonumu netleştirmek istiyorum. Ben sadece kendimden sorumluyum, başka hiç kimseden değil. Hiçbirinizin sorumluluğunu üstlenmiyorum – kendinizden siz sorumlusunuz. Lehime veya aleyhime, sonradan terapist olarak ün yaptım ve hayatımı bunun benden beklediklerine göre biçimlendiremem. İnsanların bana hep söylediğini –dahi olduğumu- yaklaşık üç yıl önce nihayet kabul edebildim. Bu sadece üç ay sürdü, ve daha fazla dahi olmak istemediğimi keşfettim. Öyle ya da böyle gerçekten farketmiyor.

Ben Tanrı değilim, ben bir katalizörüm. Yansıtmaları ve benzer şeyleri anlamada, sadece gözlem yapmam gereken durumlara o insanın hayatında rol almam gereken durumu ayırt etmede oldukça iyi deneyime sahibim. Beni ağlama duvarına çeviriyorlar, ya da bir babaya, ya da bir haine, veya bilge bir adama. Bir terapist olarak benim işlevim sizin 'burada' ve 'şimdi'nin farkına varmanıza yardımcı olmak, ve bundan kaçmaya çalıştığınızda sizi men etmek. Terapi rolünde benim terapist olarak varlığım budur. Yaşamımın diğer bir çok safhasına bunu henüz uygulayamadım. Görüyorsunuz ya, her psikolog ya da psikiyatrist gibi, ben de problemlerimi büyük ölçüde dışarıda çözerim. Bütünleşmeden bu kadar mutluluk duymamın anlamı, kendi içimdeki bütünleşmenin bitmemiş olmasıdır.

Şimdi, eğer çıldırmak, intihara teşebbüs etmek, gelişmek, "heyecanlandırılmak" , veya hayatınızı değiştirecek bir deneyim kazanmak istiyorsanız, bu size kalmış. Ben kendi işimi yaparım ve siz de kendinizinkini. Bunun için sorumluluk almam istemeyen biri varsa, lütfen bu seminere katılmasın. Buraya kendi isteğinizle geldiniz. Ne kadar büyümüş olduğunuzu bilmiyorum, fakat büyümüş bir insanın özünde, kendisi – düşünceleri, hisleri vs. için sorumluluk alabilmesi yatar. Herhangi bir karşı fikir?... Tamam.

Temel olarak, söyleyebilirim ki iki tip müşteriyle veya hastayla karşılaşırız, ve kabaca söylemek gerekirse, iyi niyetle gelenler var, bir de diğerleri, zeki olanlar. Zeki insanlar genellikle, "Sen bir aptalsın! Ben daha iyi biliyorum. Zekamla seni safdışı bırakabilirim ve kontrol edebilirim" diyen özel bir tür gülümsemeyle – yapay sırıtiş- la fark ediliyorlar. Ve biri ne yapmaya çabalarsa çabalasın, ünlü ördek poposundan akan su gibi boşa gidecek, ve hiç bir şey nüfuz etmeyecek. Bu insanlar oldukça fazla çalışma gerektiriyorlar. Bir çok insan çalışmak istemez. Terapiste giden bir insanın, zamanında kullanmak üzere sakladığı bir sırrı vardır.kabaca söylemek gerekirse insanların % 90'ı terapistle tedavi olmak için değil, nevrozlarına uyum sağlamak için gidiyorlar. Eğer güç delisi iseler, daha fazla güç kazanmak istiyorlar. Entelektüellerse, o fil pisiğinden daha fazla yemek istiyorlar. Alaylılarsa, alay etmek için daha keskin bir zekaya sahip olmak istiyorlar, ve benzeri durumlar.

Şimdi, bunlardan bazılarını burada göreceğiz, ve hizmetimizde oldukları kısa süre içinde, ben onları karara varmaları gereken bu zor durumdan çıkaracağım. Fakat gerçekten acı çeken ve varlığının yavanlığından rahatsızlık duyan birini bulduğumuzda, onun da yardımıyla nispeten daha hızlı bir iş gerçekleştirebiliriz.

İki hafta önce harika bir deneyim yaşadım – tedavi değildi fakat en azından bir başlangıçtı. Bu adam bir kekemeydi, ve ben ondan daha çok kekelemesini istedim. O kekeledikçe, boğazında ne hissettiğini sordum. "Kendi kendimi boğuyormuş gibi hissediyorum" dedi. Sonra ben ona kolumu verdim ve "Şimdi beni boğ" dedim. "Lanet olsun seni öldürebilirdim!" dedi. Öfkesiyle gerçekten temasa geçti ve hiç zorlanmadan yüksek sesle konuştu. Böylece ona varlıksal bir seçeneği olduğunu söyledim: öfkeli bir adam olmak veya bir kekeme olmak. Biliyorsunuz bir kekeme size nasıl işkence edebilir ve sizi endişe içinde, sabırsızlıkla bekletebilir. Dışarı çıkmayan, özgürce ifade edilmeyen herhangi bir öfke sadizme, güç dürtüsüne, ve işkence etmenin diğer türlerine dönüşür.

İşlevsel olabilmek için
altı araç
kullanıyorum. Biri
yeteneğim, biri kağıt
mendil. Sonra da sıra
kızgın koltuğa
geliyor. Bu, benimle
çalışmak istediğiniz
taktirde davet
edildiğiniz yerdir. Bir
de kişiliğinizin büyük
bölümünü ve kendi
içinizde yaşadığınız
karşılaşmaları
-şimdilik böyle
diyelim-
tamamlayacak olan
boş sandalye var.
Sonra sigaram -şu
anda çok iyi bir
sigaram var, bir
Şaman sigarası- ve
kütblam var. Son
olarak, benimle
çalışmaya gönüllü
birine ihtiyacım var
-şimdide kalmaya ve
rüyalarla çalışmaya
istekli birine
ihtiyacım var.
Bunlardan sonra,
hazırım. Kim beni
aptal yerine
koymayıp gerçekten
benimle çalışmak
istiyor?

Yani ,uzun dönem terapilerine artık ihtiyacımız yok. Öte yandan, ben ne yaptığıma çok değer veririm. Mükemmel değilim, orospu çocuğuyum, bazen çok nazığım, bütünüyle güçlü değilim, büyü yapamam, yani bana ait çok fazla sınırim var ve sık sık bana nasıl bir ahmak olduğumu göstermekten başka amacı olmayan birinin çıkıp geldiğini görüyorum. Ben her şekilde, belli durumlarda tümüyle güçlü olmadığımı, yardıma gereksinme duyduğumu ve kazanmak zorunda olmadığımı biliyorum.

Bu sınırlamadan başka, yaptığımız şeyi sona erdirmeye hakkını elimde tutuyorum - bazı durumlarda insanları gruptan bile atıyorum- ; bu sınır çerçevesinde müsaitim fakat, - lütfen dikkate alınsın- sadece bu çalışma saatleri içinde müsaitim. Bu çalışma saatlerinin dışında, müsait değilim. Biliyorum ki bazı insanlar kendilerini diğer insanların hayatlarına müdahale etmek, kendi ilginç yaşamlarını anlatmak ve trajedilerini sergilemek zorunda hissederler. Bu amaç için diğerlerini kurban olarak seçmek zorundadırlar. Bundan başka, ben çalışmaya açığım, ve özellikle rüyalarla çalışmayı tercih ediyorum. İnanıyorum ki rüya sırasında, hayatlarımızda eksik olan, yapmaktan ve yaşamaktan kaçındığımız şeylerin açık varlıksal bir mesajını görürüz, ve kendimizin yabancılaşmış yönlerini yeniden anlamak ve kazanmak için çok malzememiz vardır. Gestalt Terapisinde "kendi"yi küçük k ile yazarız, büyük K ile değil. Büyük K ruhumuzun, veya egomuzun, ya da ekstra özel birşeyin olduğu zamanlardan bir kalıntıdır; "kendi" sadece siz demektir -iyilikte, kötülükte, hastalıkta, sağlıkta, başka anlamı yoktur.

İşlevsel olabilmek için altı araç kullanıyorum. Biri yeteneğim, biri kağıt mendil. Sonra da sıra kızgın koltuğa geliyor. Bu, benimle çalışmak istediğiniz taktirde davet edildiğiniz yerdir. Bir de kişiliğinizin büyük bölümünü ve kendi içinizde yaşadığınız karşılaşmaları -şimdilik böyle diyelim- tamamlayacak olan boş sandalye var. Sonra sigaram -şu anda çok iyi bir sigaram var, bir Şaman sigarası- ve kütblam var. Son olarak, benimle çalışmaya gönüllü birine ihtiyacım var -şimdide kalmaya ve rüyalarla çalışmaya istekli birine ihtiyacım var. Bunlardan sonra, hazırım. Kim beni aptal yerine koymayıp gerçekten benimle çalışmak istiyor?

SAM

Sam: (hızlı konuşur) Benim adım Sam...¹

Fritz: Sam'le daha önce karşılaştım. Biz daha önce karşılaştık.

S: Aa - masada, yemek yerken.

F: Evvvet. Fakat daha öce hiç benimle çalışmadın.

S: Hayır...

F: Şimdi lütfen duruşunu değiştirme. Duruşuyla ilgili ne farkediyorsunuz?

X: Oldukça sıkı.

F: O bir kapalı sistem. Ve sadece kapalı sistem değil, sağ taraf sola sol taraf sağa gidiyor. Buna göre, en fazla ne kadar karmaşık hale gelebilirsin? Henüz hiç bir şey söylemedi fakat duruşuyla ne kadar çok şey ifade ettiğini görüyorsunuz...

S: Evet, kendimi çok güvende hissediyorum. (kakhaha)

F: Bana bir iyilik yapar mısın? Açıldığın zaman ne hissettiğini söyle. Evet...

S: Kalbimin çok hızlı attığını hissediyorum.

F: Aha. Şimdi sahne korkusunu yakaladık. O kadar da güvenli değil. Ve - görüyorsunuz aralarda sık sık bazı işaretler veriyorum - psikiyatrideki terimiyle anksiyete çok zor bir problem olarak görülür. Aslında sahne korkusundan başka bir şey değildir. Eğer şimdideyseniz, güvendesiniz. Şimdinin dışına çıktığınız anda, örneğin geleceğe zıpladığınızda, şimdikle sonra arasındaki boşluk bastırılmış heyecanla dolar ve anksiyete olarak hissedilir...

S: Hâlâ kalbimin hızlı attığını hissediyorum.

¹ Üç noktalar (...) beş saniyelik veya daha fazla süren duraklamaları ifade etmektedir.

F: Yer değiştirin. Şimdi bunun için bendeki terim "senaryonu yaz." İki karşıt taraf arasında bir senaryo ya da dialog kuruyorsunuz. Bu bir bakıma kişiliğinizin parçalanmış bölümlerini bütünleştirmedir, ve bu parçalar genelde zit yönlere giderler – örneğin, en tepedeki konuma veya en düşük düzeye. Bu yüzden onunla yeniden konuş. Orada oturan dışı mi erkek mi?

S: (savunur şekilde) O bir erkek.

F: Nekadar çok insanın, bir "Yahudi annenin" yer aldığı en üst konuma bir dışıyı oturttuğunu bilemezsin.

S: Hımm, artık o kadar emin değilim. (kahakaha) Buraya neden geldiğimi bilmiyorum. Sadece – bana ulaşım ulaşamayacağını görmek için galiba...

F: Evet. Gözlerini kapat ve şimdiye gir; yani kalbinin hızlı atması deneyimine ve başka ne hissediyorsan ona.

Bedeninle kal. Şimdi ne hissediyorsun?

S: Çok... Bütün vücudumu, kalbimin attığını hissedebiliyorum... Nefes aldığımı hissediyorum...

F: Evet? Ne hissediyorsun?

S: Haydi devam edelim.

F: Şimdide kalmaya karşı çıkışının sebebi nedir? "Haydi devam edelim" yine geleceğe yönelik bir anlam taşıyor. Orada oturmaya karşı çıkmaya sebep ne?... Sıkışmışlık, sabırsızlık, can sıkıntısı veya herhangi bir şey hissediyor musun?

S: Bunun seninle tek şansım olduğunu hissediyorum ve alabileceğim en iyisini almak ve anksiyeteye vakit kaybetmemek istiyorum.

F: Aha. Sam'i boş sandalyeye oturtup onunla konuş. "Sam bu senin tek şansın. Alabileceğinin en iyisini al." (kahkaha)...

S: Evet... orada oldukça katı görünerek oturuyorsun... Oraya ne için gittin?

F: Yer değiştirin. Şimdi bunun için bendeki terim "senaryonu yaz." İki karşıt taraf arasında bir senaryo ya da dialog kuruyorsunuz. Bu bir bakıma kişiliğinizin parçalanmış bölümlerini bütünleştirmedir, ve bu parçalar genelde zit yönlere giderler – örneğin, en tepedeki konuma veya en düşük düzeye. Bu yüzden onunla yeniden konuş. Orada oturan dışı mi erkek mi?

S: (savunur şekilde) O bir erkek.

F: Nekadar çok insanın, bir "Yahudi annenin" yer aldığı en üst konuma bir dışıyı oturttuğunu bilemezsin.

S: Hımm, artık o kadar emin değilim. (kahakaha) Buraya neden geldiğimi bilmiyorum. Sadece – bana ulaşım ulaşamayacağını görmek için galiba...

2. Bu lanet olasıca bir tutum. (kahakaha) Buraya Fritz'le kavga etmeye geldiğini mi düşünüyorsunuz?...

Hayır. Hayır, Fritz'le kavga etmek istemiyorum... Neden burada olduğumu bilmiyorum... Bu arada sen kimsin bu?... Bundan sana ne?... Bundan sana ne?... (iç geçirme)...

F: Dikkat ettiyseniz ben daima tüm işi "hastanın" yapmasına olanak veriyorum. Sağ elin ne yapıyor?

S: Sol elimle oynuyor.

F: Tamam. Sağ elinle sol elin arasında bir diyalog geliştirebilir misin? Onları birbiriyle konuştur.

S: Sana tutunmak istiyorum, sol el. Bu iyi hissetmemi sağlıyor.

Ben de sana tutunmak istiyorum.

İyi o zaman, bırakma.

Tamam.

Ben sadece- hey baksana, sol el. Şimdi sol ayağımın hareket ettiğini gördüm. (kahakaha) Bunun anlamını merak ediyorum.

Hey, sağ baş parmağım, baş parmağıma bak. Sana dokunacağım. Ve seni seviyorum.

Bu çok rahatlatıcı.

Biliyorsun sol el – sol el, ah, seni tutacağım.

Bu çok güzel.

Artık seni tutmak istemiyorum. Şimdi ne yaptığına bak. Baş parmağını diğer parmaklarının üstüne bastırıyorsun. Göz gibi görünüyor. Öyle değil mi sol el?

Evet. Sen benden daha çok benziyorsun göze.

Evet.

F: Şimdi gözleri oynayabilir misin? Seyirciye git. Senin gözlerin var mı, veya seyircinin gözleri var mı? Kendine bakıldığını hissediyor musun, ya da senin kendi gözlerin var mı ve biraz görebiliyor musun? Ya da, benim bu insanları adlandırdığım gibi, bir çok insan ayna-

2 İçerlek paragraflar, kendisi ile konuşan kişinin 'kızgın koltuk' ile 'boş koltuk' arasında yer değiştirdiğini göstermektedir.

Gelişme sürecimizde,
kendimizi
gerçekleştirmek
yerine bir oyun, bir
rol içersine gireriz, ve
bu süreç içinde bir
çok insan kişiliğinde
delikler geliştirir. Bir
çok insanın kulakları
yoktur. En fazla
yapabildikleri, sadece
soyut kavramları,
cümlelerin
anlamalarını
dinlemektir.
Çoğunlukla cümleyi
duymazlar bile. Bir
çoğunun gözleri
yoktur. Gözleri
yansıtılmıştır. Her
zaman kendilerine
bakılıyormuş gibi
hissederler. Bazı
insanların kalpleri
yoktur. Bir çok
insanın üreme
organları yoktur. Ve
bir çok insanın bir
merkezi yoktur, ve bir
merkezin olmadan
hayatta bocalarsın

sürükleyecidirler. Durmadan aynalarını peşlerinde sürüklerler ve diğer insanları yansıtma için kullanırlar. Genellikle kendi gözleri yoktur...

S: Hımm... Sizin gözlerinizin hepsi tarafından yönetiliyormuş gibi hissetmiyorum.

F: Ne görüyorsun?

S: Fakat size de bakmıyorum. Bir tür -etrafa bakacak ve herkesi görecektir kadar rahatım. Fakat size gerçekten bakmıyorum. Göz gezdiriyorum... Orada karım var... Galiba hepiniz biraz merak içindesiniz... Evet, ve umursuyorsunuz... Fakat çok fazla değil.

F: Şimdi onları oyna. Bu sandalyeyi al. "Meraklıyım ama seni çok da umursamıyorum."

S: Meraklıyım ama seni çok fazla umursamıyorum. Gerçekte yaptığım şey orada beklemek. Sen ilginç birine benziyorsun. Biraz kapalı. Kendini bırakmaktan hoşlanmıyor gibisin... Bu davranış biçiminle bir işi bitirene kadar muhtemelen zor zamanlar geçiriyorsun. Fakat eminim ki başka türlü davranmayı bilmiyorsun.

F: Tekrar yer değiştirin.

S: Bunun benim yanımda bir komut olduğunu söyleyemem.

F: Buna ne demeyi tercih edersin peki?

S: (sessizce) Benim tarafımda ve hissettiğim doğrultuda olduğunu düşünmüyorum. Sen sadece bir numarayı dikkate alıyorsun. Ben buna bencilce yapılmış bir yorum derdim.

(Sabırsızca) Yani, çok fazla zaman harcıyorsun. Hiç bir şey olmuyor. Haydi bu 'çok yakında bana gelecek' tonuyla devam edelim. Ben 20 numarayı veya daha gerideyim. Orada daha ne kadar zaman oturacaksın?

Sadece, sadece işi bırak! / F: Bunu bir daha söyle. / ³

⁴İş bırak. / F: Daha yüksek sesle./

İş bırak! / F: Daha yüksek! /

İş bırak! / F: Daha yüksek! /

İŞ BIRAK!..

Ne için bu kadar heyecanlanıyorsun? (kahakaha) Kimse senin üstüne gelmeye çalışmıyor. Rahatla...

F: Şimdi nasıl hissediyorsun?...

S: (iç çeker) Hımm. Nefesimi tutuyorum.

F: Dünya sana nasıl görünüyor? Seyirciler...

S: Meraklı, ilgili, özenli, dikkatli.

F: Bir şey görüyor musun?...

S: Bazı gülümseyen yüzler...

F: Başka bir şey? Renk görüyor musun?

S: Şimdi, görüyorum. / F: Ben - / ⁵ Sen söyledikten sonra.

F: Aha. Işık görüyor musun?

S: Şimdi görüyorum.

F: Fakat daha önce görmüyordun.

S: Hayır, daha önce bir sürü ilginç insan gördüm.

F: Bence sen yine aynanı gördün. Onları seni aynada göstermeleri için kullandın. Onlar senin ilgini çekebildikleri sürece varlar.

S: Evet, olabilir.

F: Tamam. Burada birşeyi farkettiler Sam -çok ilginç birşeyi-. Onun gözlerinin olmadığını. Gelişme sürecimizde, kendimizi gerçekleştirmek yerine bir oyun, bir rol içersine gireriz, ve bu süreç içinde bir çok insan kişiliğinde delikler geliştirir. Bir çok insanın kulakları yoktur. En fazla yapabildikleri, sadece soyut kavramları, cümlelerin anlamalarını dinlemektir. Çoğunlukla cümleyi duymazlar bile. Bir çoğunun gözleri yoktur. Gözleri yansıtılmıştır. Her zaman kendilerine bakılıyormuş gibi hissederler. Bazı insanların kalpleri yoktur. Bir çok insanın üreme organları yoktur. Ve bir çok insanın bir merkezi yoktur, ve bir merkezin olmadan hayatta bocalarsın. Bütün bunlar araştırmak için çok karmaşık fakat eminim ki burada yaptığımız çalışma boyunca kişilikteki bu deliklerle yollarımız kesilecek.

3 Fritz'in bir cümleyi tekrarlamasını söylediği komutları hemen cümle sonrasında kesme işaretleri (//) ile ayırmıştır.

4. Buradaki içerlek paragraflar aynı şeyi ifade etmektedirler, koltuk değiştirme anlamına gelmemektedirler.

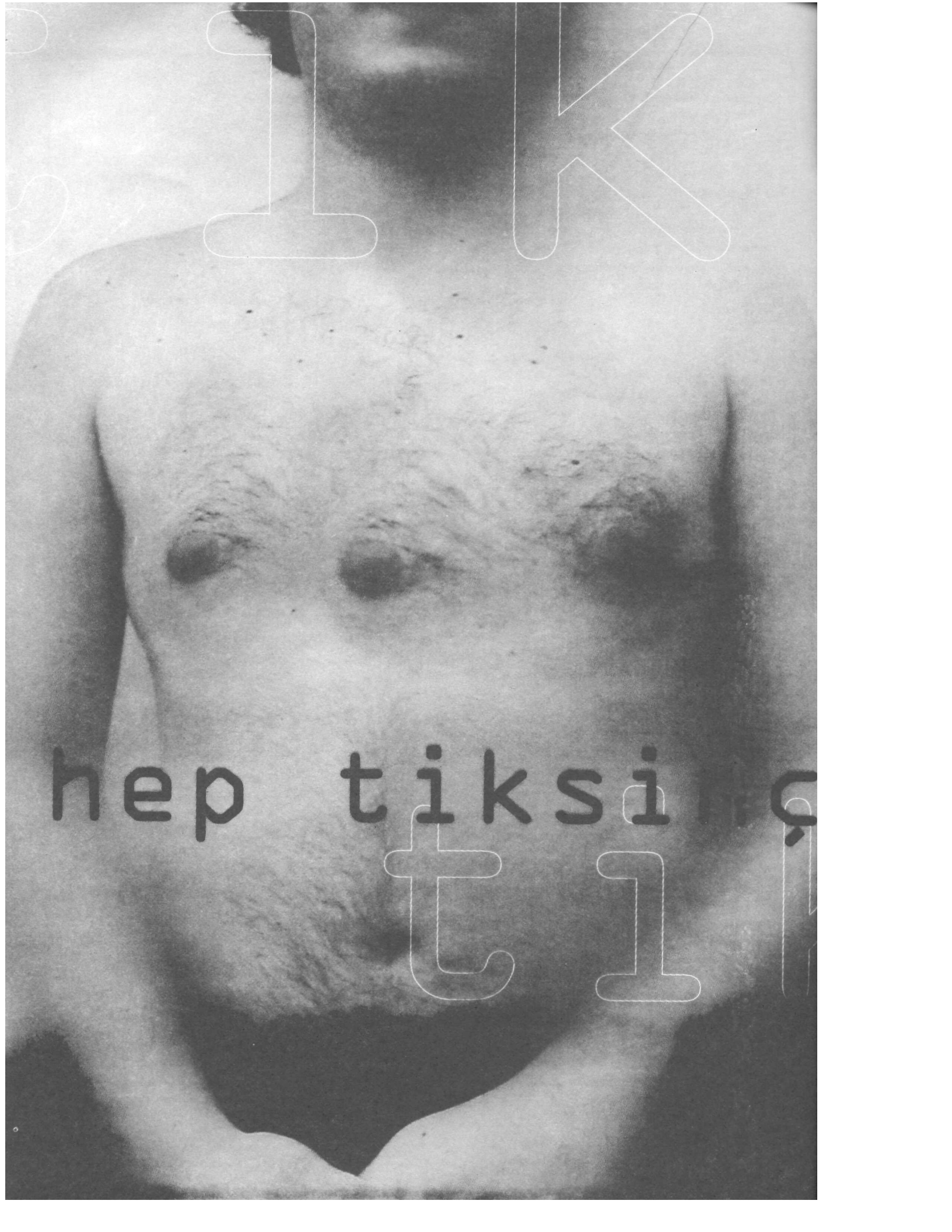
5. Kesmeler (//) bir kişi konuşurken bir başkasının da konuştuğunu ifade etmektedir.

Fazlalık
lar,

IK

hep tiksing

TI

bulunduğu

S1 için,

yeni bir ırk ortaya çıkarttım,

deligömleği

ve ilk temsilcisi ben olmaya karar verdim...

ilk temsil

"Bak evlat" diye söze girmişti bir gün ustası.

"Şu üç çömleği görüyor musun? İşte sanatımın bütün sırrı bu üç çömlekte. En baştaki sadakat çömleğidir, her bakışında işe sadık olmak gerektiğini söyler bana. Sanat, sadakat ister ey Rıza Usta diye fısıldar.

Ortadaki bilgi çömleğidir, en büyük erdemin bilmek olduğunu hatırlatır. Bana beni bildirir.

Sondaki ise alını morunu ışıl ışıl döndürüp gözümün içinde, aman usta sakın rehavete

kapılma dercesine durur orada. Biri kırılrsa bu çömleklerden,

dükkanımızın bereketi yok olur. Biri çatlasa bu çömleklerden, sanatımızın damarı parçalanır, kanımız toprağa yol alır. Ama en önemlisi nedir bilir misin evlat?"

Göğün gariplere gözyaşlarını göstermediği günlerdi.

Ustasının evine geldiğinde, kapının önüne konmuş bir çift çarığın yanındaki güzelim onbiray çiçeğini görünce, Sadık'ın serçe yüreği bir anda cız ediverdi. İçeriden dertli yakınların feryatları yükseliyordu ama o an bunları duyacak hali yoktu. Babasız kalmış bir kız çocuğunun asil gururuyla, üzüntüsüne rağmen saksısında dimdik duran çiçeğe bakarken Rıza Usta'nın sesi çınliyordu kulağında: "Bak evlat, şu çiçekteki sabrı görüyor musun, her bir sürgününe nasıl da özen gösteriyor. Zamanla yarışmıyor. Bir dalı yanlış yöne yönelse, ertesi gün bütün dikkatini ona verip, bütün çocuklarının aynı güzellikte olmasını sağlamaya çalışıyor. Bundandır bu çiçeğe düşkünlüğüm, bundandır kendimi eksik hissettiğim her anda bu çiçekte doğruyu bulma çabam. Ola ki bir gün sen de hayatın acımasızlığına yenileceğini hissedersen, sürgünlerinin aynı güzellikte, aynı yönde uzayıp uzamadığına bak. Bu dediklerimi unutursan da şu çiçeğe bak." Rıza Usta'nın dediklerini, yaptıklarını hiç bir zaman unutmadı Sadık. Babasının, haylazlığından usanıp onu Usta'nın yanına getirdiği günü bile dün gibi hatırlıyordu. Daha yedi yaşındaydı. Diğer çocuklar onunla oynamak istemez, ne zaman yanlarına gitmeye kalksa alay ederlerdi. O da yalnız bırakılmanın intikamını haylazlık yaparak almakta bulmuştu çareyi. Mahallede tepesine tırmanıp da dalını kırmadığı ağaç, sapanıyla vurup da zarar vermediği hedef kalmamıştı. Babasının kendisini yörenin en büyük çömlek ustasının yanına çırak vereceğini duyan komşuları "Ne yapıyorsun Mahmut Efendi, bu haylaz orada telef etmedik çömlek bırakmaz, Usta'yı sanatından bezdirir" demişlerdi. Tabii bunu derlerken Sadık'ın, Rıza Usta'nın dükkanından içeri adım attığı anda o güzelim çömlekleri görünce nasıl da büyülenip "Anaaam!" diyeceğini bilmiyorlardı. Tabii bunu derlerken Usta'nın bu acar çocuğu gördüğünde, gözlerindeki pırıltıya nasıl tav olup, hiç sahip olamadığı oğlunun yerine koyacağını bilmiyorlardı. Mahmut Efendi rahmetli olduğunda, zaten yıllardır anasız olan Sadık'ı bağına basıp "Oğlum, oğlumsun artık" diyeceğini kim tahmin edebilirdi ki...

Sadık öz babasından sonra, bir kez daha baba yitirmenin acısını yaşıyordu şu anda.

Çiçeğin yanına çöktü kaldı. İçinden bir şeylerin eksildiğini, bedeninden çıkıp toprağa karıştığını hissediyor, gidenlerin ardından bağırmak istiyordu. Ama sesi de terketmişti bedenini. Hiçkırıya hiçkırı ağlamak istedi. Olmadı. Gözyaşları çoktan toprağa akmıştı.

"Bak evlat" diye söze girmişti bir gün ustası. "Şu üç çömleği görüyor musun? İşte sanatımın bütün sırrı bu üç çömlekte. En baştaki sadakat çömleğidir, her bakışında işe sadık olmak gerektiğini söyler bana. Sanat, sadakat ister ey Rıza Usta diye fısıldar. Ortadaki bilgi çömleğidir, en büyük erdemin bilmek olduğunu hatırlatır. Bana beni bildirir. Sondaki ise alını morunu ışıl ışıl döndürüp gözümün içinde, aman usta sakın rehavete kapılma dercesine durur orada. Biri kırılrsa bu çömleklerden, dükkanımızın bereketi yok olur. Biri çatlasa bu çömleklerden, sanatımızın damarı parçalanır, kanımız toprağa yol alır. Ama en önemlisi nedir bilir misin evlat?" Lafın tam burasında Sadık'ın meraklan kocaman olmuş gözlerine sevecenlikle baktıktan sonra, her önemli sözünden önce yaptığı gibi gül ağacından ağızlığına yerleştirdiği sarma sigarasından bir nefes çekip, dumanın çömleklerin arasında yaptığı yumuşak yolculuğu izlemişti. "En önemlisi evlat, bu üç çömleğin bir araya geldiğinde ne dediğidir. İşte onu duymak da zaman ister, tecrübe ister, sevgi ister. Ama korkma çocuk duyacaksın, onu da duyacaksın."

Bir gün merakına
yenik düşüp
dükkanın önünden
geçen Tahir
Baba'ya soruverdi:
"Baba, nedir
çömleklerimdeki
hata, deyiver bana.
Neden kimse
dükkana uğramaz
oldu, neden kimse
buradan çömlek
almaz oldu?". Tahir
Baba, özü sözü bir
adamdı, lafi
eveleyip
gevelemeden küt
diye yapıştırdı:
"Oğul, nasıl
beklersin köy
halkından senin
yaptığın
çömleklere
güvenmelerini, deli
olma..."

O gün dilinin ucuna kadar gelen ama ustasından korktuğundan diyemediği sözü şimdi o güzelim çiçeğin kulağına fısıldıyordu Sadık: "Ya duyamazsam ustam, ya bana söylemezlerse. Sen yoksun ya, savunmam yok ya, işte bunu bilip ya onlar da alay ederlerse. Ne yaparım o zaman. Neden gittin ustam. Babam..."

Köy bir damla su yüzü görmeyeli üç ay, Rıza Usta'nın güzelim ağızlığı sahipsiz kalalı bir ay kadar olmuştu. Bu arada Usta'nın sağlığında yaptığı çömlekler tek tek satılmış, bu sayede Sadık, ustasının biricik karısı Hayriye Ana'yı ele muhtaç etmemişti. Bir yandan da aralıksız çalışıp, her gün yeni çömlekler, güveçler, saksılar yapmış, rafların boş durmaması için gecesini gündüzüne katmıştı. Ama her gelen yaptığı çömlekleri görmezden gelip, Usta'nın çömleklerini soruyor, onun yaptıkları arasında istedikleri gibi bir şey yoksa dükkandan eli boş çıkmayı tercih ediyorlardı. Bütün bunlar yıldırılmıyordu Sadık'ı. En bunaldığı anlarda ustasıyla dere boyunda yaptıkları yürüyüşleri düşünüp, o güzelim sözlere kulak veriyordu: "Şu çınarı görüyor musun evlat? Eğri büğrüdür her yeri. Karanlıkta görsen isim veremezsin şekline. Ama görkemlidir, güzeldir. Nedir onu böylesine görkemli yapan bilir misin? Yağmuru, çamuru, karı, fırtınayı, kötülükte birbiriyle yarışan insanoğlunu boşverip, kendi bildiğince yükselmesidir, azametidir. Onun bu görkemi korkutur herkesi, kimse eğri büğrülüğünden dem vuramaz. Çınar kendini bilir, ihtiyacı yoktur yalan takdirlere."

Kuraklığın köy halkını yağmur duasına çıkardığı günün sabahı Sadık, Rıza Usta'nın elinden çıkma çömleklerin hepsinin satılmış olduğunu gördü. Artık ustasının mirası o üç çömlek dışında bütün raflar, günler boyu durmadan çalışarak yaptığı kendi çömlekleriyle doluydu. Hepsini tek tek yokladı, seslerini dinledi, gözlerini kapayıp parmak uçlarıyla okşayarak sıralarında çatlak olup olmadığına baktı. Üç çömleğin durduğu rafta, ustasının gülen hayalini görüp derin bir oh çekti. Bilgisini sadakatle yoğurmuş, rehavete kapılmamıştı. Ustasını itandırmayacak güzellikte çömlekler yaptığından emin müşteri beklemeye başladı.

Sadık günlerce müşteri bekledi.

Köy halkı günlerce yağmur yağmasını bekledi.

Ama ne köyün çatlamış topraklarına bir damla su düşüyor ne de Sadık'ın yaptığı o güzelim çömleklere alıcı çıkıyordu. Edilen dualar, adanan adaklar, dökülen kurşunlar, kesilen kurbanlar kuraklığa, gece gündüz çalışması da Sadık'ın derdine çare olamıyordu. Hayriye Ana'yı aç bırakmamak için, sabah erkenden kalkıp dükkanı açmadan civar köylerdeki tarlalara çalışmaya gidiyordu. Ama kuraklık yüzünden toplayacak ürün de kalmamıştı. Bir gün merakına yenik düşüp dükkanın önünden geçen Tahir Baba'ya soruverdi: "Baba, nedir çömleklerimdeki hata, deyiver bana. Neden kimse dükkana uğramaz oldu, neden kimse buradan çömlek almaz oldu?". Tahir Baba, özü sözü bir adamdı, lafi eveleyip gevelemeden küt diye yapıştırdı: "Oğul, nasıl beklersin köy halkından senin yaptığın çömleklere güvenmelerini, deli olma..."

Dükkanın kapısını kapayıp, yere çömeliverdi Sadık. İçinden o güzelim üç çömleği kırmak geliyordu. İçinden dağlara kaçmak geliyordu. İçinden artık hiç bir şey gelmiyordu. Ağladı. Hüngür hüngür ağladı. Gökten düşseydi onca gözyaşı kuraklığa çare olurdu.

Kuraklığın dördüncü ayına girildiği günün sabahı, bütün köy halkı Arif Efendi'nin çağrısına uyup meydana toplandı. Arif Efendi, hatırı sayılır, sözüne güvenilir bir adamdı. Köyde doğan çocukların adını koymadan ona danışır, o da şöyle gözlerini kapayıp, uzun uzun düşündükten sonra en güzelinden bir isim mırıldanırdı. Sadık doğduğunda da aynı şey olmuştu. Esen rüzgarın sesini dinledikten sonra "Bahti açık olsun, yüzü pak olsun, evinin kapısı uçaşa bile, o temeline Sadık olsun." deyivermişti.

Köy halkının çevresinde toplandığından emin olduktan sonra, topraklar kadar çatlak

Meydanda bir anda ölüm sessizliği oldu. Sadık insanların içine girmemiş, bir köşede konuşulanları dinliyordu. Kara Aymanda adını duyunca pır pır eden yüreğinin susmasını bekledi uzun süre. Çocukluğundan beri bu adın korkunç öyküleriyle büyümüş ama bir gün bu şekilde karşısına çıkacağını hiç düşünmemişti. Köylüler tek kelime edemeden birbirlerine baktılar. Sonra herkes Arif Efendi'nin sözünü bekledi: "Kim ki yüreğinden korkuyu silip Aymanda'nın mağarasına dayanır, o an duvarları yıkılan gökyüzü köyümüze gözyaşlarını boşaltacaktır."

dudaklarını bir yudum suyla ıslatıp ağır ağır anlatmaya başladı: "Dostlar, bir haller oldu yurdumuza. Dedeler anlatırdı, biz şaşardık, yıllar yıllar öncesinde de olmuş böyle bir kuraklık. Ama o seferinde yağmur duası derman olmuş bu derde, gök boşaltmış kesesini. Oysa bilirsiniz aylardır hiç bir deva bulamadık hastalığımıza. Dün gece yine dualar edip yattıktan sonra gördüğüm rüyaya kadar çıkamadım işin içinden ama artık bilirim nedendir bu ceza. Rüyamda tarlamin çatlak toprağına bağdaş kurmuş dua ederken bir karga gelip konuverdi önüme. Git, diye kovalamaya fırsat bırakmadan, dile geldi karga. Efendi, dedi, kovmaya kalkmadan beni, diyeceklerime iyice kulak ver. Köyün güneyinde bir mağarada Kara Aymanda derler bir büyücü yaşardır bilirsin. Yüreği iyilik tanımaz, sözü destur bilmez karanlık adamın biridir. Yalnızlığını unutturmak, mutluluklara halel getirmek için elinden geleni ardına komaz. Bilesin ki ilinin üstüne lanetini salmıştır, yağmur bulutları bulamasın sizi diye göğe duvar örmüştür. Bilesin ki Aymanda'nın lanetidir çatlak topraklarınızda solucana can çekiştiren. Bilesin ki köyden biri gidip de, bırak bahtımız bize gülsün ey kara yürekli diyene kadar da kuruyacaktır ilin. Önce topraklar, sonra insanlar. Sonra insanlar."

Meydanda bir anda ölüm sessizliği oldu. Sadık insanların içine girmemiş, bir köşede konuşulanları dinliyordu. Kara Aymanda adını duyunca pır pır eden yüreğinin susmasını bekledi uzun süre. Çocukluğundan beri bu adın korkunç öyküleriyle büyümüş ama bir gün bu şekilde karşısına çıkacağını hiç düşünmemişti. Köylüler tek kelime edemeden birbirlerine baktılar. Sonra herkes Arif Efendi'nin son sözünü bekledi: "Kim ki yüreğinden korkuyu silip Aymanda'nın mağarasına dayanır, o an duvarları yıkılan gökyüzü köyümüze gözyaşlarını boşaltacaktır."

Gün boyunca meydanda, yollarda kimse görünmedi. İnsanlar salgın bir hastalıktan kaçarcasına evlerine, yüreklerinden kaçarcasına kendilerine kapanmışlardı. Sadık da bütün gün dükkandan çıkmadı. Üç çömleğe bakıp ustasının dediklerini düşündü. Bu çömlekler bir araya geldiklerinde ne diyorlardı acaba? Hiç kimse dükkana uğramayacak, binbir emekle yaptığı çömleklerden birine bile dokunmayacaklarsa bu sırrı çözmesine ne gerek vardı ki? Ama ustası "Duyacaksın" demişti. "Bir gün onu da duyacaksın."

Ne o gün ne de sonraki günlerde evinden çıkıp da "Ben mağaraya duvarları yıkmaya gidiyorum" diyen oldu. Artık kuyuları da kurumuş, sadece çocuklarla yaşlıların kullanmasına yetecek kadar içme suları kalmıştı. Kara Aymanda'nın laneti herkesin kulaklarında çınlıyordu: Sonra insanlar.

Arif Efendi'nin konuşmasının beşinci günü şafak vakti köyden bir gölgenin sessizce ayrıldığını gören olmadı. Herkes evine, kendine gizlenmişti çünkü. Gün geceye dönene kadar yürüdü Sadık. Köyün güneyindeki mağaralara ulaşmak için hiç durmaması gerektiğini biliyordu. Aziğini bile yürürken yedi. Güneş kızgın yüzünü dağların arkasına gizlemeye başladığında vardı mağaraların ağzına. Sonra da bir an bile düşünmeden içeri daldı.

Ustasıyla dere boyunda yaptıkları yürüyüşlerden birinde söylenen sözler, yol boyunca yalnız bırakmamıştı Sadık'ı: "Sevgiyle şekil verirsin toprağa, çömlek olur. Ama bil ki iyiliği ya da kötülüğü sırdadır. O da ustanın sırrıdır. Orada kendini koyarsın ortaya. Kendini koymadığın zaman eksik bırakırsın işini. Her ne yapacak olursan ol evlat, içinde sen yoksan eksik demektir. Her bir şey tamam olsun istiyorsan, kendini olduğun gibi koy, yalandan arındır bedenini. Sen tamsan, işin de tamdır."

Mağaranın içinde epey bir yürüdü, karanlıkta korkusunu büyüttü.

Birden mağaranın derinlerinde bir ışık gördü. Oraya doğru yürümesi gerektiğini biliyordu. Keşke çocukluğunda ağaçlara tırmandığım zamanki kadar çevik, köpeklerle

boğuştuğum zamanki kadar korkusuz olabilsem diye düşündü. Ama artık dönüş yoktu, o ışığa yürüyecek, Aymanda'nın karşısına dikilecek, köyün göğündeki duvarları yıkacaktı. Çünkü ancak kuraklık geçerse köy halkı önce ona sonra da çömlerine güveneceklardı. Rıza Usta'nın dükkanının yıllardır kaçmamış olan bereketi adına cesur olmalıydı. Işığa yürüdü.

Işık mağaranın tam ortalık yerini aydınlatıyordu. Sadık'ın cılız bedeninden dört yana uzayan gölgesi aydınlığı bıçak gibi yırtıverdi. Gözünü sabit bir noktaya dikip beklemeye koyuldu. Zaman durmuştu.

"Bula bula seni mi buldular? Yere ateşi, göğşe soğuğu, vücuda zehri, yüreğe korkuyu gözünü kırpmadan yollayan Aymanda'nın üstüne senin gibi bir cılızı mı saldılar? Bre bu ne kendin bilmezliktir ki sen de kalkıp buraya kadar geldin, kendinden ne bekledin de benim karanlık ışığıma yöneldin?"

Ses tam karşıdan geliyordu ama kimse görünmüyordu. Sadık görmemesinin daha iyi olduğunu düşündü. Bu duvarlar titreten sesin sahibini görmek, yüreğinde kırıntısı kalmış cesaretini de yok edebilirdi. Oysa şu anda sığınabileceği tek liman o cesaretin kıyısındaydı. Küçük bedenine rağmen derenin gürül gürül suyuna direnen otu gördüklerinde ne demişti Rıza Usta: "Bak oğul, kökünden cesaret almaktadır şu küçük ot. Bilir ki o beden kopup gitse de oradan, kök direnecek, yine filizlenecektir."

"Kimse yollamadı beni buraya, zaten yollayacak olsalardı birini bil ki bu ben olmazdım. Kimse bilmez burada olduğumu, zaten dönmesem geri bil ki bilmez yine hiç biri. Ustalar ustası çömlekçi Rıza Usta'nın yanında büyümüş, ondan feyiz almış bir garip çırağım sadece. Belki de bu yüzden benzeriz birbirimize. Belli ki sen de karanlığa karanlık katma konusunda en katı ustalardan ders almış mahir bir çıraksın. Belli ki sen de sanatına sadıksın. Ama gel vazgeç bu sevdadan, ustalığını benim yurdumun üstünde ispatlama. Bırak bahtımız gülsün ey kara yürekli!"

Aymanda'nın gözlerini görmüyordu ama çakmak çakmak baktıklarını hissedebiliyordu. Uzun bir sessizlik oldu. Koskoca mağaranın ıslak duvarlarında kara büyücünün nefesi geziniyordu.

"Bre bu ne haddin bilmezliktir ki, benimle böyle konuşursun. Bre bu ne kendin bilmezliktir ki, bana yık gökteki duvarları diye buyurursun. Al öyleyse dilini bağlayacak soğuklukta fırtınalar sarsın bedenini, al öyleyse ayaklarını yerden kesip seni yıkacak ateşler yaksın bastığın yeri."

Birden buz gibi bir rüzgar uğuldamaya başladı Sadık'ın kulaklarında. Anında kaşları buz tutmuş, dudaklarında yaralar oluşup kanamaya başlamıştı. Mintanının yeninden sinsice giren soğuk vücudunu dağılıyor, kulaqları iyi sırlanmamış bir çömlek gibi çatır çatır çatıyordu. Aynı anda yerler kor ateş oldu. Burnuna yanık kokusu geliyor ama soğuktan kapanan göz kapakları ayaklarını görmesini engelliyordu. Yanıyordu, donuyordu. "Ah ustam" diye düşündü: "Bak buraya kadarmış öğreneceklerim. Buraya kadarmış gözyaşı dökmelerim. İşte kırılıyor benim de bedenim." Artık direnci kalmamıştı. Aymanda'nın karanlığına yenik düşüyordu. Yanıyordu, donuyordu.

Tam o anda gözünün önüne önce üç çömlek, sonra da Rıza Usta'nın gülen yüzü geldi. "Sadakat, bilgi ve rehavete kapılmamaktır benim düsturum evlat. Ama bunlar asıl gerçeğimin parçalarıdır. Biri eksik olsa ulaşmam aslıma, biri eksik olsa eksilirim kendimden. İşte o gerçeğin sırrı inan bir gün seni bulacaktır." Bulmadan ustanın gerçeğini yıkılmamalıydın, diye geçirdi içinden. Tir tir titriyor, bir o kadar da pişiyordu. Mağaranın ıslak duvarları buz tutmuş, buzlar yerin sıcaklığında erimeye başlamıştı. Sadık ayakta durdukça kuduran Aymanda soğuğa soğuk, sıcaklığa sıcak katmaya devam ediyor, bir yandan da bağıriyordu:

"Bula bula seni
mi buldular?
Yere ateşi, göğşe
soğuğu, vücuda
zehri, yüreğe
korkuyu gözünü
kırpmadan
yollayan
Aymanda'nın
üstüne senin gibi
bir cılızı mı
saldılar? Bre bu
ne kendin
bilmezliktir ki
sen de kalkıp
buraya kadar
geldin,
kendinden ne
bekledin de
benim karanlık
ışığıma
yöneldin?"

Düşünüyordu
Sadık. Her zaman
işine sadık
olmuştu, adı öyle
dediği için değil,
ruhu sanatında
dinlendiği için.
Bilginin biri için,
kendinden bin
vermeye razıydı.
Gece gündüz
çalışmış hiç
rehavete
kapılmamıştı. Şu
koca mağaranın
duvarları tıpkı
serçe yüreği gibi
çatlamaya
başladığında bile
kendini
koyvermiyor,
ustasının
gerçeğine
ulaşmak için
düşünmeye
devam ediyordu.
Aymanda'nın
çılgınlıklarını
duymamaya
çalışıyor, sadece
düşünüyordu.

"Yıkıl, diz çok önümde bre deli. Karanlığın efendisi bil diyorsa, bil artık kendini!"

Düşünüyordu Sadık. Her zaman işine sadık olmuştu, adı öyle dediği için değil, ruhu sanatında dinlendiği için. Bilginin biri için, kendinden bin vermeye razıydı. Gece gündüz çalışmış hiç rehavete kapılmamıştı. Şu koca mağaranın duvarları tıpkı serçe yüreği gibi çatlamaya başladığında bile kendini koyvermiyor, ustasının gerçeğine ulaşmak için düşünmeye devam ediyordu. Aymanda'nın çılgınlıklarını duymamaya çalışıyor, sadece düşünüyordu.

"Dilediğin sabret, o da yanacak kül olacak, bre densiz!"

Bu sözün duyduğu anda çömlerinin neden o sırada durduğunu anladı. Sadakat, bilgi, rehavet. Se, be, re. Sabır. Üç çömlüğün bir araya geldiğinde diyeceklerini duymak zaman ister, tecrübe ister, sevgi ister demişti ustası. İşte artık duyuyordu: Sabır.

O kadar mutluydu ki ne esen yel, ne kavuran fer umurundaydı artık. Sabretmeliydi. Ustasının gerçeğini gördüğünü cümle aleme bildirmeliydi. Mağaranın duvarları yarıyor, dört yanında büyük çatlaklar oluşuyordu. Derken yer sallanmaya başladı, yıkılmamak için daha bir sağlam bastı, daha bir güçlü hissetti kendini. Mağara yıkılıyordu, Sadık ayakta idi.

Bütün duvarlar çatladı, toz dumana karıştı. Kulakları sağır eden gürültü Aymanda'nın doğmakta olan güneşe yükselen sesine engel olamadı:

"Karanlığımı aldın benden, göğün duvarlarını yıkmaya geldin, benim duvarlarımı da yıktın. Ustalığınla ustalığımı aldın benden, kendini bulmaya geldin, beni de yıktın. Bre insanoğlunun en cılız bedeni, sabrın yendi beni!.."

Bir karanlık toz bulutu göğe karıştı. Gökyüzü önce emdi karanlığı sonra da tükürmek istercesine yağmur oldu yağdı.

Çatlamış topraklar kana kana içmeye başladılar yağmur damlalarını. Sadık'ın sıcaktan kavrulmuş, soğuktan donmuş çatlak bedeniyse gece bakıldığında ne şekil olduğu anlaşılamayacak bir çınar gibi duruyordu aydınlık göğün altında. Kanı toprağa karışıyor, acı çeken bedenine kök oluyordu. Yüzünde çiçek tarlalarından çalınmış bir tebessüm, yüreğinde çocukluktan kalma bir sevinçle sol eline baktı. Köyün diğer çocuklarının onu oyunlarına almasını engelleyen, sevdaları kendisinden uzakta tutan, ustasının yüzünü kara çıkartmayacak güzellikteki o şair gibi çömlerini güvenilmez kılan, herkes tarafından eksik görülmesine neden olan o incecik çolak eline baktı. Artık tamamlanmıştı. Köyde kimsenin cesaret edemediği yolculuğa çıkmış, ustasının gerçeğini bulmuş, kendisine ulaşmıştı. Artık kimse ona Çolak Sadık diyemeyecekti. O artık güzelim çömlerinin sabırlı babası Sadık Usta'ydı.

Yeni sürgününü güzelliklerle büyüten bir çınar huzuruyla, yaralar içindeki bedenini solucanların oynadığı toprağa bırakıverdi.

Yağmur üstüne yağıyordu...

↓

Kendimden gayet
emin, mümkün
olduğunca, uzun
zaman hasta
olmaya çalışıp,
arandığı
hastalığa en
nihayetinde
yakalanmış
olmanın paniğini
yaşayan bir
hastanın havasını
takınmaya
çalışarak vaziyeti
anneme açtım.
Beni sessizce
dinledikten
sonra, "Yaa,
zavallı
yavrucağın
KAFAsı doğuştan
YOK" deyiverdi.
Ağzım açık
kalakalmıştım ki,
annesinin onu bu
kusuru yüzünden
bıraktığını
ekleyince,
kelimenin tam
anlamıyla
olduğum yere
çöktüm

İlk gördüğümde, uzun süredir uyku nedir bilmeden yaşamama yormuştum; muhakkak bir göz aldanması olacaktı. İkinci defa gördüğümdeyse yorgunluğun hepten KAFAMA vurduğunu, sanrılarımın kronikleşme yolunda olduğunu düşündüm. Bu durum beni rahatsız etmesine ediyordu ya, içten içe de "deli" damgası yemekten zevk alıyordum. Annem ve yakın arkadaşlarımın bana hiç yakıştırmadığı bir illetti delilik. "Derdin tasan YOK, her şeyin tastamam da o yüzden böylesin" derler, beni kadir-kıymet bilmemekle suçlarlar, KAFAMA ne zorum olduğunu sorarlar; anlaşılmadığımı, buna ne kadar üzüldüğümü ifade etmek için takındığım (inanın içimden geldiğini sanıyordum; asıl önemli olan "içte" tutabilmemiş meğer!) hüznle karşı koymaya yeltendiğimde "Aman, sen de!" diye çıkışlırdı. Kendimi kimi zaman aşırı seviyor, kimi zamansa kendimden nefret ediyordum. Her iki durum da, bende olup başkasında olmayan bir "şey"i (birinde fazla zekâ, birinde delilik) öne sürüyor, onları bir şey almadan paylaşmaya zorluyor, sevilme, hayran olunma ya da acınma talep ediyordum insanlardan. Her iki durumda da nefret uyandırıyordum onlarda...

Benimle bu konuda konuşmaya katlanabildiği günlerden birinde, annem "Sen deli nedir görmedin evlâdım" diye söze girdi ve devam etti: "Bursa'da oturduğumuz evin karşısında biri VARdı: Deli Nazmiye. Gece bağırışlarını dinlerdik mahallecek. Kadıncağızın ıstırabı çok kuvvetliydi herhalde. Kimi kimsesi olup olmadığını bilemedik hiç. Kimselerin bilemediği bir hikâyesi vardı elbet. Ama bilmem, nedir diye soracak olsan. Türlü rivayet VARdı tabii; ama işin aslını bilen YOKtu. Hep bağıırırdı Nazmiye. Ben ömrümde öyle canhıraş bir bağırıış duymadım. Bir gün zavallının ölüsünü buldular yaşadığı viranede. Kimse üstüne gitmedi ama, mahalleli onu hayırsever birinin zehirlediğine inandı hep. Allah affetsin, gerçekten de hayırlısı oldu garip için... Bir anda kesileverdiydi çığlık. O son ve uzun çığlık." Sonra susmuştu annem. Ben de Bakırköy'de kısa bir süre ikamet etmeye mecbur kalıncaya kadar (sandığınız gibi değil, ama onu burada anlatmaya hiç niyetim yok. Çünkü deneyimlerim gösterdi ki, insanların temel eksikliği karşılındakini anlayamamaları veya istedikleri gibi anlamada ısrar etmeleri) bu hikâyeyi unuttum. Ama şu ana kadar sürdüğüm yaşamımın en hayret verici deneyimini (sonrası zaten -yine şu ana kadar- çok sıkıcı) yaşayınca kadar da bana deli denmesinden hoşlandım.

Üçüncü görüşümse, nasıl demeli, başkası olsa kalp krizi geçirtecek, hadi bilemediniz, şiddetlisinden bir şok geçirecek denli güçlü bir etki yaptı üzerimde. Ama o zamana kadar "Acaba deli değil miyim? Çok mu normalim?" endişesi taşıyan ben, bu karşılaşmayı neredeyse neşeye kaçan bir sakinlikle karşıladım: Evet, her gün evimizin köşesini dönerken mahallelinin küçük bir kutuda beslediği ve büyüdükçe kutunun dışında daha çok vakit harcamaya başlayan yavru kedinin KAFAsı YOKtu. VARsa da ben göremiyordum. Normal olan tarafım endişelense de, hastalıklı tarafım (ki bugün bunu "hasta olma meraklısı olma" hastalığı olarak yorumluyorum) rüştünü ispatlamanın keyfini sürüyordu.

Kendimden gayet emin, mümkün olduğunca, uzun zaman hasta olmaya çalışıp, arandığı hastalığa en nihayetinde yakalanmış olmanın paniğini yaşayan bir hastanın havasını takınmaya çalışarak vaziyeti anneme açtım. Beni sessizce dinledikten sonra, "Yaa, zavallı yavrucağın KAFAsı doğuştan YOK" deyiverdi. Ağzım açık kalakalmıştım ki, annesinin onu bu

Bu kediyi görelî yaklaşık üç hafta oluyordu ve bu süre zarfında mahalleli kediyeye sürekli yiyecek taşıyordu. Mesela kasap Necmi Bey'in, kimi kimi yavrucak için kendi elleriyle ayırıp evde haşladığı sakatatı ona verdiğini, hatta yedirdiğini biliyordum. Arkası hep dönüktü ve ben de Necmi Bey'in beslediği bininci kedinin neye benzediğini hiç merak etmemiştim. Peki bu kedinin KAFASı YOK idiyse, nasıl beslenebiliyordu? YOKsa BAŞına bir şey mi gelmişti de KAFASı gitmişti? Bir solukta Necmi Kasap'a vardım.

kusuru yüzünden bıraktığını ekleyince, kelimenin tam anlamıyla olduğum yere çöktüm.

Üstüme paltomu alıp dışarı fırladım. Koşar adım yavrunun yaşadığı yere gittim. Mahallenin çocukları kutunun etrafında toplanmış, bağıriş çağırış oynuyorlardı. O anda, bende delilik saplantısının yahut en azından hep arzuladığım çatlaklığın ailemden sirayet ettiği KAFAMA dank etti. Kedinin KAFASının olmadığını kendimden sonra kimden öğrenmişim? Annemden! Bu elbette hem iyi hem de kötü bir haberdî. İyiydi, çünkü bende gerçekten bir bozukluk VARDı ve bu aileden geliyordu (demek ki tam tedaviliktî); kötüydü çünkü bende gerçekten bir bozukluk VARDı ve bu aileden geliyordu (demek ki tam tedaviliktî). Paniğe kapılmaya BAŞlamıştım; bırakın ne yapacağımı, ne hissedeceğimi bile bilemiyordum.

Neden sonra mahalle çocuklarının bağırişlarını duydum, daha doğrusu kulağıma çarpan sözleri tam manalarıyla kavradım: "Ka-fa-sız ke-di! Ka-fa-sız ke-di! Ka-fa-sı YOK ki! Ka-fa-sı YOK ki!" Yere yığılmamak için gösterdiğim çabanın bir bölümünü duyduklarımın ve gördüklerimden emin olmak, daha doğrusu bunlar konusunda ciddi biçimde yanılmayı dilemek için kullandım ve çocukların önünü kapadığı kutuya doğru hamle yaptım. Ve onunla kuşkuyla yer bırakmayacak şekilde karşılaştığım zamana kadar çocukların kutu etrafında çelik-çomak oynarcasına gülüp oynamalarını hayra yordum. Ama daha önce gördüğümde değil, o anda görmek istediğim şey konusunda fena halde yanıldım: Minik kedinin hakikaten KAFASı YOKtu. Garip bir içgüdüyle, gövdemi, KAFASı yerine boynunu sallayan ve bütün vücuduyla acı içinde kıvrandığını zannettiğim kediyeye siper ettim ve çocuklara bağırarak dedim ki: "Ne istiyorsunuz zavallıdan? Yeterince acı çekiyor zaten. Bir de siz taciz etmeyin." Sustular, ama sadece bir an için: o da utançtan ya da korkudan değil, düpedüz "Ne diyor bu?" diye öğrenmek için. O an geçince de bağırmaya başladılar yeniden: "Ka-fa-sız ke-dinin ka-fa-sız kal-fa-sı, ka-fa-sız ke-di-nin ka-fa-sız kal-fa-sı. Miyavlasana! Miyavlasana! Süt getirdik ona, sütünü sen içsene!" Durdum. Kötü olmak konusundaki becerilerinden hiç kuşku duymadığım çocuklar yüzünden değil. Ne demişlerdi? "Süt getirdik ona." Ona süt getirmişlerdi! İçsin diye!

Bu kediyi görelî yaklaşık üç hafta oluyordu ve bu süre zarfında mahalleli kediyeye sürekli yiyecek taşıyordu. Mesela kasap Necmi Bey'in, kimi kimi yavrucak için kendi elleriyle ayırıp evde haşladığı sakatatı ona verdiğini, hatta yedirdiğini biliyordum. Arkası hep dönüktü ve ben de Necmi Bey'in beslediği bininci kedinin neye benzediğini hiç merak etmemiştim. Peki bu kedinin KAFASı YOK idiyse, nasıl beslenebiliyordu? YOKsa BAŞına bir şey mi gelmişti de KAFASı gitmişti? Bir solukta Necmi Kasap'a vardım.

İçeri dalıp kısa bir selam sabah faslından sonra Necmi Bey'e KAFASı olmayan bir kediyeye dair KAFAMdaki tüm soruları sordum. Oraya nasıl geldiği, kim tarafından ve ne vaziyette bulunduğu, nasıl karşılandığı, ne kadar zamandır bu mahallede olduğu, her şeyden önemlisi ne kadar zamandır KAFASız olduğu, o hale nasıl geldiğinin bilinip bilinmediği, bu vaziyetteyken beslenmesinin nasıl sağlandığı, yön duygusunun olup olmadığı gibi esas soruları yağdırdıktan sonra bir an soluklanıp son sorumu sordum: "Hadi bütün bunların bir açıklaması VAR (nasıl olcaksa) diyelim. Peki mahalleli hiç mi yadırgamadı bu durumu? Kimse bir an için bile olsa durup, 'Yahu, ne iştir?' demedi mi?" Necip Bey sakın adamdı, yüzünde son derece ciddi, "Siz bitirin, tüm cevaplar hazır" der gibi bir ifadeyle beni dinliyordu. En nihayet bitirdiğimde, "Evlâdım," dedi, "paniğe kapılacak bir şey YOK. Biz bu yavrucakta böyle bir sakatlık olacağını daha doğmadan biliyorduk. Bunun annesi bizim Pısırık." "Pısırık'ın hamile olduğunu bile bilmiyordum ben. Uzun zamandır göremeyince belediye zehirledi sanıyordum da üzülyordum" diye atıldım. Necmi Bey'in "Bir süre sonra Pısırık'ın üstüne bir acayıplik geldi" diyen donuk sesinde, "dinleyeceksen adam gibi dinle;

dinlemeyeceksen de..." sitemi sezdim. Hiç çirkin lâf etmezdi Necmi Bey. "İlk BAŞlarda her şey gayet iyiydi, biz de anlamadık önce vaziyeti. Sonra sonra baktık, Pısırık hep kuytularda; insan içine filan çıkmıyor. Vakit yaklaştıkça iyice bir tuhaflaştı. O bakışlar, kimse yanaşmazken dahi kendi kendine hırlamalar... Sandık ki kuduz oldu hayvan. Ama baktık, suyunu, sütünü içmesinde, ışığa bakmasında bir anormallik YOK, içimize bir parça su serpildi. O zaman Salim Bakkal dedi ki 'Yav,' dedi, 'bu kız kesin sakat yavru doğuracak. Onun sıkıntısı çöktü içine'. Aklımıza yattı. Bir süre sonra da unuttuk Pısırık'ı falan. Onca iş güç VAR kızım... Anlar mı kedi ne doğuracak, nasıl doğuracak diye?

"Bir gün bir baktık, Pısırık yuvası bellediği sepette YOK. Onun yerine KAFAsı sepetteki samana gömülmüş küçücük bir gövde VAR. 'Annesi yakınlardadır, elleşmeyelim' deyip ilişmedik. Ama ne o gün, ne de ertesi sabah göründü Pısırık. Ben de 'Ne olacaksa olur' artık deyip beslemeyle çıkardım yavrucağı samanların arasından. Ne göreyim? Zavallının KAFAsı YOK! Tuttum, yukarı mahalledeki baytara götürdüm. Adam şöyle bir bakıp, 'Kıçından -afedersin-besleyeceksiniz bunu' dedi. 'Nasıl?' diyecek oldum, azarlayıverdi beni: 'İşim gücüm VAR be kardeşim. Fitol sok, serum tak, yap bir şey. Bak, doğuracak bir inek VAR, bağılıyor avaz avaz... VAR git, bak BAŞının çaresine.' Çaresiz boyun eğip mahalleye döndüm. Yavru da ısındı kucakta iyice, bir oyun bir oyun, görme. Neresinden akıl edip de yapıyordu o oyunları bilmem. Sonra koydum bir kutuya, afedersin arkasına da koydum süt müt, bıraktım. Bizimki geri geri yürüyüp, afedersin, arkasını dayadı çanağa, lıkr lıkr... vallahi... O gün bugündür böyle besleniyor. Sıvı katı da ayırmaz oldu maşaallah."

Aklıma binlerce soru üşüşmüştü ya, karnıma bir anda bir ağrı saplanınca, ağzımdan şu sözler çıktı: "Peki ya çiši, kakası?" Necmi Kasap hiç duraksamadan "Yapmıyor hiç. Eee, yediğini, yediği yerden çıkaran canlı VAR mı ki?" diye cevap verdi. "Kusuyoruz ya" dedim. İşte o zaman duraksadı Necmi Kasap. Sonra aklına parlak bir fikir gelmiş gibi yüzü aydınladı: "Ama hastalanınca oluyor o. Bunun kuvveti yerinde maşaallah." Bunun tatmin edici bir cevap olmadığını ikimiz de biliyorduk. Aklıma bu "güçlü kuvvetli" kedinin ileride cinsel istekleri olabileceğini (nasıl olacak, onu bilemiyordum tabii) hatırlatmak fikri geldi ama, buna gücüm yoktu. Ne onun, bol "afedersin"li karmaşık ve cevaptan çok soru niteliği taşıyan karşılıklarına, ne de sorularımın tam cevaplarına dayanabilirdim. Omuzlarım iyice çökmüş, dükkândan çıktım. Kimse, ama kimse yadırgamamıştı bu durumu.

Yavru da ısındı kucakta iyice, bir oyun bir oyun, görme. Neresinden akıl edip de yapıyordu o oyunları bilmem. Sonra koydum bir kutuya, afedersin arkasına da koydum süt müt, bıraktım. Bizimki geri geri yürüyüp, afedersin, arkasını dayadı çanağa, lıkr lıkr... vallahi... O gün bugündür böyle besleniyor. Sıvı katı da ayırmaz oldu maşaallah."

Nedense aklıma, annemin "Eve dönerken ekmek aliver, akşama ekmek YOK" deyişi geldi. Böyle bir durumda bu nasıl akıl edilir, diye düşünüp anneme hayret ederken, böyle bir durumda annemin ekmek istediğini akıl ettiğime hayret ederken buldum kendimi. "Ama," dedi KAFAdaki karşıt ses, "bu hatırlama, böyle bir lâfin edilebilmesine duyduğun hayreti hatırlamandan dolayı oldu" dedi. Ona hak verdim. Kim bilir daha ne tartışmalar kopardı ya KAFAda, vara vara kedinin olduğu yere varmışım. Kimseler kalmamıştı etrafta. Hani neredeyse, BAŞBAŞa kalalım diye çekilmişlerdi. Gölgele arasında, bir sürü kikirdeyen, nefesini tutmuş bekleyen, ayağına bastığı için önündekini dürtükleyen, birbirini susturan insanlar hayal ettim. Ruh sağlığı yerinde olmayan insanla, KAFAsı yerinde olmayan kedinin buluşması!

"Acaba ne cins?" diye düşündüm. Neredeyse iç güdüsel olarak düşündüm bunu ve merakımı gidermek için kediyeye doğru ilerledim. Aklımda "Kırık şemsiye, şemsiye midir artık? Elbette hayır." diyen yazarın lâfları vardı. Bu alıntıyı ilk yaptığımda -içmiştim ve sarhoş olduğumda her nevi ukalalığın hoşgörülebileceği, hatta doğal bile karşılanacağını düşünüyordum-"Ukala, sen de!" demişti bir arkadaşım. Demek ki nerede ne söylenmesi gerektiğini düşünemeyecek, bu kaygılardan kurtulacak, ne de arkadaşımın bu laflarını hatırlamayacak kadar sarhoş olmamıştım. Şimdiyse tek BAŞınaydım ve abes mi, değil mi diye düşünmeden "KAFAsız kedi olur mu? Kediyeye kedi yapan nedir?" türünden sorular sormaya başlamıştım.

kedi neyi, kimi sevip
 sevmeyeceğini biliyordu
 demek. İçinde bir yerlerde
 bunu ayarlayan bir dünya
 VARDı. Olmayan, bu
 kararların tapınağıydı. Ya
 da biz bilmiyor,
 görmüyorduk orayı.
 Tapamıyor, kurban
 sunamıyorduk oraya,
 göklere çıkaramıyor yahut
 cezalandıramıyorduk onu.
 YOKtu ki! Ne olup
 bitiyorsa, içerideydi. Hep
 içine alıyordu hayvan.
 Kusma yok, sıçma yok....
 belki doğurmak da yoktu.
 KAFAMın bu buluşlarla
 dolacağına boşalmaya,
 beynimin akmaya
 başladığını hissediyordum.
 "Refleksleri VAR ama...
 Tepki veriyor. Bu da bir
 nevi kusma, dışarı
 akıtma.... değil mi?"
 diyordu KAFAMdaki ses.
 Boşunaydı. Bu yokluğun
 hiç açıklaması YOKtu
 bende. Karşısına
 çıkarabileceğim hiçbir
 VARlığım YOKtu...
 Hiç....Onun kafasının
 YOKluğu, benim VARlığımı
 siliyordu sanki... KAFAsı,
 YOKtu onun, yoktu, yoktu,
 yoktu, yoktu....

Ağzımdan, "Sen hiç gördün mü üç kulaklı bir adam? Olur mu hiç üç kulak, dönde aynaya bak..." diyen şarkı dökülüyordu.

Kutunun BAŞına gelmiştim.Eğildim. Minik uyuyordu..... Buna nereden karar vermiştim peki? Sadece oturuyor olamaz mıydı? Peki oturuyor da ne oluyordu? Ne işe yarıyordu? Diğer hayvanlar oturup sağa sola bakınca işe yarar bir şey mi oluyordu? Etrafı mı kokluyordu? Hey allahım! Onu da yapamazdı ki mübarek! Bir kediyle ya da başka bir canlıyla beraber olup olamayacağına, ondan hoşlanıp hoşlanmadığına nasıl karar verecekti? "Çok zengin bir iç dünyası olsa gerek bu kedinin" diye bir cümle düştü KAFAMA. Güzel bir kitap BAŞlığı olan, ama kitabının ne üzerine olacağı, ne anlatacağı, nasıl anlatacağı hakkında en ufak bir fikri olmayan yazar gibi hissettim kendimi...

Yavaşça kutuya eğildim. Yavruyu almak üzere elimi uzattığımda, kedi ani bir hareketle pati attı. Hem de tam ona dokunacağım esnada! Bunun bir tesadüf olduğunu, tamamen serseri bir patiyeye denk geldiğimi düşünerek bir daha denedim. Sonra bir daha... Şaşmaz bir yön duygusu ve çok güçlü bir asabiyet gücüyle indiriyordu patisiyle. Bunun ne anlama geldiğini hiç bir zaman bilemeyeceğim. İlk vuruş tesadüfiydi belki, vücut hoşuna gitmeyen bir enerji, kim bilir, bir ısı değişimi filan hissetmişti dışarıdan -onu tek yadırgayan ben olduğuma göre, diye geçirdim içimden - ve var gücüyle tepki vermişti. Fakat koordinatları tam olarak kestiremiyordu. Daha sonra "saldırı"nın geldiği ısı kaynağı mı, neyse o işte, vücut hafızasına alınmış, diğer hamlelere verilen karşılıklarda, böylelikle tam isabet kaydedilmişti. Yine de bu yapılabilecek açıklamalardan sadece biriydi ve her şey kabul edilebilirdi. Kesin olan bir şey VARSa, bu kedinin (annesi kedi olduğu için onun da kedi olarak tanımlanmasında bir sakınca yoktu. Zaten başka türlü için KAFAYormaya mecalim olmadığını hemen anlamıştım) beni hiç sevmediği... Bunun da sayısız, yani en azından benim saymaya üşeneceğim kadar çok nedeni olabilirdi. "VARDı" diye düzeltti KAFAMdaki muhalif ses. Neye muhalefet ettiğini de bilmiyordum ya, neyse.... Bu düşünce defilesi esnasında, başka bir şey daha keşfettim: kedi neyi, kimi sevip sevmeyeceğini biliyordu demek. İçinde bir yerlerde bunu ayarlayan bir dünya VARDı. Olmayan, bu kararların tapınağıydı. Ya da biz bilmiyor, görmüyorduk orayı. Tapamıyor, kurban sunamıyorduk oraya, göklere çıkaramıyor yahut cezalandıramıyorduk onu. YOKtu ki! Ne olup bitiyorsa, içerideydi. Hep içine alıyordu hayvan. Kusma yok, sıçma yok.... belki doğurmak da yoktu. KAFAMın bu buluşlarla dolacağına boşalmaya, beynimin akmaya başladığını hissediyordum. "Refleksleri VAR ama... Tepki veriyor. Bu da bir nevi kusma, dışarı akıtma.... değil mi?" diyordu KAFAMdaki ses. Boşunaydı. Bu yokluğun hiç açıklaması YOKtu bende. Karşısına çıkarabileceğim hiçbir VARlığım YOKtu... Hiç....Onun kafasının YOKluğu, benim VARlığımı siliyordu sanki... KAFAsı, YOKtu onun, yoktu, yoktu, yoktu, yoktu....

Kös kös eve döndüm. Ekmek almayı unutmamıştım.

↓

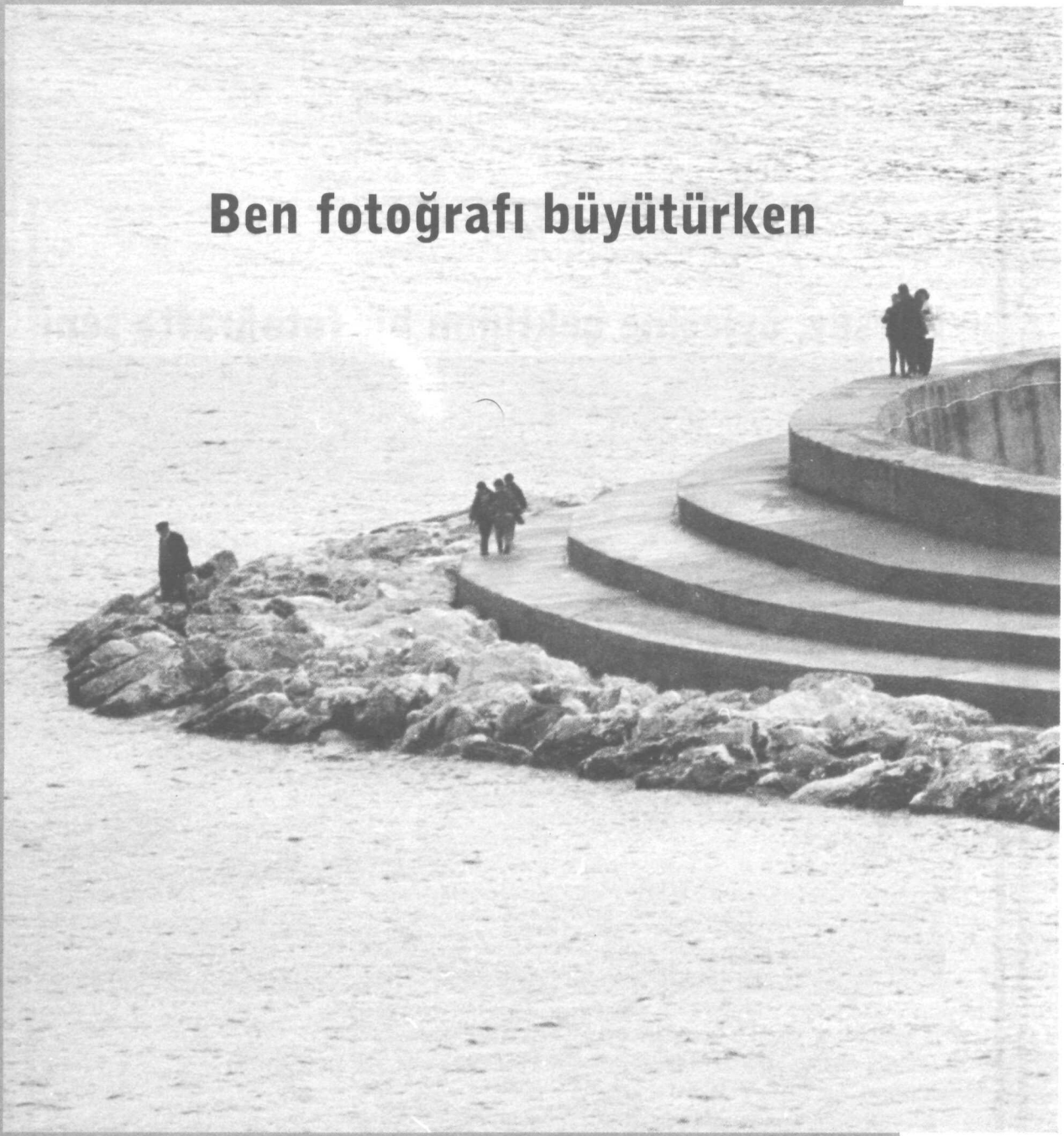
Herşey, öylesine çektiğim bir fotoğrafta seni

gördüğümü sanmamla

başladı.

Ben fotoğrafı büyütürken

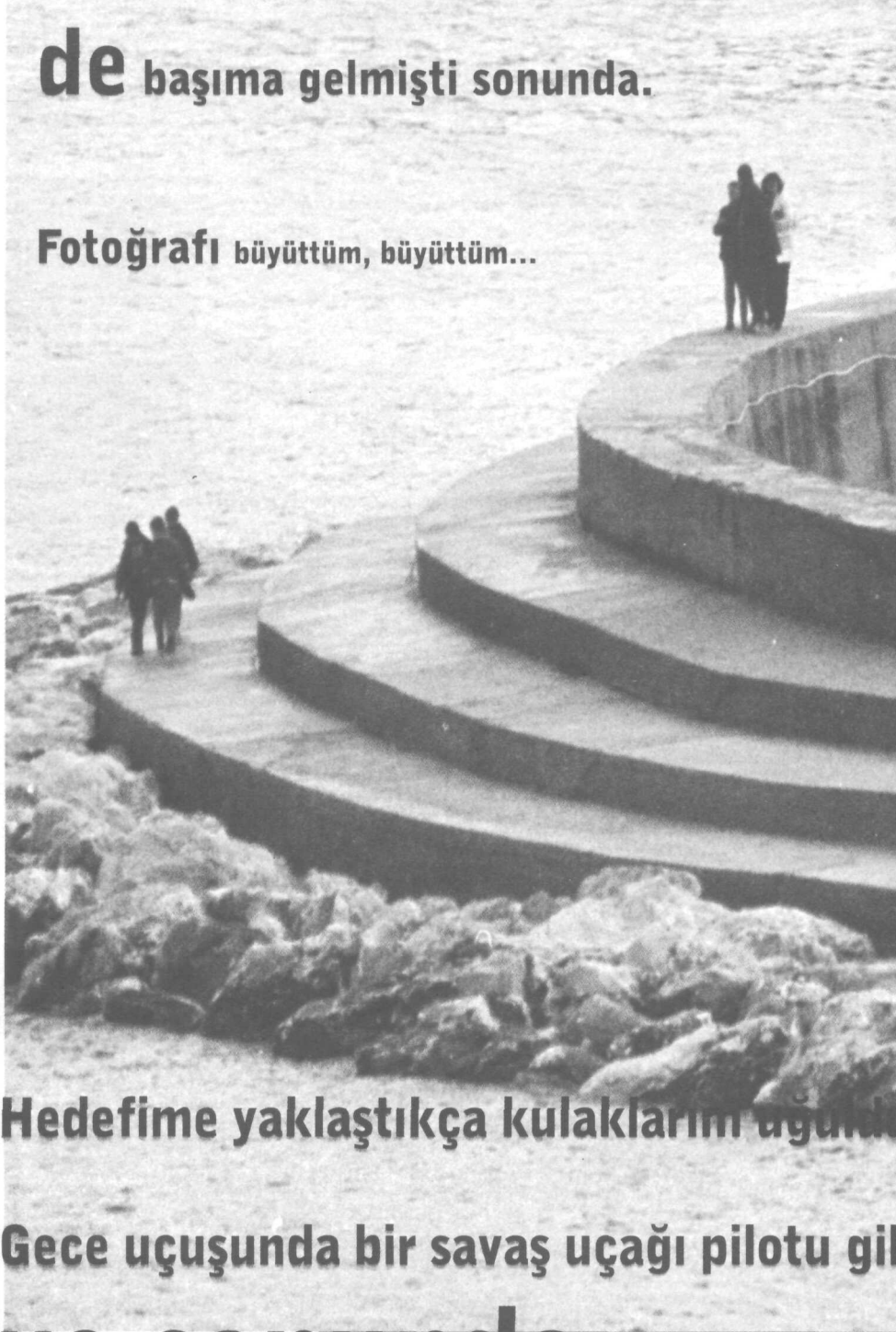
çalan kapıyı bile açmadım.

İşte, her fotoğrafçının özlediği macera, benim

de başıma gelmişti sonunda.

Fotoğrafi büyüttüm, büyüttüm...

Hedefime yaklaştıkça kulaklarım uğulduyordu.

Gece uçuşunda bir savaş uçağı pilotu gibiydim.

ve sonunda,

Heyhat! Sen yaktun orada.

KİŞİLER: Kadın
Adam
Penguen
Diğerleri

1. PERDE

(Gece. Geç bir saat. Yarı aydınlık bir oda. Sağdaki pencereden görünmeyen ayın ışığı girmektedir. Sahnenin ön ortasında iki buçuk metre aralıkla duran iki sandalye de seyirciye dönüktür. Soldaki sandalyenin üzerinde bir kepçe, sağdakinin altında ise yarım demet papatya durmaktadır. Sahnenin arka duvarı yüzlerce kitap kapağıyla kaplıdır. Duvarın hemen önündeki, kareli, silinebilir, kaliteli bir kumaşla kaplı iki kişilik kanepenin üzerinde bir penguen yatmaktadır. Ölü mü yoksa uyuyor mu bilinmez. Sol tarafta bulunan kitaplığın dört rafı da kapaklarının yırtık olduğu görülecek biçimde dizilmiş kitaplarla doludur. Alttan ikinci rafta kitapların önünde bir dürbün durmaktadır. Kitaplığın sağ yanında üç ayaklı yuvarlak bir sehpa, üzerinde yeşil bir telefon ve yarısına kadar dolu plastik bir şişede sirke durmaktadır. Zemin düz mavi halıyla kaplıdır. Arkadaki iki kişilik kanepenin sağında, ay ışığı giren pencerenin hemen altına siyah bir bornoz atılmıştır; hemen onun yanında da sol üst köşesine siyah dolmakalemle 'A' harfi yazılmış bir kağıt ve kırmızı pastel boya...)

Sessizlik. O an orada bulunan herkesin hala büyük bir heyecanla sahneye baktığı bir dakika sonrasında, sağdaki seyirci kapısından içeri bir kadın girer. Kadının nasıl görüldüğü ne salonda olanlar, ne de sizin için önemlidir. Kadın seyircilere elindeki kağıtlardan birer tane dağıtarak tüm salonu dolaşır; tek bir söz etmeden geldiği kapıdan çıkar.

Oyun metninde yoktur ama seyircilerden biri ayağa kalkarak kadının verdiği kağıdı yüksek sesle okumaya başlar. Birisi bunu mutlaka yapar. Ayağa kalkan iki metre on santim boyunda bir kadındır ya da salondakilere o an öyle gelir.

- "Ne Cetveli" diyorlar elimdekine. Yolları, saniyeleri, demet demet maydonozları, hiç olanları ve olmayanları ölçüyorum bununla. Mızıkçılık yapanları da sevmeli birisi; yoksa kazanan olmuyor. Kazanan hiç olmuyor. (Kazanan hiç olmuyor) Hiçbir arı hiçbir güneşe konmuyor. Bakın en sevdiğim parça da başladı çalmaya: bir sağ kol, bir cetvel tabağı, bir olasılık mavisi ve gölgeler... Kapı aralıktı; bir gölgeyle seviştiğimi gördüm. Gölge herkes demek. Herkesin kadını olarak unutuyorum yokluğunu (Yok-luğunu). Alfa üssü beta, olmuyor, bir eksik var ağzımın kenarında.

Oyun metninde
yoktur ama
seyircilerden biri
ayağa kalkarak
kadının verdiği
kağıdı yüksek
sesle okumaya
başlar. Birisi
bunu mutlaka
yapar. Ayağa
kalkan iki metre
on santim
boyunda bir
kadındır ya da
salondakilere o
an öyle gelir

Sana eklenince daha eksik çıkıyorum toplamımdan. Güneşin kare kökü, sanki armudun sapı ya da üzümün çöpü. Ne cetveli?

Tekrar sessizlik. Karanlık. Sahne aydınlandığında yerdeki siyah bornoz penguenin üzerine örtülmüştür. Bilet parası ödeyenlerin hala sahneden birşeyler bekledikleri yirmi beş saniye sonrasında banttın bir erkek sesi yükselir:

Buradayım
sevgilim. Issız bir
adaya düşsem
yanıma alacağım
üç sahneyi
seçiyorum. Taşlar
deliklere yetmiyor.
Yatağımızı
ellerimle
hazırladım
neredesin?
Parmaklarımdan
birini tam tırnağın
bittiği yerden
kestim. Kopan
parça hangi elimde
bilirsen kazanırsın,
kopan parça hangi
elimde bilirsen
kaybedersin. Gece
treni, gündüz düşü,
bak ne kadar
benziyoruz
birbirimize; ikimiz
de tuzsuz seviyoruz
haşlanmış patatesi.
Hiçbir şeyi ucuz
atlatmak iyi değil.
Sen olsan
değişecek bütün
pulları sarı
zarfların, saksıdaki
çiçeklerin duruşu,
gecenin geliş yönü,
bildiklerimin sırası
değişecek. Bak
penguenler de öyle
yapıyor. Sen
neredesin?

-Buradayım sevgilim. Issız bir adaya düşsem yanıma alacağım üç sahneyi seçiyorum. Taşlar deliklere yetmiyor. Yatağımızı ellerimle hazırladım neredesin? Parmaklarımdan birini tam tırnağın bittiği yerden kestim. Kopan parça hangi elimde bilirsen kazanırsın, kopan parça hangi elimde bilirsen kaybedersin. Gece treni, gündüz düşü, bak ne kadar benziyoruz birbirimize; ikimiz de tuzsuz seviyoruz haşlanmış patatesi. Hiçbir şeyi ucuz atlatmak iyi değil. Sen olsan değişecek bütün pulları sarı zarfların, saksıdaki çiçeklerin duruşu, gecenin geliş yönü, bildiklerimin sırası değişecek. Bak penguenler de öyle yapıyor. Sen neredesin?

Sessizlik.
Sessizlik
Sessizlik

SON PERDE

Öfkelenen seyirciler artık söylenmeye başlar. İçlerinden biri ayağa kalkıp bağırır hatta. Biri bunu mutlaka yapar: "Bir bu eksikti! Dekor burada peki nerede oyun? Herşey tamam, nerede gerisi?"

Ol-maz.

Oyun oynanamaz.

Çünkü oyuncular eksiktir.

Çünkü seyircilerden birinin bileti, bileti kesenin imzası eksiktir. Bazı oyunlar için herşey tam olmalıdır. Hükmen yenik sayılır bir eksikle sahaya çıkanlar. 2-K=0 Ama bilmiyorum geçerli midir bu penguenler arasında da...

Son

Uyandığında
karlar üstünde
kendi kanlı
parçalarını
bulacağını
düşünüyorum.
Uyanıyorum:
Karlar altında
yitmiş yeryüzü.
Yine o
huzursuzluk
verici hafiflik.
Cebimden
arkasında
rengarenk bir
horoz resmi olan
küçük, yuvarlak
aynayı çıkarıp
artık ben
olmayan
kendime
bakıyorum:
Sakalım ve
bıyıklarım
donmuş,
gözlerim daha
yaşlı ve daha
korkakça bakıyor.

Soğuk, uzak kurt seslerinin her yere uzanan sivri dişli ağız olmuş hunharca isiriyordu. Toprağın; sevgili aşına toprağın, kış başından beri karın altında uyuduğuna, hala orada olduğuna inanmak istiyorduk. O, orda yerinde, biz de onun üstünde bir yerde duruyor olmalıydık. Sonsuz beyazlıkta tek sabitimizdi o: Ormanı geçmemizin, dağı aşmamızın, peşimizdekileri atlatmanın, dağın ötesindeki köye ve bahara ulaşmanın, melun ulumalardan uzakta olmanın tek yoluordu karın altında; ayağımızın altında, üstünde ilerlenebilecek bir toprak olması. Karlarla kaplı bir ormanda varlığı şüpheli bir menzile doğru yürüyen iki kişiydik. Peşimizde öfkeli kılıçlar, kor öfkeler, zalim canavarlar vardı. Ayak izlerimiz düşmanımızı.

Geceleri, kan uykularımıza sokulan canavarlar bile ayak izlerimizi takip eden gözü dönmüş canilerden daha merhametliydi; hiç değilse bir kerede yok etmek acımasızlığını göstermiyorlardı. Her gece tekrarlanan bir tören; bir karabasan: Onlarca kurt tarihöncesi ulumalarla karlar üstündeki çıplak ve savunmasız bedenimden parçalar koparıp en yakın ağacın dibinde gözlerini benden geride kalan kütleden ayırmadan yiyorlar. Ben çaresiz, seyrediyorum etimle oynayan canavarları. O vakit toprakla aramdaki ilişki, o tatlı çekim, kayboluyor; huzursuz bir hafiflik hissediyorum. Uyandığında karlar üstünde kendi kanlı parçalarını bulacağını düşünüyorum. Uyanıyorum: Karlar altında yitmiş yeryüzü. Yine o huzursuzluk verici hafiflik. Cebimden arkasında rengarenk bir horoz resmi olan küçük, yuvarlak aynayı çıkarıp artık ben olmayan kendime bakıyorum: Sakalım ve bıyıklarım donmuş, gözlerim daha yaşlı ve daha korkakça bakıyor.

Sonra bir gün ulumalar yaklaştı, kuşattı. Onlarca kurt elli adım ilerde durmuş yolumuzu bekliyorlardı. Gördüğümüz rüya mıdır, gerçek midir anlayamadık. Bir kurt sürüsünün ansızın yolumuzun üstüne dikilmesi ancak bir karabasan olabilirdi. Ama ne yapmalıydık, bunun bir karabasan olduğuna inanmaya devam ederek benim her gece yaptığım gibi bedenlerimizin parçalanmasını mı izlemeliydik bir rüyada olduğumuzu bilmenin rahatlığıyla? Yoksa bir karabasani kötüyü yormanın bizi gerçeğe yaklaştıracağı düşüncesiyle oradan uzaklaşmak mı gerekiirdi.? Biz sadece oturduk ve bekledik. Saatlerce. Sonradan sonra genç bir adam tıpkı kurtlar gibi yoktan ortaya çıkarak bir bize bir de kurtlara baktı; karabasana inananın asil kendisi olduğunu kanıtlamak istercesine belinden uzun kamasını çekip kurtların arasına daldı. Kurtların çılginlaşmış seslerini de peşine takarak uzaklaştı. Ondan geriye karın üzerinde ince kızıl bir kan izi kaldı. Dönüp kendimizi düşündük. Anladık; giderken daima eksiliriz.

Kardaki kan izi bizi çatısı kardan kaybolmuş bir kulübeye götürdü. Kapıyı çaldık; yaşlı bir kadın açtı. Soğuktan korunmak için ağızını burnunu yün şallarla sarmış iki yabancı karşısında meraklı ve ürkek bakışlar bekledik boşuna. Halden anlar yürekli bakışlarla bizi içeri davet etti. Cesaretini belindeki kamadan aldığı düşünürken girdiğimiz kulübede insanı şaşkırtacak kadar iri yarı bir adam görünce böyle bir kocası olan kadının dünya yüzündeki her şeye bize baktığı gibi bakabileceğini sezinledik. Ama görkem, genellikle aldatıcıdır. O kocaman adam dizlerinin üstüne bir yorgan atmış, elindeki iğneyle yorganın yüzünü teyelliyordu, alışkın hareketlerle. Selam verdik; selamımızı aldı. Gördüğümüz kadarıyla iki göz odadan ibaret bir evdi burası. Duvarda bir tar asılıydı, soyluca. Ocaktaki tencereden her aç insanın başını döndürebilecek bir koku yayılıyordu. Adam yorganı bir kenara bırakıp bize birer çorba verdi. Sonra öteki odaya seslenip ,oğlum ekme getir, dedi. Oğlum dediği, kurtların arasından gül tarlasından geçer gibi rahatlıkla ve akıl almaz bir cesaretle geçen gençti. Ekme getirip bıraktı, bize hiç bakmadan.

Bak oğul, bir zamanlar ben de senin şimdi kaçmak istediğin köy gibi bir köyde yaşıyordum. Ben hava soluyup ateş üfleyen bir gençtim. Dünyaya yan bakmaya, ölümü kardeş bilmeye ve hayatta olup biten herşeyi kaderin boynuna yıkmaya en baştan teşneydim. Kaldı ki ölüm o vakitler her yerde kendiliğinden biten bir karaçalıydı. Meşru ve yakındı. Tavşanların yavrulaması kadar sık, çoğul ve doğaldı ölüm. Hemen her gün birileri ölürdü. Yaşlılıktan, hastalıktan, aşırı gençlikten, aşktan ve akla gelebilecek her sebepten ölürdü insanlar. Başımızı yastığa bir ölümün kederiyle koyar, ertesi sabah yeni bir ölümün şaşırtmayan yasıyla uyanırdık. Ama bilirdik: Güneşin batışı kadar doğaldı ölüm.

Zaten baksa bile yün şallardan ve abadan başka ne görecekti ki? Ama benim görmek istediğim bir şey vardı. O yüzden onu baştan aşağı incelemekten, her hareketini gözlemekten kendimi alamadım. Sonun da aradığımı buldum: Sağ baldırının üzerinde pantolonun üzerine çıkmış bir kan lekesi. Benim kan lekesini gördüğümü hissetmiş olacak ki utanç ve telaşla terk etti odayı. Adının Kerim olduğunu öğrendiğim kocaman adam gün görmüşlüğüünü taslarımıza ikinci defa çorba doldururken gösterdi: Oğluma neden öyle dikkatle baktınız, diye sordu. Lafı gevelememiz karşısında iyice sinirlendi ve duvarı göstererek, bakın bu evde dostlar için bir tar ve düşmanlar için bir kılıç var, dedi, dost mu düşman mı olduğunu belli etmeyecek kadar yüreksiz olanları ise ellerimle boğacak kadar dincim şükür. Söylediğini yapabileceğini ispatlayan kocaman elleri ve öfkeli bakışları vardı. Çaresiz, yolda gelirken kurtlarla yaşadığımız ürkütücü macerayı ve birdenbire ortaya çıkıp hançeriyle kurtların arasına dalan oğlunun akıl almaz cesaretini anlatmak zorunda kaldık. Delikanlının gösterdiği cesarete hayran kalmıştık ama karın üzerine damlamış kanı görünce meraklanmaktan kendimizi alamamış ve izleri kulübeye kadar takip etme saygısızlığını göstermiştik.

Sözümüze bitirmemizle birlikte, yaralanmış ha! diye ayağa fırladı. O an adamın yaralanan oğlunun acısını bizden çıkaracağını düşünerek titremedim desem yalan olur. Ama adam hiddetle oğlunu çağırdı ve o ana kadar tek kelime etmemiş karısıyla birlikte delikanlıyı azarlamaya başladılar. Ona bu kadar korkak ve beceriksiz bir oğula sahip oldukları için utandıklarını; bir çocuğun bile o miskin kurtların hakkından gelebileceğini, böyle basit bir sebeple yaralanarak aile şerefine leke sürdüğünü ve böyle giderse asla cesur bir kadınla evlenmeyi hakkedemeyeceğini söylediler; öfkeden gözlerinden şimşekler, ağızlarından tükürükler saçarak. Oğlan süklüm püklüm kaçtı odadan. O çıktıktan sonra bir süre fırtınanın dinmesini bekledik. Sessizlik erişince ben, utana sıkıla, çocuğa haksızlık ettiklerini; onun çok cesur bir delikanlı olduğunu söyledim. Adam, cesurmuş, diye söylendi ve kalkıp duvarda asılı tarı indirdi. Tellerin ilk inleyişinde adamın değiştiğini; müşfik ve şairane bir ifadeyle manzum bir hikâyeye başladığını görüp hayrete düştü. Ben onu tar eşliğinde okuduklarını olduğu gibi aktaramayacak kadar şairanelikten uzak olduğum için, onun ağzından çıkmış gibi anlatacağım kuru hikâyeden o mesul değildir. Dedi ki:

Bak oğul, bir zamanlar ben de senin şimdi kaçmak istediğin köy gibi bir köyde yaşıyordum. Ben hava soluyup ateş üfleyen bir gençtim. Dünyaya yan bakmaya, ölümü kardeş bilmeye ve hayatta olup biten herşeyi kaderin boynuna yıkmaya en baştan teşneydim. Kaldı ki ölüm o vakitler her yerde kendiliğinden biten bir karaçalıydı. Meşru ve yakındı. Tavşanların yavrulaması kadar sık, çoğul ve doğaldı ölüm. Hemen her gün birileri ölürdü. Yaşlılıktan, hastalıktan, aşırı gençlikten, aşktan ve akla gelebilecek her sebepten ölürdü insanlar. Başımızı yastığa bir ölümün kederiyle koyar, ertesi sabah yeni bir ölümün şaşırtmayan yasıyla uyanırdık. Ama bilirdik: Güneşin batışı kadar doğaldı ölüm. Uyanırsınız, birinin öldüğü haberi gelir. Mevsim kışsa bu haber daha da üzücüdür: Karın altında donmuş, taşlaşmış toprak bu ölüyü almaya istekli değildir. Bir tek, nasıl söylesem, genç ölüleri, zemheri de olsa toprak mermer yüreğini yumuşatarak ayrı bir iştah ve gönülle kabullenir sanki. Ama olur, yaşanır, ölünür, otların yeşerip kuruması kadar doğaldır hepsi de. Biz tabiatın içinde olup biten herşeyi zaten kabul ederdik.

Ama bir gün; sevdiğine verilmedi diye intihar eden bir genç kızı toprağa verdiğimiz çok sıcak çok tozlu, çok terli bir yaz gecesinin gecesinde, daha doğrusu sabaha karşı, rahmetlinin ana babasının insanın yüreğini tirmalayan çığlıkları köyü birbirine kattığında; daha sonra da genç kızın naşını kefeneye sarılabaziyette evlerinin kapısına dayalı bulunca bunun doğal olduğuna kendimizi inandıramadık: Dehşetin çift pervazlı kapısından içeri dalıp zifir karanlıkta kendi karabasanlarımızla kovalamaca oynadık.

Ne yapacağımızı, ne düşüneceğimizi bilemez haldeydik. Neyse ki zavallı kızı yeniden defnettikten sonra aklımız başımıza geldi ve herkes merhumun ailesi gibi düşünerek rahatladı.

Uğursuz bir ihtiyar
da köyün gençlerinin
eski zaman gençleri
gibi pişmiş tuğla
sertliğinde ve hadım
edilmek üzere olan
boğa cüretinde değil;
cıvık çamur
kıvamında ve öküz
cesaretinde
olduğunu, bu yüzden
köyde ve köyün
çevresinde neler
döndüğünden tabii ki
kimsenin haberinin
olamayacağını
söyledi kahvenin orta
yerinde. Bu söz beni
ve üç kafadar
arkadaşımı yıktı. Biz
ki kan kokusunu
ruhumuzu titreten bir
ıtır, ölümü
cesaretimize icazet
bilirdik. Bela boşlukta
aradığımız ve yoktan
yarattığımız hercai
yârimiz ve iç
cebimizde taşıdığımız
ipek mendildi bize.
Kafa kafaya verip
kararlaştık: Değil mi
ki taş bize atılmıştı,
bu işi çözmek de bize
düşerdi.

Uğruna intihar edilen delikanlı, sevdiğini kaybetmenin acısıyla kızın ailesine anlayışsızlıklarının bedelini ödetmek istemiş; kızın kefeni sarılı bedenini mezarından çıkarıp getirmişti. Herkes böyle düşündüğü için ölünün babasının ve ağabeylerinin şüpheli delikanlıyı köy meydanında hançerleriyle delik deşik etmeleri, bir tür adalet duygusuyla sessizce geçiştirildi.

Genç âşığın törelere uygun katli vicdanlarımızı ve adalet duygumuzu tatmin etmişti. Huzur içinde evlerimize dönüp peykelerimize kurulduk. Diğerlerini bilmem ama ben, törelerin iyi ya da kötü oluşlarını değil, sınırlarının taştan duvarlarını ve yapılması gerekeni işaret etmek hususundaki berraklıklarını sevdiğimi düşündüm. Ama ertesi sabah yine çılgınlarla uyanınca törelerin az, dünya yüzünde çevreleyebildikleri alanın yok hükmünde olduğunu düşünmek cüretini gösterdim. Gittik ve gördük ki, merhum âşığın naşı kefeni sarılı vaziyette kendi evlerinin kapısında durmakta. Yaralarından sızan kan kefeni al lekelerle donatmış. Hem merhumun naşı karşısındaki mahşeri telaş hem de naaşın ait olduğu yere tekrar defnedilmesi esnasında ,hepimiz, törelerle açıklanamayacak bir durum yaşandığının farkındaydık artık. Ben ve arkadaşlarımın atak dimağımızdan bir anda fıskıran fukara kelimeler bile mukteditirdi aczimizi anlatmaya: "Tırsıtıcı, kan dondurucu ve acayıptı ağbi olay." Adını koyamadığımız bir ürküntü hükmünü köyün tozlu yollarında ve gecelerin kadim karasında gezmeye çıkarmış ve ikametgâh diye yüreklerimizin gittikçe daralan küçümen odasını tutmuştu. Biz, köyün ölümü şık bir horozlu ayna gibi arka ceplerinde gezdiren serkeş delikanlıları bile , bir birimize belli etmemeye çalışsak da bir elimizi hançerimizin kabzasına yakın tutar olmuştuk.

Neyse ki, on gün sonra merhum âşığın ağabeyi kardeşini öldüreni köy meydanında aleme göstere göstere bıçaklayıp öldürdü de , törelerin süre gittiğini ve alışkanlığın ahmakça huzurunun herşeyi yeniden kucakladığını hissedip bir nebze rahatladık. Herkes ölmesi gerektiği gibi ölüyorsa dünyanın düzeni sürer demektir. Ama sonuçta yine aklımıza getirmesek olmaz sandığımız oldu: Ölüyü her ölünün hakkettiği gibi ahlar ve vahlarla defnedip sahici bir iç huzuruyla evlerimize döndüğümüzün sabahında , yine kanlı kefeni sarılı naaşını evinin kapısında bulduk. Daha bir gün önce nice zahmetle kurduğumuz billûr, kırılğan, nazenin huzurumuz bir daha düzelmek üzere paramparça oldu. Tırsıtıcı, kan dondurucu ve acayip olan devam ediyordu. Çok geçmeden, bilinmez, ötenin ve zavallılığın kan kardeşi söylenti gelip aklımızın kuytusuna ve dilimizin ucuna konak kurdu: Meşum akıllarca kurulan söylentiler akıl dillerden her yere bulaştı.

Denildi ki; Fatma, törelere karşı gelerek intihar ettiği için toprak bile kabul etmemiştir bedenini. Bu işin ortağı âşığına ise ölmek yeter ceza olamazdı elbette. Kızın ağabeyinin suçu ise civan bir sevdaya kıymaktan başka ne olabilirdi ki? Başkaları, ecinnilere, hortlaklara; daha başkaları zamanın eski zaman, ekmeğin eski ekme ve törenin eski töre olmamasına yordu; oradan işledi hikâyeyi. Uğursuz bir ihtiyar da köyün gençlerinin eski zaman gençleri gibi pişmiş tuğla sertliğinde ve hadım edilmek üzere olan boğa cüretinde değil; cıvık çamur kıvamında ve öküz cesaretinde olduğunu, bu yüzden köyde ve köyün çevresinde neler döndüğünden tabii ki kimsenin haberinin olamayacağını söyledi kahvenin orta yerinde. Bu söz beni ve üç kafadar arkadaşımı yıktı. Biz ki kan kokusunu ruhumuzu titreten bir ıtır, ölümü cesaretimize icazet bilirdik. Bela boşlukta aradığımız ve yoktan yarattığımız hercai yârimiz ve iç cebimizde taşıdığımız ipek mendildi bize. Kafa kafaya verip kararlaştık: Değil mi ki taş bize atılmıştı, bu işi çözmek de bize düşerdi.

Üç gün düşündükten sonra bu meseleyi şeytanın bile düşünemeyeceği bir yolla çözmeye karar verdik. En karagözlü ve en genç olan ben olduğum için belaya en yakın olan da ben olacaktım. Bütün ayrıntıları konuştuktan sonra planımızı devreye soktuk. Köyün dışında dolaşırken ben birazdan olacakların keyfiyle çayıra uzandım. Arkadaşlarımdan biri kıyamet kopmuşçasına canhıraş feryatlarla, köye, benim ağaçtan düşüp öldüğümü söylemeye koştı. Köyden kopup gelen kalabalığın arasında merhum annemin ve babamın olmamasına sevindim. Annesiz

Konuştüğunda,
aşk yüzünden ,
dedi., başlangıçta
Fatma'ya yapılan
haksızlığın öcünü
almak için
yaptım. Sonra,
yani köydeki
herkesin bu olay
yüzünden
gizliden gizliye
titrediğini
gördüğümde ise
aşkı asla
bulamayacağım,
bu korkaklardan
hiç birine aşık
olamayacağım
düşüncesiyle
devam ettim.
Bekledim ki
içlerinden biri
olsun üzerindeki
dehşeti atsın ve
bir kez olsun
ölümün üstüne
gitsin. O ölüm
diye üstüme
gelsin ama ben
onun can damarı
can yoldaşı
olayım. Aşkı
olayım, maşukum
olsun.

babasız ölmenin çok daha kolay olduğunu düşündüm. Yetiştiler; feryad figan içinde dövündüler, kucaklayıp köye , ertesi güne kadar kalacağım camiye götürdüler. Bir süre de orada bağıştıktan sonra, ilgi giderek azalmaya başladı, en sonunda anasız babasız ölmüş yetim bir genç ölünün ifade edilemez yalnızlığıyla orada kaldım, bir başıma. Gece arkadaşlarım boğazına hançer dayadıkları imamla birlikte geldiler. İmama acıdım, tehdit etmelerine gerek yoktu. Zaten benim musalla taşında devinip oturduğumu görünce şahadet getirip bayıldı zavallı. Arkadaşlarım beni tam istediğim gibi gevşekçe kefenlediler. Sağ kolumun üstünden sadece tek kat bez geçerek gerektiğinde kullanmam için sol koltuğumun altına sedef kabzalı bir hançer yerleştirdiler. Aynı ustalığı sabah beni gömerken de göstermelerini söyledim. Yoksa ağaçtan düşüp ölen bir salak olarak anılmayı hiç istemezdim. Ertesi gün, onca kalabalık içinde bile soğukkanlılıklarını hiç kaybetmeden üstelik bir yandan feryad figan ederken, herşeyi ustalıklı hallettiklerinde onları uyardığım için kendimden utandım.

Yine de havalandırma deliklerini pek iyi ayarlamamışlardı galiba. Zor zoraki nefes alıyordum. Soğuk bir ter tüm bedenimi kaplamıştı. Bunun korkudan değil, mezarın ürkütücü serinliğinden kaynaklandığını düşünmeye çalıştım. Ne olacaksa o gece olmasını diledim. Karnım açtı, ertesi geceyi bekleyemezdim, üstelik kabirde zaman geçmek bilmiyordu. Ama ne zaman gece olduğunu anlayamayacak kadar karanlık bir yerdeydim. Sıkıntı, ter ve merakla dolu saatlerden sonra bir ses duyduğumu sandım. Gerçekten bir ses duyduğuma üstüme dizilen tahtalar çekilirken emin oldum. O anda kanım dondu. Kendi kendime bunun korku değil aşırı merak olduğunu fısıldadım. Ortadaki tahta yüzümü gözümü toprak içinde bırakarak çekildiğinde önce gökyüzündeki gümüşü tepsiyi gördüm; ay ondördündeydi, bana orada burada değil, hala dünyada, her şeyin insanla birlikte varolduğu ve onunla açıklandığı aşına kâşanede olduğumu hatırlattı, sağolsun, cesaret verdi. Bütün tahtalar çekilinceye kadar ve ay ışığında beliren insan gölgesi beni omzuna alıncaya kadar bekledim. Beni bir çocukmuşum gibi kolaylıkla omzuna ativermesi biraz moralimi bozmuştu. Tüm bedeninden yayılan ürpertici ter kokusunu aldığımda daha fazla beklemedim. Kolumu kefenden sıyrıp sağ koltuk altımdaki hançere uzandım. Sırtı bana dönüktü ve belli ki bir ölüden pek fazla hareket beklenmiyordu, onu oracıkta öldürebilirdim ama içimdeki külhani bunun bana yakışmayacağını söyledi. Ona usulca beni yere bırakmasını söyledim. Telaşla attı beni omuzundan. Onun da korktuğunu anladım ve sevindim. Yere düşer düşmez hançeri takıp boydan boya yırttım kefeni, ayağa fırladım. İlk defa yüzüne baktım; ay ışığında kara bir nokta gibiydi , belli ki bir örtüyle sarılmıştı. Onun da hançeri ay ışığına yakamozlar verip yakamozlar aldığında anladım bunun birimizin ölümüyle sonuçlanacak bir dövüş olacağını. Ama yanıldım: Bana göstere göstere hançerini yere attı, beni tanıyordu, silahsız birine hançerle saldıramayacağımı biliyordu. Ben de fırlatıp attım elimdekini. Amansız bir güreşe tutuştuk. Bir o devrildi, bir ben. Tuttuk, bıraktık, sarıldık, yuvarlandık. Ansızın onu yenmek istemediğimi, ona yenilmek istemediğimi farkedip hayrete düştüm. Yüzüme vuran nefesi ve, bunu ancak şimdi söyleyebilirim, kışkırtıcı kokusu civan aklımın almayacağı duygular içinde bırakmıştı beni. Ayın altında sürüp giden yabani itiş kakışın bir yerinde o altta kaldı, elimi atıp yüzündeki örtüyü çektim ve hemen ardından o ana kadar hiç korkmadığım kadar korktum: Bu bir genç kızın yüzüydü. Tutup ışığa çevirdim yüzünü : Kahvede bize hakaret eden ihtiyarın kızı Goncagül, direnmeyi bırakmış hatta rahatlamış bir edayla ve galiba biraz gülümseyerek bana bakıyordu. Sustum, sustu, gecenin serin sessizliğinde yitip giden iki önemsiz noktaya dönüştük. Konuştuğunda, aşk yüzünden , dedi., başlangıçta Fatma'ya yapılan haksızlığın öcünü almak için yaptım. Sonra, yani köydeki herkesin bu olay yüzünden gizliden gizliye titrediğini gördüğümde ise aşkı asla bulamayacağım, bu korkaklardan hiç birine aşık olamayacağım düşüncesiyle devam ettim. Bekledim ki içlerinden biri olsun üzerindeki dehşeti atsın ve bir kez olsun ölümün üstüne gitsin. O ölüm diye üstüme gelsin ama ben onun can damarı can yoldaşı olayım. Aşkı olayım, maşukum olsun.

Hiç şaşırmadım. Sanki ben ölümü bir horozlu ayna gibi cebimde bu yüzden, derdime derman olsun diye taşımıştım. Ona sarıldım. Sabahın ilk ışıklarına kadar çimenlerin üstünde ölüm ve

Kulübeden biraz
uzaklaştıktan
sonra ben
yüzümü
peşimizdeki kana
susamışların
gelmesi gerektiği
yöne dönüp
yürümeye
başladım.
Korkakça
kaçmaktan
yorulmuştum.
Yüzleşmek,
dövüşmek ve
gerekirse ölmek
istiyordum.
Hatta dövüşmek
bile
istemiyordum.
Kılıçların,
nacakların ve
baltaların altında
parçalanmak;
ölmek, kanımı
kara diye,
masum aşkıımızın
üstüne yürüyen
güruhun
suratına çalmak
istiyordum. Evet,
sevmiştim ve
kaçmıştık.
Bedelini
ödeyebilecek
kadar çok
sevmiştim.

hayat üstüne tüm mihenk taşlarını kaybetmiş olmanın rahatlığıyla seviştik. Gün doğduğunda anladık ki bu gün ışığında ifadesi imkânsız vakalardandır. Elele verip kaçtık oradan. Gördüğün gibi gelip buraya yerleştik. Onbeş yirmi kadar kurdun arasından yaraysız çıkamayacak kadar beceriksiz ve yüreksiz olan genç de, anlayacağın gibi bizim oğlumuzdur. Şimdi sorarım sana böyle bir evlilikten doğan çocuk sünepe bir kurdun açtığı yarayı mı taşımalıdır. Hayır, korkarsan yaralanırsın, korktun mu horozlu aynayı cebinden çıkarmış kendi suretine bakarak ölümle hasbihal ediyorsun demektir. Horozlu aynayı cebinde taşı, tenine ve ruhuna yakınlığından emin ol ama asla yüzüne bakacak kadar önem atfetme ona. Ondandır çekinirsen tabiatın; onda doğan, büyüyen ve çürüyen şeylerden, onun bir parçası olmaktan, her şey ve herkes gibi olmaktan zinhar uzak kalırsın. Tabiatın uzaklaştın mı farklı olduğunu, hiç ölmeyeceğini zanneder, farklılığına duyduğun hayranlıkla aynaya bakarsın. Bakma, ölüm aynadır.

Tar sustu. Tar sustu, sükut ayyuka çıktı. Yüreğimize çöreklenen hüznün sükutun bereketli memelerine asıldı. Yoldaşıma baktım; bağdaş kurduğu sedirde başını yere eğmiş duruyordu. Ocaktan yansıyan ateşin kırmızılık her yanını sarmıştı. Yüzünü gözünü saran örtüleri hala çıkarmamıştı.

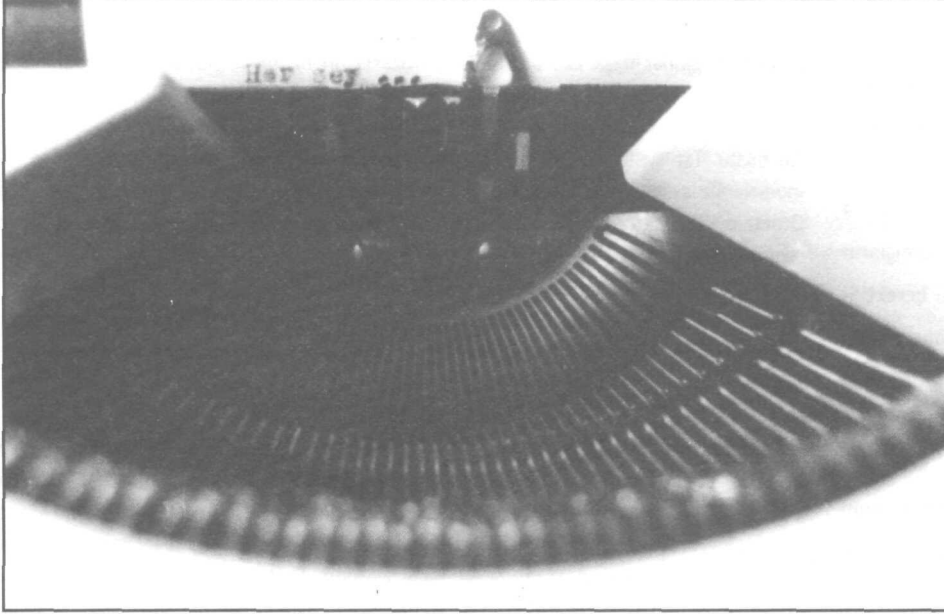
Ertesi sabah dışarı çıktığımızda dışarıda lapa lapa kar yağıyordu. Çıkınımızı heybemizi toplayıp hançerlerimizin kınlarında durduklarından emin olduktan sonra gitmek için müsaade istedik, verdiler.

Kulübeden biraz uzaklaştıktan sonra ben yüzümü peşimizdeki kana susamışların gelmesi gerektiği yöne dönüp yürümeye başladım. Korkakça kaçmaktan yorulmuştum. Yüzleşmek, dövüşmek ve gerekirse ölmek istiyordum. Hatta dövüşmek bile istemiyordum. Kılıçların, nacakların ve baltaların altında parçalanmak; ölmek, kanımı kara diye, masum aşkıımızın üstüne yürüyen güruhun suratına çalmak istiyordum. Evet, sevmiştim ve kaçmıştık. Bedelini ödeyebilecek kadar çok sevmiştim. Can yoldaşımın da benim gibi her şeye hazır olduğundan emindim. Onu düşününce bir süredir adımlarının karda çıkardığı kütürtüleri duymadığımı fark ettim. Döndüm; elli metre geride kıpırtısız durmuş beni izliyordu. Yanına gittim, neden durduğunu sordum. Cevap vermek yerine başını ve yüzüne sardığı şalı çıkardı. Yeşil gözlerinden fışkıran ışıltı beni hayrete düşürdü. Göz pınarlarında iki damla yaş birikmişti. Tekrar, neden, diye soracak oldum; sesini çıkarmadı. Sıkı sıkı sarıldı bana. Yanağındaki yaş damlası yanağıma bulaştı. Aşına kokusu başımı döndürdü. Ben de ağladım. Ben, dedi, onca mezarı cesur bir erkek bulmak için eşeledim, ölü bir erkeğin yasını ömrüm boyu tutmak için değil. Yeni bir hayata başlamak için geldiğimiz yerde bizim hikâyemizi bizden daha iyi anlatan bu yaşlı çift olmasaydı geri dönecek miydik? Ben bu kötü hikâyenin içinde sevdiğim için kendini öldüren Fatma olmak ya da yeniden mezar kazıcısı olmak istemiyordum. Dönme, dönmeyelim. Bunları söylerken elinin kalçama doğru kaydığını ve iki parmağının arka cebime girdiğini ben ağladığım için mi fark edemedim? Cebimden horozlu aynamı çıkarıp rasgele fırlattı. Koştum, aynam yüzükoyun karlar üstündeydi. Kar kendisiyle bakışlıyordu. Döndüğümde sevdiceğim sırtını bana dönmüş, gözlerini ufka dikmişti. Baktığı yöndeki yeşilliğin gözlerinden sirayet ettiğini sandım önce. Sonradan sonraya fark ettim: Yüzünü döndüğü yönde mevsim dönmüş; baharın bereketli yeşilliği ve tazeliği ağaçlara, çimenlere ve kelebeklere ve şeylerin doğal raksına kendinden bir davet yüklemişti. Horozlu aynayı karla bakışırken bırakıp davete icabet ettik.

Biz yaşadık, izahat eskilere kaldı: "Aşk kolay göründü önce/ Nice müşkül olduğu sonradan anlaşıldı.*"

↓

* Hafız-ı Şirazi

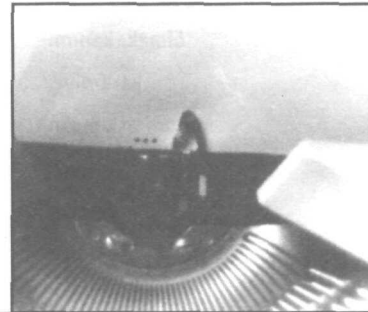
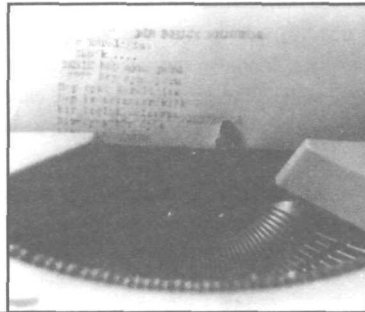
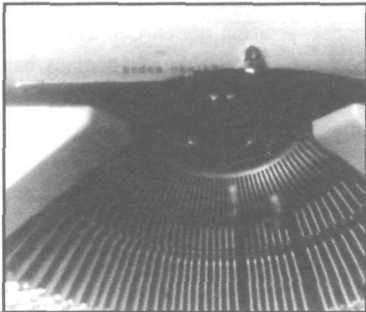
Her yazı bir ivedi işlemine (sanatına) maruz kalmalı bana kalırsa. Özellikle _ üzerine yazılmaya çalışılmışsa. Gelişimi henüz tamamlanmamış gibi, sakarlıklarla ve belirsiz bir telaşla iş görüyor ellerim. Ne zamandan beri durum böyle ve ne kadar daha çocuk parmaklarımla yaşayacağım, bunu nasıl bilebilirim. "Bir yazı yazacağım ve dünya çevremde dönmeye başlayacak" hissini veren şeyler, benden çok gerilerde kaldıkları için mi, büyüyor içimdeki _ Cümlelerim ne kadar uzun yazılmış olsa da, bu yüzden mi bekliyor onları _ 'ten kurtaracak Deccal'i. İki değnek üzerinde oynanılan bir oyun bu,

onların üzerinde en gerçekçi ve en dimdik duruşla uzaklara gülümsüyor olabilmek, yere biraz daha sağlam basabilmek, önemli kılıyor aciz bedenlerimizi. Bir yandan da _ kılıyor yüzlerimizi, düşlerimizi. Yaşıyoruz. Ama bir tarafımız hep _ Bir düello ve bunu yaratan iki düşünce zinciri. Ama tek kişi, tek silah, tek leş. Ölümle iddiaya girmenin ve keşfin hiç yeri olmadığı halde düşünüyorum _ 'i. Hazırladığım koku tuzağına hala direnen sineğin keskin ve inatçı kanat çırpışları, yazmakla tüketemeyeceğimi bildiğim halde kağıt ve kalem hazırlıkları, başımı yastığa gömüp, tüm yorgunluğumu üzerimden atabilmemi sağlayacak uzun zamandır beklediğim uyku fırsatı ve içimde tükenmeyen _ 'lik hissi. Hep aynı takıldığım sözler, hep aynı melodi. This is my final fit. My final bellyache. With no alarms and no surprises please.* İtkiye karşıladığım, nerdeyse her şeye karşı duyulan ektilik eğilimi ve buna rağmen büyüme hızına yetişemediğim _ Ölümle bir iddia, _ 'le bir müsabaka daha, bir şans daha. Hep biraz daha büyüyeceğini bile bile bir başkaldırış, öyküyü yeniden yeniden yazmak. _ manasız bir kısır döngü. Belki de geriye dönüp baktığımızda, defalarca üstünden geçtiğimiz halde, hep aynı yerlerde aynı boşluğu göreceğiz. Ve hep farklı bir şekilde doldurduğumuzu sanacağız onu; hiç, hep _ . hep aynı kalacağını bilmeden. Bence, yani eksiketekçe.

Ne de olsa no alarms and no surprises.

*Şemsettin Sami'nin dilinde.

*No surprises/RADIOHEAD/ok computer.

Sevgili gezgin,
bu satırları
okuduğunuza
göre henüz
Genoun kentinde
değilsiniz
demektir. Bu çok
iyi. Çünkü bu
rehberi Genoun
kentinde
bulundurmanız
yasadıdır (Daha
doğrusu öyle
olduğunu tahmin
ediyorum).
Genoun kentine
hiç kimse kendi
isteği ile gitmez.
Adı sanı
duyulmamış bu
kente bir
gezinin yolunun
düşmesi de pek
mümkün
değildir.
Genounlular
tarafından
kaçırılıp,
isteğiniz dışında
kentlerinde
konuk edirsiniz.
Bu özellik belki
de Genoun
halkının tek
özellidir.

[Size ilginç bulduğum bir turist rehberinden bahsetmek istiyorum. Güney sahil kentlerimizin birinde, daha çok yabancı turistlere yönelik kitaplar satan bir dükkanın yıpranmış, ciltleri bozulmuş kitaplar bölümünde tamamen tesadüfen elime geçti. Bir kaç batı dilinde yazılmış olan bu rehberin dikkatimi çekmesinin nedeni alıştığım rehberlere pek benzememesiydi. İçinde hiç fotoğraf yoktu. Bu haliyle kısa bir romana benziyordu. Baş tarafına konulmuş haritalar da biraz garipti. Bir ortadoğu haritası üzerinde daha sonradan kırmızı bir kalemle yuvarlak içine alınmış, belirsiz bir yer... Kentin kendi haritası ise elle çizilmiş bir krokiden başka bir şey değildi. Kumsalda, şöyle bir karıştırırım diye oldukça az bir paraya satın aldım. Ve eve dönene dek bir türlü fırsat bulup okuyamadım. Fakat dün gece bavulumu boşaltırken kucağıma yuvarlandığında bu hiç bilmediğim Genoun kentinin rehberini karıştırmaya karar verdim. Daha ilk satırlarından itibaren Genoun'un çok ilginç bir kent olduğunu anladım. Dahası zaman zaman gerçekliğinden ve yazarının niyetinden şüphe etmeme neden olacak tuhaf özellikleri olduğunu okudum. Aşağıda kitapçığın kısaltılmış çevirisini bulacaksınız. Yazan kişinin kişisel deneyimlerini anlattığı ve yer yer konudan uzaklaştığı bölümler tarafımdan çıkarılmış, zaman zaman akışın tutarlılığını sağlamak amacıyla parantezler içinde özetlenmiştir.]

GENOUN Bir Kentten Nasıl Kaçılır?

Nasıl Gidilir?

Sevgili gezgin, bu satırları okuduğunuza göre henüz Genoun kentinde değilsiniz demektir. Bu çok iyi. Çünkü bu rehberi Genoun kentinde bulundurmanız yasadıdır (Daha doğrusu öyle olduğunu tahmin ediyorum). Genoun kentine hiç kimse kendi isteği ile gitmez. Adı sanı duyulmamış bu kente bir gezginin yolunun düşmesi de pek mümkün değildir. Genounlular tarafından kaçırılıp, isteğiniz dışında kentlerinde konuk edirsiniz. Bu özellik belki de Genoun halkının tek özelliğidir.

Genoun kenti ortadoğuda irili ufaklı bir çok eski sömürgecin sınırları arasına sıkışmış, atlaslarda bulamayacağınız kadar küçük bir yüzölçümüne sahip bir kent. Daha sonraki araştırmalarımda bu kent hakkında her hangi bir bilgi edinemedim. Bir Mısır gezisi sırasında, ehramları gezerken deveciler tarafından soyulduktan hemen sonra, pasaportsuz ve beş parasız kaldığım, dahası kaybolduğum bir anda bir batılı gibi giyinmiş kibar bir centilmen tarafından kaçırıldım. Kaçırılma öykümün ayrıntıları ile konuyu dağıtmak istemiyorum. Çünkü Genoun'da karşılaştığım benim gibi oraya kaçırılarak getirilmiş batılı gezginlerin her biri ayrı bir kaçırılma öyküsü anlattılar. Kimisi yıllar önce kimisi daha yakın zamanda kaçırılmış bu insanların anlattıkları ortak bir tek şey var ki bunu iyice aklınıza not etmelisiniz: Kaçırılanların Genoun'dan ayrılmalarına asla izin verilmiyor oluşu. Ben belki de bu kentten

Dışarı çıktığımda
ise bilmediğim ve
neresi olduğunu
kestiremediğim bir
batı kentinde
olduğum hissine
kapıldım. İnsanlar
biraz daha esmerdi
ve hava oldukça
sıcaktı, tek fark
buydu. Lobiye
dönüp bilgi almaya
alıştığımda
resepsyonist
delikanlı Genoun
kentinde
olduğumu, dün
gece gelip süresiz
kalmak üzere otele
yerleştiğimi,
masraflar için açık
bir çek verdiğimi,
hatta bir miktar
nakiti (alışveriş
için) sabah almak
üzere hazırlamasını
istediğimi kibar bir
şekilde hatırlattı
bana. Tabii ki
böyle bir şey
hatırlamadım.

kaçmayı başarabilmiş tek uygar insan olduğum için bu rehberi yazmak istedim. Geleceğin kurbanlarını uyarmak, kendi öykümü ve Genoun'u anlatarak onların da kaçışlarını olanaklı kılmak istedim.

Ortasından yapay bir ırmağın aktığı kent çölün kıyısında kurulmuş. İnsanı başka bir yerdeymiş yanılsamasına sürükleyen bir atmosferi var. Kentin cephesi ise batı sınırındaki göletlere dönük durumda. Çöle küskün doğu duvarları sabah güneşinin ve çölün delirtici sessizliğinin girmesine asla izin vermeyecek şekilde, oldukça yüksek yapılmış. Çevre yollarının sarmaladığı kent, çölün kıyısında açmış tuhaf bir kaktüs gibi... asla gelmeyecek olan ziyaretçilerini bekler.

[Bu bölümün geri kalanı, Genoun kenti ile ilgili değil. Çölün uyandırdığı gizemli duygular üzerine. Batılıların, Doğu için kullandıkları tüm klişelere rastlamak mümkün. O yüzden attım.]

Nerede Kalınır?

Genoun'daki ilk sabahım, zannediyorum, buraya isteği dışında getirilen gezginlerin ilk sabahlarının bir prototipi; o yüzden size ilk şaşkınlığımı ayrıntıları ile anlatmak istiyorum:

Mısır'da bana soğuk limon suyu ismarlayıp soyulma hikayemi dinleyen centilmenin yüzü silindikten sonra gözlerimi açtığımda kendimi bir otel odasında buldum. Çok yıldızlı bir otel olduğu odanın içindeki minibar ve televizyondan, yatağın yumuşaklığından, banyonun genişliğinden hemen anlaşılıyordu. Üzerimde bana ait hiç bir şey yoktu. Gardrop ise tıka basa giyeceklerle doluydu. Keten pantolonlar, şık gömlekler, kasketler, resmi davetler için koyudan açığa doğru sıralanmış takımlar, gözalıcı desenlere sahip kravatlar, ayağıma hemen uyan güderi, keten, mokasen ayakkabılar, botlar, çizmeler, sandaletler... Her biri dünyaca ünlü markalara sahip bu eşyaların taklit olmadıkları belli oluyordu. Önce Mısır maceram aklımda canlandı, ve ülkenin konsolosluğu tarafından bir şekilde tekrar yurda getirildiğim ve bu otele yerleştirildiğimi sandım. Böyle bir şey olma olasılığı sıfıra yakındı çünkü kendi ülkemde ne önemli, ne de zengin biriydim. Bu gardropdaki eşyaların onda biri bile evimde yoktu. Sırtçantama tıktırmış olduğum ucuz, ne alırsan on papel yerlerden derlenmiş ıvır zıvır dışında tek değerli eşyam bir fotoğraf makinesiydi.

Ben ne yapacağımı bilmez bir şekilde elbiseleri seyre dalmışken kapı vuruldu ve oda servisi yapmak üzere hoş bir genç kız içeri girip beni selamladı. Anadilimde konuşulan bir yerde olduğumu sanmaya devam etmeme neden olacak kadar düzgün bir aksanı vardı. Kahvaltı saatinin bitmesine yarım saat kalmıştı, bana bunu haber vermek için gelmişti. Olur a kahvaltıya inemeyecek kadar yorgunsam diye yine de taze sıkılmış portakal suyu, kahve, çay çeşitleri, reçel, yumurta ve peynir tabağından oluşan bir kahvaltı tepsisini de getirmeyi ihmal etmemişti. Her şeyin yolunda gittiğine inanarak kahvaltımı edip plan yapmayı bir süre erteledim. Fakat kahvaltıdan sonra lobiye indiğimde büyük bir otelin az sayıdaki müşterilerinden biri olduğumu farkettim. Dışarı çıktığımda ise bilmediğim ve neresi olduğunu kestiremediğim bir batı kentinde olduğum hissine kapıldım. İnsanlar biraz daha esmerdi ve hava oldukça sıcaktı, tek fark buydu. Lobiye dönüp bilgi almaya çalıştığımda resepsyonist delikanlı Genoun kentinde olduğumu, dün gece gelip süresiz kalmak üzere otele yerleştiğimi, masraflar için açık bir çek verdiğimi, hatta bir miktar nakiti (alışveriş için) sabah almak üzere hazırlamasını istediğimi kibar bir şekilde hatırlattı bana. Tabii ki böyle bir şey hatırlamadım. Adeta hafızamı kaybetmiştim. Sonradan anlayacaktım ki tüm bu bir başkasının hayatının içine düşmüş olduğum hissini veren hikaye bir senaryodan ibaretmiş.

Sorun Şu ki buraya nasıl ve neden geldiğiniz içinizi kemirmeye devam ettiği sürece tüm bu kent, size kendini tanıtmak, size kendini göstermek için yanıp tutuŐan bu halk bir an için bile durumunuzu unutturmaya izin vermeyecektir. Yani benim için bu böyleydi. Hiç bir Şey bilmiyordum. Neden burada olduğumu bilmediğim gibi nasıl ayrılacağımı da kestiremiyordum. Bu endişe ile kaŐma planları yapmaya ve uygulamaya geçtim. Fakat önce size bu halkın bazı özelliklerini anlatmalıyım. Onları anlamazsanız buradan kaŐabilmeniz de pek mümkün olmaz.

Genoun'luların misafirperver bir halk olduğunu söylemek yanlış olmaz: hatta öyle çok seviyorlar ki onları bizzat kaŐırıp en lüks otellerinde sonsuza dek ağırlamaya hazırlar! Peki ama neden?

İlk günlerinizde Genoun size eğlenceli gelebilir. Hatta bu tüm masrafların gizemli bir el tarafından ödendiği lüks tatil hoŐunuza da gidebilir. Ölene kadar bu kentte yaŐamak durumunda olduğunuzu, süresiz bir turist olmak üzere seğildiğinizi anladığınızda ise her Şeyin tadı kaŐacaktır elbette. Benim öyle oldu en azından. Fakat siz, henüz Genoun'a gelmeden önce bu bilgileri edinme Őansına sahip olan insanlar için ne yazık ki ilk günler de masumiyetini yitirmiş olacak.

Yabancı bir Őehre gelen tüm gezginler gibi hemen çevreyi araŐtırmaya başladım. Daha sonra ulaşım araçlarının turistler için bedava olduğunu farkettim. Bunu farketmem güç oldu çünkü kentte turist yok denecek kadar azdı. Şehir turları yaptıran Hollanda kentlerine özgü renkli gezi otobüslerine binebilirsiniz veya İngiliz tipi üzeri açık faytonlara... Sorun Şu ki buraya nasıl ve neden geldiğiniz içinizi kemirmeye devam ettiği sürece tüm bu kent, size kendini tanıtmak, size kendini göstermek için yanıp tutuŐan bu halk bir an için bile durumunuzu unutturmaya izin vermeyecektir. Yani benim için bu böyleydi. Hiç bir Şey bilmiyordum. Neden burada olduğumu bilmediğim gibi nasıl ayrılacağımı da kestiremiyordum. Bu endişe ile kaŐma planları yapmaya ve uygulamaya geçtim. Fakat önce size bu halkın bazı özelliklerini anlatmalıyım. Onları anlamazsanız buradan kaŐabilmeniz de pek mümkün olmaz.

Moda, Mutfak, Dil

Kenti araŐtırırken fark ettiğim Şey buranın bir batı kenti gibi olduğuydu. Hemen hemen bir batı kentinde rastlamayı beklediğiniz her Şey burada vardı. Dünyada bilinen bütün dükkan zincirleri, bütün giyim, araba, eşya markalarının Őubeleri hepsi burada karŐınıza çıkabilir. Dev alıŐ veriş merkezleri bu tür dükkanlarla dolup taŐmaktadır. Caddeler en son model arabalarla, motorsikletlerle ve ciplerle doludur. Zaman zaman kendimi ölkemde sanmama neden olabilecek kadar batılı bir mekan. İnsanların esmerlikleri ise sanki uzun bir yaz tatilinden sonraki güneşin bıraktığı iz gibi. Dünya modasını yakından izlediklerini söyleyebilirim. Zaman içinde kendilerine özgü bir giyim tarzları olmadığını fark edersiniz. Aynen kendilerine özgü bir mutfakları olmadığı gibi. Genoun yemeği diye özel bir yemek bulmanız mümkün değildir. Onun yerine tüm uzakdoğu mutfaklarını, Fransız, İtalyan yemeklerini, İngiliz Pub'larını, fast food çeŐitlerini bulabilirsiniz. Esaret altında olmama rağmen bu yemeklerin lezzetlerinden sonuna kadar zevk almayı ne yazık ki bir alıŐkanlık haline getirmiŐtim. En bunaldığım, evimi, ölkemi en çok özlediğim zamanlarda bile burada yediğim yemekleri bir daha yiyemeyeceğimi düşünüp canım sıkılırdı. Dillerine gelince... Bu tam anlamıyla bir gizem olarak kalmıştır benim için. Tek bir kelime olsun Genounca diyebileceğim bir cümle duymadım. Herkes yaygın Avrupa dillerini konuŐmakta, okulları anladığım kadarıyla yabancı dil eğitime dayanmaktadır.

[Aslında, metinde Lokantalar ve Mahalleler diye ayrı bir bölüm var. Bu kitapçığın yazarı, belirli tipte lokantaların ve dükkanların kümelen-diği sokakları bir mahalle olarak algılıyor. İtalyan, Fransız veya Çin Mahallesi gibi... İçinde tek bir Fransız ya da İtalyan yaŐamasa da! İlk haftalarını bu sokaklarda bar bar, lokanta lokanta gezerek geçirmiş. Bu uzun bölümde Genoun'lu çeşitli insanlarla tanışıyor. Biraz bohem diye nitelenebilecek 'Fransız mahallesi'nde edindiği yeni arkadaşları ona gönülsüze, yer yer özeleŐtiri yaparak kentlerinin geçmişi hakkında bilgi veriyorlar. Bu bilgi kırıntılarını özetlemeye çalıştım.]

Geçim Kaynakları ve Tarih

Öğrenebildiğim kadarıyla dünya savaşlarının sonunda ortadoğu cetvelle parçalanırken daha sonradan bir husumet olabilir kaygısı ile tampon bir bölge olarak tanımlanmış topraklar üzerine kurulu bir kent. Halkının da ortadoğuda o tarihlerde başıboş dolaşan, belirli bir etnik grup, bir kabile olmaktan çok sadece belli bir menfaat çevresinde toplanmış (soygun, yağma) insanlardan oluşuyor. O yüzden de belli bir tipolojiden bahsetmek (esmerlik dışında) mümkün değil. Bu başıboş dolaşan topluluğun tek özelliği yakın oldukları kültürlerin özelliklerine bürünebilme yetenekleriymiş. Daha sonra ortadoğu, batının denetimine girince bu topluluk tampon bölgede sıkışıp kalmış. Bir kaç yıl yaşanan korkunç sefalet, yabancı şirketlerin toprağın derinliklerinde saklı bir takım değerli madenleri keşfetmeleri ile kolay bir zenginlik izlemiş. Batılı şirketlerin, civardaki dev aşiret devletlerle anlaşmaktansa bu tampon bölgeyi işlemeyi yeğlemeleri de son derece anlaşılır bir durum. Gelen para ile bu kent inşa edilmiş. Şirketlerin çalışanlarının rahatı düşünülerek tasarlanmış olan bu şehrin neden bu kadar batılı olduğunu anlamak böylece kolaylaşıyor. Fakat zaman içerisinde şirketlerin madenleri otomatize etmeleri ve çalışan insanların azalması ile unutulmuş Genoun kenti. Doğunun göbeğinde bir batı sirkisi gibi yapayalnız kalmış Genoun. Belki de benden gizledikleri başka nedenler vardır.

İlgi göstermek
zorundasınız. Bir
kez turist olmaya
mahkum
olmuşsanız sabah
erkenden kalkıp,
bir süre sonra
defalarca
seyrettiğiniz bir
filmin ezbere
bildiğiniz kareleri
gibi sıkıcı bir
hale gelen kentin
sokaklarını
elinizde fotoğraf
makinası ve not
defteri ile
arşınlamak, size
yardımcı olmak
isteyenlerle
konuşmak,
onların dilinizi
ne kadar iyi
konuştuğunu,
kentlerinin ne
kadar modern bir
kent olduğunu
her fırsatta dile
getirmek
zorundasınız

Yeni kuşaklar ise içine doğdukları kentin asıllarını filmlerde gördükçe, kapağı Avrupa'ya atmaya başlamışlar. Kısa süre sonra kent dışına çıkışlar yasaklanmış ve tüm halk bu kentin yaşaması için kentte mahsur kalmış. Zaman içinde çöle, geldikleri yere sırtlarını dönerek, geçmişlerinden utanarak, hep eksik hissederek yaşamaya öylesine alışmışlar ki başka tür bir yaşam düşünemez olmuşlar. Filmlerde gördükleri, kitaplarda ve dergilerde okudukları uygar dünyanın her şeyini satın alıp evlerine koymuşlar, hatta geniş bir modern sanat müzeleri bile var, fakat ne kadar uygarlaştıklarını gösterebilecekleri hiç bir yabancıнын onları ziyaret etmeyişi büyük bir yalnızlık biçimine dönüşmüş. Önceleri acenteler yoluyla turist çekmeye çalışmışlar fakat tanıtım broşürlerindeki Genoun, herhangi bir doğal güzellik veya tarih ya da kültürel bir özelliğe sahip olmadığı için Batılıların ilgisini çekmemiş. Genoun halkının mutsuzluğu öylesine büyümüş ki yöneticiler (belki de atalarından miras kalan soyguncu geleneğe uygun olarak) batılı turistleri kaçırmak suretiyle kentlerine misafir etmeye karar vermişler.

Gündelik Yaşam

İlgi göstermek zorundasınız. Bir kez turist olmaya mahkum olmuşsanız sabah erkenden kalkıp, bir süre sonra defalarca seyrettiğiniz bir filmin ezbere bildiğiniz kareleri gibi sıkıcı bir hale gelen kentin sokaklarını elinizde fotoğraf makinası ve not defteri ile arşınlamak, size yardımcı olmak isteyenlerle konuşmak, onların dilinizi ne kadar iyi konuştuğunu, kentlerinin ne kadar modern bir kent olduğunu her fırsatta dile getirmek zorundasınız (Küçük bir ipucu: sizinle konuşmak isteyen bir Genoun'lu ile karşılaştığınızda ilk sözleriniz onu bir İtalyan'a veya bir Fransız'a ya da gerçekten içinizden hangisi geçiyorsa, Çek, Sırp, Rus, İngiliz, bir Avrupalı sandığınızı söylemek olsun. Bu onları en çok mutlu eden şey).

Akşamüzerleri yorgunluk atmak için kafeler sizin emrinizde olacaktır. Akşamları seçkin lokantalar, gece kulüpleri, iltifatlarınızı duymak için sırada bekleyen kızlar, genç erkekler... Tam bir sefahat alemi...

[Burayı kuşa çevirmiş olduğumu sonradan farkettim. Yaptığım özeti gözden geçirdiğimde, bir başkası okuduğunda bu gezginin Genoun'da son derece mutsuz olduğu izlenimine kapılacağını fark ettim. Aslında aylarca süren bir sefahat alemi söz konusu. Genoun'lular

Subayların akşam olduğunda gittikleri bir denizci hanı Şeklinde doŐenmiŐ barda, Genoun'un çölün ortasında olmasına aldırmadan, klimaların doğaüstü bir çaba ile sıcaklığı onbeş derecede tutmayı baŐardığı bu loş barda, büyük bir ciddiyetle gemilerden, savaş uçaklarından, dünyadaki geliŐmelerden tartiŐmalarını izledim. Onlarla tanıştığımda bana gösterdikleri saygının kökeninde ülkemin sahip olduğu silahların kudreti olduğunu sezmekte gecikmedim. Her tavırları bunu ima ediyordu. Belki de onları gerçekten de çok nüfuzlu biri olduğuma inandırmakta bu yüzden güçlük çekmedim.

artık bu yeni turistlerinin Şerefine mi yoksa gerçekten bu kadar sık mı bilinmez neredeyse her hafta bir başka festival, bir başka karnaval düzenliyorlar ve 'mutsuz' gezginimiz de bu eğlencelere canı gönülden katılıyor. Her birinin başka bir kültürden aŐırılmıŐ olduğunu ifade ederek bu eğlenceleri anlatıyor. Latin festivalleri, Alman FaŐingleri, Venedik Karnavalları birbirini kovalıyor. Bu kitapçığı yazar gezginin hem eğlenip hem Şikayet etmesine biraz içerlemiŐ olmalıyım. Taklit de olsa, aŐırılmıŐ da olsa bu festivallerde kendinden geçmek, üstelik bunu tek kuruŐ harcamadan yapmak ölmeden cennete gitmek değil de ne? Ayrıca kültürler birbirlerinden hep bir Şeyler alırlar...]

Nasıl Kaılır

[EĞlence alemleri bir yandan devam ederken gezginimiz bir yandan da, kendisinden daha önce oraya getirilmiş olan bir İtalyan turisti izler. KarŐılaŐtıkları kimi yerlerde arada sırada konuŐurlar. Samimi olamazlar, vre buna izin vermez. Fakat ilk başlarda zevk içinde yüzen bu adamın daha sonraları hızla kötüye gittiğine Őahit olur. Yıllarca süren çılgın bir partiye kimsenin bedeni ve ruhu dayanamaz. Bunu anladığı noktada kaiŐ yollarını araŐtırmaya başlar. Çok geç olmadan, kendini iyice kaybetmeden, Genoun –o çok aŐaĐılık gördüğü taklit kent– onu yutmadan önce kaçması gerektiğini anlar]

Beş yıl boyunca yaptığım araştırmalar l yürüyerek geçmenin imkansız olduğu sonucuna götürdü beni. Tek yol, kargo uçaklarından birinin içine gizlenmek ve kendinizi uygar dünyaya götürmesi için beklemektir. Kentin tek havaalanı gerçekten sıkı bir denetim altındadır. Kentteki esir bir kaç turist için değil tüm Genounlular içindir bu nlemler. Yoğun güvenlik çemberini aşmak için yapabileceğiniz tek Şey yklce bir rüŐvet vermektir. Fakat doğuştan rantiyeye olan bu halkı para ile ikna etmeniz mümkün değildir. Benim rüŐvet olarak kullandığım yöntem, yüksek rütbeli bir yetkiliyi ülkeme döndüğümde onu da yanıma aldirtacak uydurma bir formülle kandırmıŐ olmamdır. Bu yöntemi uygulayabilmek için, formlnzn gerçeğe yakınlığı yetmez. O kiŐiyi iyice tanımanız ve onun hayallerine hitabedebilmeyi bilmeniz gerekir. Yalanınız ne kadar büyükse inandırıcılığı o kadar artacaktır.

nce havalimanına yakın mahallelerdeki publara takılmaya başladım. Nereye giderseniz gidin tüm gözler sizin üzerinizde olacağı için amacınıza ulaşmak için çok ağır hamleler yapmalısınız. Örneğin yüksek rütbeli bir kaç subayla (aslında Genoun'da ordu ya da polis yok, sadece güvenlik görevlisi denilen silahlı kişiler var ve sivil giyiniyorlar) tanışır tanışmaz bir kaç ay oraların semtine bile uğramadım. Daha sonraları da çok seyrek ani kısa ziyaretler yapıp durumu kontrol ettim. Subayların akşam olduğunda gittikleri bir denizci hanı Şeklinde döŐenmiŐ barda, Genoun'un çölün ortasında olmasına aldırmadan, klimaların doğaüstü bir çaba ile sıcaklığı onbeş derecede tutmayı baŐardığı bu loş barda, büyük bir ciddiyetle gemilerden, savaş uçaklarından, dünyadaki geliŐmelerden tartiŐmalarını izledim. Onlarla tanıştığımda bana gösterdikleri saygının kökeninde ülkemin sahip olduğu silahların kudreti olduğunu sezmekte gecikmedim. Her tavırları bunu ima ediyordu. Belki de onları gerçekten de çok nüfuzlu biri olduğuma inandırmakta bu yüzden güçlük çekmedim. Genç olanlarını seÇtim, gelecekte ümitleri, farklı hayalleri olabilecek birini. Evinde verdiği partilere katıldım. Karısının arkadaşları ile ıktım. Albay olduğuna artık iyice inandırdığım babamın hikayelerini anlattım onlara. Kendi kültürümüze ait tüm kliŐeleri birbirine bağlayarak muhteşem bir film yarattım kendi hakkımda. Gözlerinde yle bir noktaya geldim ki artık benim filmime benim hayatımın içine girmek için sabırsızlanıyor olmuŐlardı. işte o zaman baŐardığımdı anladım. Kısa bir süre sonra, kargo uçaklarının bir Avrupa seferinde kendisini ve ailesini ülkemin görevlilerinin karŐılayacaĐını sanıyor.

Genoun'da her şey vardır. Hiç bir şeyin eksikliğini hissetmezsiniz. Hangi ülkeden olursanız olun, anadilinizde konuşan, sizin yemeklerinizi pişiren, sizin gibi giyinen, sizin gibi yaşamaya çalışan bir halk ile karşılaşsınız. Yeterince dikkatli değilseniz, onlarda neyin eksik olduğunu fark edebilirsiniz de. Ya da umursamayabilirsiniz de. Belki o zaman sizi zorla da tutmazlar.

[Gerçeklerin tam olarak böyle olduğundan emin olamıyorum bir türlü. Belki de Genoun'lular bu zoraki turistlerden sıkılıp onların kaçmalarına göz yumuyorlardır. Kim bilir? Belki de bu gezginin algıladığından çok daha zekidirler. Çölün ortasında bir denizci meyhanesi kurup içinde pipolarını tütürerek dünyanın gidişatını tartışan Genoun'lu subayların durumu aptalca bir taklitten çok bir ironiye, zekice yapılmış bir espriye benziyor daha çok. Tekrar tekrar bu rehberi okudukça kendimi Genoun'lulara daha yakın hissettiğimi anlıyorum. Onların o çöldeki yalnızlıkları, köksüz oluşun getirdiği yabancıkları ve bununla başa çıkmak için verdikleri uğraşları hepsi, o gezginin bu halkın zayıflıklarını sömürerek zevk içinde yaşamasından, oradan kaçışını bir kahraman misyoner üslubuyla yazmasından çok daha insani geliyor. Bilemiyorum... Belki de Batı'dan çok Doğu'ya yakın olduğumdandır.]

Son Söz

Genoun'da her şey vardır. Hiç bir şeyin eksikliğini hissetmezsiniz. Hangi ülkeden olursanız olun, anadilinizde konuşan, sizin yemeklerinizi pişiren, sizin gibi giyinen, sizin gibi yaşamaya çalışan bir halk ile karşılaşsınız. Yeterince dikkatli değilseniz, onlarda neyin eksik olduğunu fark edebilirsiniz de. Ya da umursamayabilirsiniz de. Belki o zaman sizi zorla da tutmazlar.

Genoun'da tanıştığım benim gibi kaçırılmış bir kaç turist gibi kaçmamayı da tercih edebilirsiniz. Kendi ülkelerinde birer *looser* (Kaybetmiş kişi, sefil, serseri, ç.n.) olan bu insanlar burada birer yarı tanrı gibi Genoun'luların varoluşlarının tanıklıklarını yapmayı, krallar gibi yaşamayı tercih etmektedirler. Ne de olsa kendilerini sürekli eksik hisseden bu halkın gözünde siz bir orjinal tablo gibi değerlisiniz ve tüm şımarıklarınıza katlanabilirler. Ben bu durumu özgürlüğüme kavuşmak için sömürdüm, siz kendi tercihinizi yapacaksınız.

[Evet, bu uzun metni bu şekilde özetlemiş oldum. Son noktayı koyduğumda kendime gerçekten sordum: ben ne yapardım? Batılı biri olmadığım için belki de hiç bir zaman onlar tarafından kaçırılmayacağım fakat tut ki bir İtalyan turiste benzetip kaçırdılar! Gözümü orada açtığımda ben ne yapardım? Bazı soruların cevabı ne yazık ki yaşanmadan verilmiyor...]

↓

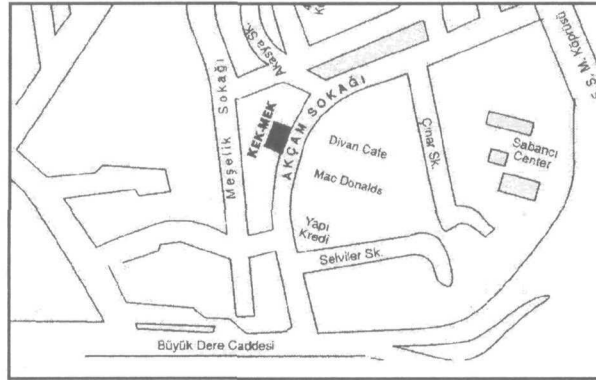

DOĞAL BESİN ve TÜKETİM ÜRÜNLERİ

köy ekmeği, tam pirinç, tam tahıllar, soya eti ve kıyması, tam unlar, deniz tuzu, bitkisel yağlar, bitki çayları, natürel zeytinyağı, üzüm pekmezi, nar ekşisi, kekik suyu, kuru incir, kayısı, üzüm, elma, erik, tam susam, Gökeyüp çömlük tencere ve tabakları, haş haş ezmesi, tam tahin, sepetler, tahta kaşıklar, zeytinyağlı sabun, defne sabunu, keçiyoynuzu tozu, susam yağı, ekolojik şarap, çam balı, şekersiz karakovan balı, dut pekmezi, köy erişttesi, tarhanası, keçeler, fiçılar, boncuklar...

Adres: Güvenlik caddesi 46/B Aşağı Ayrancı Ankara
Tel: 312 - 467 74 79 Faks: 312 - 436 05 68
E-Posta: harman@marketweb.net.tr

Konaklar Mah. Akşam Sok. Akşam Ap.No. 15/12 4 Levent İstanbul
Tel: 212 282 85 91 - 212 269 75 45

Hayalet Gemi

Her Seferinde Ayrı Bir Limanda...

Temmuz-Ağustos 99: Hayvan

Eylül-Ekim 99: Büyüme

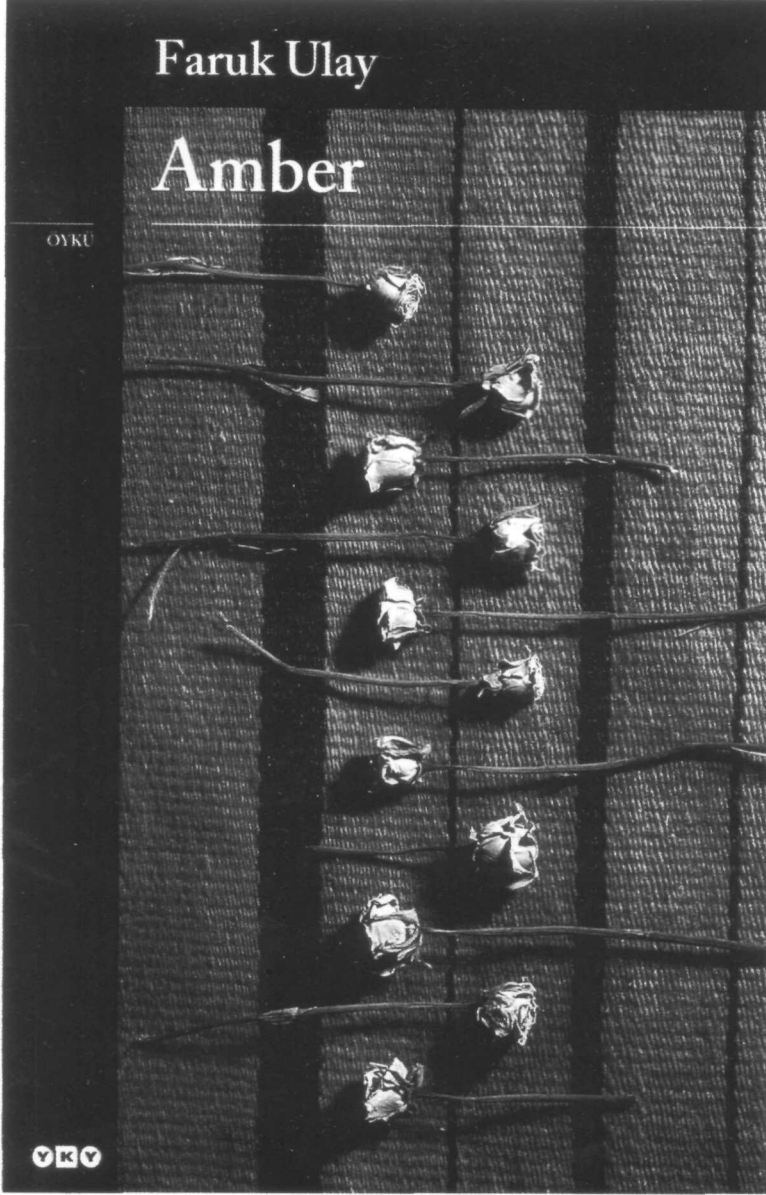
Kasım-Aralık 99: Dönme

zaman tarih metin cümle sözcük mesaj soluk hayal beden kenar uç k
urgu ümit oyun ruh an mektup rüzgar benlik deniz erdem büyü ritm f
ark plan arka av duygu uyku ses hayat hava ilgi güç ev sessizlik yol y
ön renk duvar sis tuzak dalga uzak bütün iç tüm ruh yüz özlem su yo
yorgun bir son o kan ölüm döngü yeni gün kelime gönderme yer yurt
yorum köprü erkek hüznün ayak rota bayram çevre soru adam maske
kahraman uyum önem isim ara sonra enerji ortak dil nota gürültü kit
p neden gelecek can iyi kopya görüntü uyku sen bilgi bellek seçenek
ben az konu felsefe arka yüz **alt.zine** ön tarih yeni anlam red kimlik
dergi dönem adam kötü zeka olay gizem narin toprak verim küçük za
ay sabah el geç dizi temiz nefret biri zor nesil adet ilgi duvar labirent
parça sorun sezi heyecan yük his korku beden sihir anahtar itiraf çar
çare deneme yenilgi seyir gemi düzen etki damla örnek koku gösteri
ürüme ceset deyim ek sokak tutku günah üvey ön arzu hacim toplum
utu cadde günah **http://plustasarim.com/altzine** gece sürü yara per
kültür popüler sanat mektup ülke uzak sis uzun süre garip ad ümit gi
normal tesadüf gerçek içerik nokta kalem tünel tuhaf müzik beyin ge
gelenek üretim tepki hareket yön taban yüksek biryer dev sevinç del

Faruk Ulay

Amber

OYKU

Çift dipler için sorun hangi dibin kendilerine daha yakın olduğunu keşfedebilmeye gelip dayanıyor. Uzaklığı ya da derinliği keşfetmek bakış açısını değiştirmeye bakıyor.

Dibin derinliği düşmeyi kolaylaştırıyor. Şimdi o noktadayım işte. Kolayca düşülebilecek bir yükseklikte.

Başkalarından büyük güçlüklerle çaldığım kendimi iki dipten birine bırakıyorum. Artık ayağa kalkmayacağımı sezinleyen kedi kapiyı açıp odadan çıkıyor.

Yapı Kredi Yayınları

Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık San.A.Ş. -212- 280 65 55
Kitabevleri: İstanbul: 212-252 19 12 /322, İzmir: 232-463 82 90, Ankara: 312-435 85 94
E-Posta: ykkultur@ykykultur.com.tr - Web Sitesi: www.ykykultur.com.tr

Böyle hayatın o kadar hikâyesi olur

Orhan Pamuk, Fuzuli / Seyhan Erözçelik, İlhan Berk, Gülten Akın, Sefa Kaplan, Derya Çolpan, Don Luis de Góngora, e.e.cummings, Peter Skrzynecki, Tahsin Yücel, Cem Aktaş, Ayfer Tunç, Rainer Maria Rilke, Dennis Silk, Mehmet Rifat, Alvin Kernan, Sabahattin Ali, Witold Gombrowicz / Bruno Schulz, Jean-Yves Tadié, John Updike, Güven Turan, Oğuz Demiralp, David Bellos, Zeynep Avcı, Uğur Kökden, İsmail Ertürk, Emin Nedret İşli, Marguerite Yourcenar, Tomris Uyar, Memet Baydur, Mehmet H. Doğan, Selçuk Altun, Adalet Ağaoğlu, Yurdanur Salman, Eser Demirkan, Nezihe Meriç, Celal Soycon, Sevin Okyay

Orhan Pamuk, Fuzuli / Seyhan Erözçelik, İlhan Berk, Gülten Akın, Sefa Kaplan, Derya Çolpan, Don Luis de Góngora, e.e.cummings, Peter Skrzynecki, Tahsin Yücel, Cem Aktaş, Ayfer Tunç, Rainer Maria Rilke, Dennis Silk, Mehmet Rifat, Alvin Kernan, Sabahattin Ali, Witold Gombrowicz / Bruno Schulz, Jean-Yves Tadié, John Updike, Güven Turan, Oğuz Demiralp, David Bellos, Zeynep Avcı, Uğur Kökden, İsmail Ertürk, Emin Nedret İşli, Marguerite Yourcenar, Tomris Uyar, Memet Baydur, Mehmet H. Doğan, Selçuk Altun, Adalet Ağaoğlu, Yurdanur Salman, Eser Demirkan, Nezihe Meriç, Celal Soycon, Sevin Okyay

kitap-lik / Üç Aylık Edebiyat Dergisi
Sayı 36 / Bahar 1999, ISSN 1300-0586, Fiyatı: 1.750.000 TL.

SÖYLEŞİ: Orhan Pamuk - "Roman, Üzerimizde Hayat Yelpazesi Gibi Rengârenk Bir Etki Bırakır", Fuzuli / Seyhan Erözçelik - Su Kasidesi, İlhan Berk - Evler, Gülten Akın - Kırmızı Patikler, Sefa Kaplan - Roberta, Derya Çolpan - Suyun Dönüşü, Don Luis de Góngora - Sone, e.e.cummings, Peter Skrzynecki - Murwillumbah'da Tek Başıma, Tahsin Yücel - Komşular, Cem Aktaş - Uyandığında Kadın Hâlâ Yanındaydı - Elli Öykü -, Ayfer Tunç - Soğuk Geçen Bir Kış, Rainer Maria Rilke - İhtiyarlar, Dennis Silk - Costigan, Mehmet Rifat - Benim Adım Kırmızı'yı Kim Anlatıyor, Kim Okuyor, Alvin Kernan - Yazın'ın Ölümü, Sabahattin Ali - Barsak, Witold Gombrowicz / Bruno Schulz - Gombrowicz ve Schulz Mektuplaşması, **SÖYLEŞİ:** Jean-Yves Tadié - Proust'un İzinde Otuz Yıl, **DOSYA:** Yaşamöyküsü (Yazmak / Okumak), John Updike - Yazınsal Yaşamöyküsü, Çok Yaşal, Güven Turan - Bir Yaşamın İç Dışı, Oğuz Demiralp - Yaşamöyküsü Mezartaşına Yazılır, David Bellos - Yazınsal Yaşamöyküsü Yazarlığı Denen Beceriksiz Sanat, Tahsin Yücel - Tarihle Roman Arasında, Zeynep Avcı - Her Yaşamöyküsünün Satır Aralarında Birkaç Roman Gizlenir, Uğur Kökden - Orhun Yazıtları'ndan Şair Nigâr'a, İsmail Ertürk - Yazar Öldü, Yaşasın Okur: O Halde Yaşamöyküsü, Emin Nedret İşli - İstanbul Mezartaşlarının Yaşamöyküleri Açısından Önemi, **BABİL KULESİ:** Marguerite Yourcenar - Tomris Uyar - Memet Baydur - Mehmet H. Doğan - Selçuk Altun - Adalet Ağaoğlu - Emin Nedret İşli - Yurdanur Salman - Eser Demirkan - Nezihe Meriç - Celal Soycon - Ayfer Tunç - Sevin Okyay.

Yayıncılık Kültür Yayıncılık Sanat Yayınları
Yayıncılık Kültür Sanat Yayınları San. A.Ş. 212-280 65 55

Yayıncılık Kültür Sanat Yayınları San. A.Ş. 212-280 65 55

Yayıncılık Kültür Sanat Yayınları San. A.Ş. 212-280 65 55

Yayıncılık Kültür Sanat Yayınları San. A.Ş. 212-280 65 55